

T.C.
BAŞBAKANLIK
SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Genel Esaslarıyla Türk Hukuku'nda Vakıf Müessesesi ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları

Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi

Hazırlayan
Ahsen ARIÖZ BOZKUŞ

Tez Danışmanı
Şebnem AVŞAR KURNAZ

Ankara 2009

Baskı Tarihi: 15 Ağustos 2010

İçindekiler

Kısaltmalar	7
Önsöz	9
Özet	11
Abstract.....	13
Giriş.....	15

1.Türk Hukuku'nda Vakıf Müessesesi.....19

1.1.Vakıf Kavramı	19
1.2.Tarihsel Gelişim	21
1.3.Vakıf Çeşitleri	23
1.3.1. Eski Vakıflar.....	23
1.3.1.1. Mazbut Vakıflar.....	24
1.3.1.2. Mülhak Vakıflar	25
1.3.2. Yeni Vakıflar	25
1.4. Vakıf Tüzel Kişiliği Kavramı ve Vakfın Unsurları.....	25
1.4.1. Malvarlığı	27
1.4.2. Malın Belli Bir Amaca Özgülenmesi	28
1.4.2.1. Amaç	28
1.4.2.2. Malın Amaca Özgülenmesi	30
1.5. Vakfın Kuruluşu ve Tüzel Kişilik Kazanması	31
1.5.1. Vakfın Kuruluşu.....	31
1.5.1.1. Kurucu	31
1.5.1.2. Vakıf Kurma İradesi	32
1.5.1.2.1. Vakıf Kurma İradesinin Açıklanması	33
1.5.1.2.2. Vakıf Kurma İradesinin Hukuki Niteliği	35
1.5.2. Vakfın Tüzel Kişilik Kazanması.....	35
1.6. Vakfa İtiraz ve Vakıf Kurmaktan Cayma	37
1.6.1. Vakfa İtiraz.....	37
1.6.1.1. Vakıf Kuranın Alacaklılarının İtirazı	38
1.6.1.2. Vakıf Kuranın Saklı Pay Sahibi Mirasçılarının İtirazı.....	39
1.6.2. Vakıf Kurmaktan Cayma	40
1.7.Vakfın Organları	40
1.7.1. Vakfın Zorunlu Organı: Yönetim Kurulu	41
1.7.2. Vakfın Seçimlik Organları	44

1.8. Vakfın Denetimi	44
1.9. Vakfın Yönetim Biçiminin, Amacının ve Mallarının Değiştirilmesi	47
1.9.1. Vakfın Yönetim Biçiminin Değiştirilmesi.....	47
1.9.2. Vakfın Amacının Değiştirilmesi	48
1.9.3. Vakfın Mallarının Değiştirilmesi	49
1.10. Vakfın Sona Ermesi.....	49
1.10.1. Sona Erme Sebepleri	49
1.10.1.1. Vakfın Kendiliğinden Sona Ermesi	50
1.10.1.2. Vakfın Mahkeme Kararıyla Sona Ermesi	51
1.10.2. Vakfın Sona Ermesinin Sonuçları	51
1.10.2.1. Tasfiye.....	51
1.10.2.2. Tahsis	52
1.10.2.3. Vakfın Sicil Kayıtlarından Silinmesi	53
2. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmanın Kurumsal Çerçevesi	55
2.1. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Kavramı.....	55
2.2. Türkiye’de Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Düşüncesinin Doğuşu ve Kurumsallaşması	57
2.3. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmanın Kurumsal Mekanizmaları.....	60
2.3.1. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu	60
2.3.1.1. Fonun Kuruluşu ve Amacı	60
2.3.1.2. Fonun Gelirleri	61
2.3.1.3. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Kurulu	63
2.3.2. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü.....	65
2.3.2.1. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü’nün Görev ve Yetkileri.....	67
2.3.2.2. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü’nün Yapısı	67
2.3.2.3. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü’nün Sosyal Yardım Alanında Yürüttüğü Faaliyetler	68
2.3.2.3.1. Bütünleşik Sosyal Yardım Hizmetleri Projesi.....	69
2.3.2.3.2. Sosyal Yardım Bilgi Sistemi Projesi.....	70
2.3.2.3.3. Yardım Bilgi Bankası Projesi	72

2.3.2.3.4. Sosyal Yardım Yararlanıcılarının Belirlenmesine Yönelik Puanlama Formülünün Geliştirilmesi Projesi	72
2.3.2.3.5 Alo Sosyal Yardım Hattı Projesi	73
2.3.2.3.6. Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yönelik Nakit Programı Geliştirilmesine Yönelik Araştırma Projesi	73
2.3.2.3.7.Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü ve Toplu Konut İdaresi Başkanlığı “Sosyal Konut” Projesi.....	74

3. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları75

3.1. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın Kuruluşu	75
3.2. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın Amacı	78
3.3. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın Hukuki Niteliği.....	79
3.4. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın İdari Yapısı	84
3.4.1. Vakıf Başkanı	84
3.4.2. Vakıf Mütevelli Heyeti	85
3.5. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın Mali Yapısı.....	89
3.5.1. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın Gelirleri	89
3.5.2. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın Giderleri.....	91
3.5.3. Muafiyetler.....	92
3.6. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın Sosyal Yardım Faaliyetleri.....	93
3.6.1. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın Hedef Kitleleri.....	93
3.6.2. Sosyal Yardım ve Proje Destek Programları	99
3.6.2.1.Sosyal Yardım Programları	100
3.6.2.1.1. Aile Yardımları	102
3.6.2.1.1.1. Barınma Yardımları	102
3.6.2.1.1.2. Gıda Yardımları.....	102
3.6.2.1.1.3. Yakacak Yardımları	102
3.6.2.1.2. Sağlık Yardımları	103
3.6.2.1.3. Eğitim Yardımları	103
3.6.2.1.4. Özürlü Yardımları.....	105
3.6.2.1.5. Özel Amaçlı Yardımlar	105
3.6.2.2. Proje Destek Programları.....	106
3.6.2.2.1. Gelir Getirici Proje Destekleri.....	107
3.6.2.2.2. Kırsal Alanda Sosyal Destek Projesi.....	107
3.6.2.2.3. İstihdam Eğitimi Projeleri.....	108
3.6.2.2.4. İşbirliğine Yönelik Sosyal Hizmet Projeleri.....	109

3.6.2.2.5. Geçici İstihdam Projeleri	109
3.6.2.2.6. Toplum Kalkınması Projesi	109
3.7. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın Çalışma Usul ve Esasları.....	110
3.8. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın Personel Rejimi	115
3.9. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın Denetimi	119
3.10. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın Sona Ermesi	122
Sonuç.....	125
Kaynakça	131
Ekler	137

Kısaltmalar

Bağ-Kur	Esnaflar ve Sanatkârlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu
Bkz.	Bakınız
Fon	Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu
İŞKUR	Türkiye İş Kurumu
KASDEP	Kırsal Alanda Sosyal Destek Projesi
Md.	Madde
S.	Sayfa
SOYBİS	Sosyal Yardım Bilgi Sistemi
SSK	Sosyal Sigortalar Kurumu
SYDGM	Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü
SYDV	Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı
ŞNT	Şartlı Nakit Transferi
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TOKİ	Toplu Konut İdaresi Başkanlığı
T.y	Tarih yok
Vb.	Ve benzeri
VGM	Vakıflar Genel Müdürlüğü
VHT	Türk Medeni Kanunu'na Göre Kurulan Vakıflar Hakkında Tüzük
Vs.	Vesaire

ÖNSÖZ

Türk Toplumlarının yardım ve dayanışma için oluşturduğu kurumların en önemli örneklerinden olan Vakıf, aynı zamanda Türk Hukuku'nun en köklü ve temel müesseselerinden biridir. Günümüzde toplumun ekonomik ve sosyal açıdan en dezavantajlı kesiminde bulunan fakru zaruret içinde ve muhtaç durumdaki vatandaşlara bu temel hukuk müessesesi vasıtasıyla, bir diğer ifadeyle Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları aracılığıyla sosyal yardımlar ve proje destekleri sağlanmaktadır.

Bu çalışma ile hukuki esaslarıyla genel olarak Vakıf Müessesesi ile hukuki, idari, mali yönleri ve faaliyetleri itibariyle Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları incelenmeye çalışılmıştır.

Bu tezin oluşmasında başlangıçtan itibaren önemli deneyim ve bilgilerini aktararak çalışmamıza rehberlik eden ve kendisiyle çalışmaktan ötürü ömür boyu mutluluk duyacağım çok kıymetli I. Hukuk Müşavirimiz Sn. Mehmet Cevdet YAŞAR başta olmak üzere, görüşlerine başvurduğumda yardımlarını esirgemeyen Hukuk Müşavirimiz Sn. Yavuz Selim YALMAN'a, tez danışmanlığımı kabul etme nezaketinde bulunan Sosyal Yardım Uzmanı Sn. Şebnem AVŞAR KURNAZ'a ve desteğini hiçbir zaman esirgemeyen kıymetli eşim Sn. Azer Mustafa BOZKUŞ'a sonsuz saygı ve teşekkürlerimi sunarım.

Ahsen ARIÖZ BOZKUŞ
Ankara-2011

ÖZET

GENEL ESASLARIYLA TÜRK HUKUKU'NDA VAKIF MÜESSESİ VE SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKIFLARI

ARIÖZ BOZKUŞ, Ahsen

Sosyal Yardım Uzman Yardımcısı

Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi

Ekim 2010,

İnsan, sosyal bir varlıktır. Bu yüzden toplum içerisinde yaşamak zorundadır. Toplumda yaşayan insanların sosyal ve ekonomik durumu farklıdır. İnsan, doğası gereği, muhtaç olanlara yardım etme eğilimindedir. Önceleri insanlar, ihtiyaç sahibi kimselere bireysel yardımda bulunmuşlardır. Uygarlık seviyesi geliştikçe, bireysel yardımlaşma kurumsal yardımlaşmaya dönüşmüştür. Bu yüzden, sosyal yardımlaşma ve dayanışma kurumları ortaya çıkmıştır. Bu kurumlardan biri de vakıftır.

Vakıf, Türk Hukukunun tanıdığı en gelişmiş ve en önemli sosyal kurumlarından biridir. Bağımsız ve yeni bir hak sujesi yaratmak üzere bir malın veya hakkın süreklilik arz eden belirli bir amaca kanunda öngörülen şekle uygun olarak özgülmesi sonucunda meydana gelen vakıflara Türk Hukuku, kendilerini oluşturan mal ve haklardan bağımsız olarak “tüzel kişilik” tanımış ve böylece vakıfları hukuki hak ve yetkilere haiz bir suje olarak hukuk sahnesine çıkarmıştır. Türk Medeni Kanununa göre vakıf; “Gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgüllemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal topluluğu” dur.

İslam-Türk medeniyetinin en köklü ve kalıcı kurumu, yardımlaşma ve dayanışmasına en güzel örneği olan Vakıf Müessesesinin, fakru zaruret içinde ve muhtaç durumda bulunan vatandaşlara yardım edilebilmesi için de yerelde oluşturulması araç olarak belirlenmiş ve bu çerçevede her il/ilçede Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları kurulmuştur.

Bugün, ülke genelinde sosyal yardım hizmetleri en yaygın şekilde yürüten

kurum olarak Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, sosyal yardım programlarını ve proje desteklerini, 1986 yılında 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu ile kurulan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu kaynakları ile yine aynı Kanun hükümlerine istinaden oluşturulan ve özel hukuk tüzel kişiliğini haiz Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları aracılığıyla yürütmektedir.

Anahtar Kelimeler: Vakıf, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları, Sosyal Yardım, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma

ABSTRACT

FOUNDATION INSTITUTIONS IN TURKISH LAW BY MEANS OF GENERAL PRINCIPLES AND SOCIAL ASSISTANCE AND SOLIDARITY FOUNDATIONS

ARIÖZ BOZKUŞ, Ahsen

Social Assistance Assistant Expert

Social Assistance Expertise Thesis

October 2010,

The person is a social entity, that's why he has to live in a society. The economic and social situation of human beings who live in society is different. The human being tends to help poor people instinctively. At first, people used to give individual help to the poor. As the level of civilization improved, individual assistance changed into institutional helping. Thus, social assistance and solidarity institutions appeared. One of them is foundation.

Foundation is one of the most developed and most important social institutions which Turkish Law has accepted. Turkish Law gives "legal entity" independently of its assets and rights to foundations which is constituted as a result of allocating an asset or right to specific aim in accordance with the form anticipated in law in order to create an independent and new right subject and in this way presents foundations as a subject which has legal rights and authorizations. According to Turkish Civil Code, foundation is "community of asset which have legal entity and which is constituted by real or legal entity allocating adequate asset and rights to specific and permanent aim.

Foundation Establishment, which is the most deep-rooted and the most permanent institution of Islamic-Turkish civilization and which is the finest example of assistance and solidarity, has been determined as instrument to build up in local in order to assist needy and vulnerable citizens. In this scope, Social Assistance and Solidarity Foundations have been established in every province and sub-provinces.

Today General Directorate of Social Assistance and Solidarity, which carries out social assistance services in the most widespread manner throughout the country, implements its social assistance programs and project supports by means of resources of Social Assistance and Solidarity Fund established by the law no.3294 in 1986 and also by means of Social Assistance and Solidarity Foundations established referring to the provisions of the same law and having private law legal entity.

Key Words: Foundation, Social Assistance and Solidarity Foundations, Social Assistance, Social Assistance and Solidarity

GİRİŞ

İnsan, sosyal bir varlık olmasının tabii bir sonucu olarak hayatını sürdürebilmek için diğer insanlarla etkileşim içinde olmak ve zaman zaman karşılıklı yardımlaşmak zorundadır. İhtiyaçlar, insanın sürekli bir arayış ve çaba içinde olmasını gerektirmiştir. İnsan, bazı ihtiyaçlarını tek başına karşılayabilirken, diğer bazı ihtiyaçlarını karşılayabilmek için başkalarının yardım ve desteğini almak mecburiyetinde kalmıştır.

Sosyal varlık olarak insanın ihtiyaçlarını karşılama çabaları, çeşitli yapı ve organizasyonları ortaya çıkarmış, grup ve diğer bazı sosyal birlikleri doğurmuştur. Bireysel yetenek ve çabalar dışındaki ihtiyaçların karşılanması, tarihsel süreçte çoğu kez aile ve devlet ile bunlar arasında oluşan diğer bazı sosyal birliklerce karşılanmaya çalışılmıştır.

Toplumun huzur ve barış içinde yaşaması, maddi ve manevi ihtiyaçlarının karşılanmasına bağlı olduğu kadar, bu ihtiyaçların karşılanmasında sürekliliğin sağlanmasıyla da ilişkilidir. Bunu sürekli kılacak mekanizmaları oluşturmadan, toplumdaki düzen, birlik ve beraberliği sağlamak ve devam ettirmek zordur. Toplumun ihtiyaçlarını karşılayan mekanizmalar ne kadar güçlü ve güvenilir olursa, toplumun düzen ve dirliği de o kadar uzun ömürlü olur. Bu sebeple bir ülkenin tüzel kişiliği olan resmi ve özel kurumlara, sivil toplum örgüt ve birliklerine sahip olması, özellikle de bu kurum ve birimlerin sağlam ve sağlıklı bir şekilde işletilmesi son derece önemlidir. İşte bu kurumların başında vakıflar gelmektedir.

Vakıflar, başlangıcından günümüze kadar Türk sosyal hayatında önemli fonksiyonlar icra etmiştir. Hz. Muhammed (SAV) döneminde sadaka-i câriye olarak başlayan bu gelenek, sonraki dönemlerde sistemli hale getirilerek İslâm Medeniyeti'nin köşe taşlarından biri olmuştur. Zamanla İslâm Dünyası'nın en yaygın kurumu haline gelen vakıflar, en parlak devrini Osmanlılarla yaşamış ve camii, imaret, han, mektep ve medreseler gibi halka hizmet veren bir çok kurum genellikle vakıflar sayesinde hayatîyetlerini sürdürmüştür.

Vakıflar, sosyal yardım ve dayanışmayı sağlamak ve sosyal güvenliğe katkıda bulunmak bakımından sosyal alanda; gelir servet dağılımını dengelemek, devletin yükünü hafifletmek, istihdamı artırmak suretiyle iktisadi alanda; merkezi yönetimin kolaylaştırılması, iskân politikası, asayiş ve güvenliğin sağlanmasına katkıları dolayısıyla da siyasal alanda çok önemli fonksiyonlar icra etmiştir.

Diğer taraftan, Türk Hukuk Sistemi vakıfları, kendilerini oluşturan mal topluluğundan bağımsız bir varlık olarak kabul etmiş ve vakıflara tüzel kişilik tanımıştır. Türk Hukuk Tarihinin en önemli müesseselerinden olan vakıf hukuku, farklı tabakalar arasındaki hukuki ilişkileri düzenlemekte, insanın yaratılışındaki hayırseverlik duygusu ile karşılıklı yardımlaşma esasına dayanmaktadır. İslam'da Allah ve Peygamberin emir ve tavsiyeleriyle kuvvet bulan yardımlaşma duygusu, asırlar boyu devam edecek bir hukuk müessesesi olarak vakfın doğmasına sebep olmuştur.

Kelime anlamıyla durma, durdurma, hareketten alıkoyma, hapsedme ve dindendirme anlamlarına gelen vakıf; hukuksal açıdan bir malın alınıp satılmadan alıkonularak sonsuza dek kamunun yararına özgülenmesi olarak tanımlanmaktadır.

Türk Medeni Kanununun 101 inci maddesinde ise 'Vakıflar, gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal veya hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal topluluklarıdır.' şeklinde tanımlanmıştır.

Sosyal hayatta yardımlaşma ve dayanışmayı sağlayan en önemli kurumsallaşmış mekanizma olan vakıf müessesesi, hukuken kendisine tüzel kişilik tanınması sebebiyle aynı zamanda hukuksal bir müessese olarak hukuki temellere, hak ve yetkilere haizdir.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları ise günümüzde sosyal alanda yardım ve dayanışmanın kurumsallaşmış en önemli mekanizmalarındandır. Zira, sosyal yardımları ülke genelinde en yaygın ve kapsamlı şekilde yürüten kurum olarak Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü

sosyal yardım alanındaki faaliyetlerini 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu ile her il/ilçede kurulan 973 adet Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı aracılığıyla yürütmektedir.

Sosyal yardım, toplum örgütlenmesi ile doğrudan ilintili olarak ortaya çıkan “yoksunlaşma” olgusunun hafifletilmesine, geciktirilmesine, geçici olarak giderilmesine karşı insani bir hizmet alanıdır.

En geniş anlamıyla sosyal yardım, yerel ölçüler içinde asgari seviyede dahi kendini ve bakmakla yükümlü olduğu kişileri geçindirme olanağından kendi elinde olmayan nedenlerden dolayı yoksun kalmış kişilere, resmi kuruluşlar veya kanunların verdiği yetkiye dayanarak yarı resmi veya gönüllü kuruluşlarca muhtaçlık tespitine ve kontrolüne dayalı olarak yapılan ve kişileri en kısa sürede kendi kendilerine yetecek hale getirmek amacını taşıyan parasal ve nesnel sosyal gelirlerden oluşan bir sosyal güvenlik yöntemi ve bir sosyal hizmet alanıdır.

Gelişmiş ülkelerde nüfusun tamamı sosyal güvenlik şemsiyesi altındadır. Ülkemizde ise, sosyal güvenlik şemsiyesi altında bulunmayan, nüfusun ekonomik açıdan en dezavantajlı kesiminde yer alan fakru zaruret içinde ve muhtaç durumdaki kişilere yapılan sosyal yardımlar Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları aracılığıyla gerçekleştirilmektedir.

Bu çerçevede, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın yerine getirdikleri sosyo-ekonomik fonksiyonlar ile gerçekleştirdikleri toplumsal hizmetler büyük önem taşımaktadır.

Bu çalışmada, öncelikle Türk Hukuku'nun en temel müesseselerinden vakıf müessesesi ve sosyal alanda yardım ve dayanışmanın en önemli mekanizmalarından Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları incelenecektir.

Çalışmamız 3 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, hukuksal çerçevesi itibariyle vakıf müessesesi ele alınarak; vakıf kavramı ve vakıfların genel hatlarıyla tarihsel gelişimi irdelenmiş, daha sonra ise vakfın unsurları, kuruluşu ve tüzel kişilik kazanması, organları, denetimi, yönetim biçiminin ve amacının değiştirilmesi ve sona ermesi açıklanmaya çalışılmıştır.

İkinci bölümde, Türk toplumlarında devletin temelini oluşturan en güçlü unsurlardan birisi olan sosyal yardımlaşma ve dayanışmanın kurumsal çerçevesi kapsamında Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu ile Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü'nün kuruluşu, amacı ve işlevleri anlatılmaya çalışılmıştır.

Üçüncü bölümde ise, 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu hükümlerine istinaden Kanunun amacına uygun faaliyet ve çalışmalar yapmak ve ihtiyaç sahibi vatandaşlara ayni ve nakdi yardımda bulunmak üzere her il ve ilçede 17/07/1986 tarihli ve 19167 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 1986/11 sayılı Başbakanlık Genelgesi ekinde yer verilen resmi senetle kurulan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın kuruluşu, idari, hukuki ve mali yapısı açıklanarak; sosyal yardım faaliyetleri; kapsam, yararlanma koşulları ve sağlanan yardımlar bakımından ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

1. TÜRK HUKUKU'NDA VAKIF MÜESSESESİ

1.1. VAKIF KAVRAMI

“Vakıf Müessesesi” bugüne kadar pek çok inceleme ve araştırmaya konu olmuş ve özü aynı olmakla birlikte, değişik ifadelerle tarif edilmiştir (Çeltik, 1998: 4).

“Vakıf” sözcüğü Arapça kökenli olup; sözlük anlamı itibariyle, alıkoyma, durdurma, tutuklama, duruş, kımıldanmama, tamamen vermek, büsbütün vermek, bağışlamak anlamlarına gelmektedir (Ballar, 2008:25; Pakalın, 1961:577; Öztürk, 1995:50). Vakıf sözcüğünün çoğulu ise “evkaf”tır. Vakıf kuran kişi “vâkıf”, vakfedilen mal ise “mevkuf” olarak adlandırılmaktadır.

İslam Hukukçularının benimsediği tarife göre “vakıf”; “bir mülkün menfaatinin halka tahsis edilerek ayninin Allah’ın mülkü hükmünde olarak temlik ve temellükten daimi olarak men edilmesidir” (Veldet, 1945:242; Demir, 2005:18; Akgündüz, 1988:42). Bu bağlamda önemli olan husus, vakfedilen mülkün Allah’ın mülkü olarak kabul edilerek, bu mülkün bir başkasının ya da kişinin kendisinin malvarlığına geçirilmesinin sonsuza dek durdurulması ve yasaklanması, sadece yararlarının Tanrı kullarına ilişkin tutulmasıdır (Ballar, 2008:25).

Osmanlılarda ise bazen “vakfetmek” bazense “vakfolunmuş” anlamında kullanılan vakıf sözcüğü, zamanla eylemin sonunda oluşan yapıyı ifade eder hale gelerek, vakfetmek eyleminin oluşturduğu sonuç ve kurum olarak kullanılmış ve bugüne kadarda aynı anlamını sürdürmüştür (Özsoy, 2003:5).

Hukuksal açıdan ise vakıf, bir malın alınıp satılmadan alıkonularak sonsuza dek kamunun yararına özgülenmesi olarak tanımlanmaktadır (Öztürk, 1995:50). Vakfetme eyleminde geri alma, süre ile kısıtlama ya da yararlanmanın herhangi bir şekilde engellenmesi gibi koşullar geçerli değildir (Ballar, 2008:25).

1926 yılında Türkçeye çevrilerek Türk Medeni Kanunu'nun yasalaşma sürecinde esinlenen (Zevkliler vd., 2000:638) İsviçre Medeni Kanunu'nun 80 inci maddesinde vakıf, “bir malın belirgin bir maksada özgülenmesi” olarak tanımlanmıştır.

Tek bir insanın belirli bir amaca ulaşmada gücünün yetersiz kalışı, insan yaşamının sınırlı oluşu ve amaca giden yolda insanların tek başına parasal olanaklarının kısıtlılığı tüzel kişilik kavramının doğuşuna sebep olmuştur (Hatem, 1992:125). Böylelikle hukuk düzeni içinde hak ve borçları edinebilme özelliği bakımından gerçek kişiler ve tüzel kişiler olmak üzere ikili bir ayrım oluşmuş, hak ve borçları edinebilme özelliği yalnızca kişilere tanınmamış, yukarıda ifade ettiğimiz toplumsal zorunluluklar karşısında bazı mal ve insan topluluklarının da (yani tüzel kişilerin de) hakları ve borçları edinebilmesine imkan tanınarak kişi olmanın hukuksal sonuçlarına tabi tutulmaları sağlanmıştır (Zevkliler vd., 1999: 611).

Tüzel kişiliğin bir türü olan vakıflar, 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 101 inci maddesinde; “Gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal topluluğu” olarak tanımlanmıştır. Yine Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Kurulan Vakıflar Hakkındaki Tüzüğün 2 nci maddesine göre vakıf; “başlı başına mevcudiyeti haiz olmak üzere bir malın belli bir gayeye tahsisidir (Akünal, 1995:117).

Eski Hukuk'taki tarifi ile Vakıf, bir milki ammenin menfaatine ebedi olarak tahsistir. Vakfın Hanefi fıkhında iki tane tarifi vardır. Bu tasarrufta iare mahiyetini bulan İmam-ı Azam'a göre vakıf, "ayn-ı memlukü vakıfın milkinde hapis ve menfaatlerini fıkara veya vücuh-u bire tasadduktur." Vakfı itaka benzeten İmam-ı Ebu Yusuf'a ve sadaka gibi telakki eden İmam-ı Muhammed'e göre ise vakıf, "ayn-ı memlukü menfaatleri insanlara ait olmak üzere ve Cenab-ı Hakkın milki hükmünde bulunmak üzere temlik ve temellükten te'biden men ve menfaatlerini insanlara tasadduktur." Vakıf, "ayn-ı mevkuף" anlamına da gelir (Türk Hukuk Lügatı, 1998).

1.2. TARİHSEL GELİŞİM

İnsanların kendi imkân ve kaynaklarıyla topluma yardım etme gayreti, tarih boyunca pek çok hizmet ve yatırımları gerçekleştirmiş olan ve temelinde hayır duygusu ve insanlık sevgisi yatan vakıf müessesinin doğmasını sağlamıştır (Yiğitgüden, 1984:13).

Eski toplumlarda yürütülen hayır faaliyetlerinin çoğu kendi dönemleriyle sınırlı kalmış, çok azı kendi dönemlerinden sonraki dönemlere kalarak süreklilik kazanmıştır (Koyunoğlu, 2002:83). Vakıfta "süreklilik" esas olduğundan (Akgündüz, 1988:85 vd.), sınırlı bir dönem için yapılan hayırlar vakıf müessesisi içerisinde değerlendirilmemektedir.

İslamiyet'ten önceki bazı hukuk sistemlerinde vakfı çağrıştıran bazı düzenlemeler, bir diğer ifadeyle vakıf niteliğine benzer mal özgülemelerinin olduğu görülmüştür. Özellikle, Hazreti İbrahim döneminde bir çok hayır kurumu oluşturulmuştur (Ballar, 2008:26; Koyunoğlu, 2002: 84). Ancak, bunların hiçbirisi vakıf müessesesini tam olarak karşılamamıştır.

Vakıf müessesinin İslam Dini ile birlikte ortaya çıktığı ve geliştiği genellikle kabul edilmektedir. İslam Hukuku'nun diğer kısımlarında olduğu gibi vakıf müessesinin de hukuki temelleri Hazreti Muhammed (A.S) tarafından atılmıştır¹(Sertçelik, 1995:26).

1 Hz. Peygamberin bizzat kendisinin de vakıf yapması, vakıfların yaygınlaşmasında etkili olmuştur. Nitekim, Hz. Peygamber, Medine'de kendisine ait hurma bahçesini vakfedip hasılatını İslam'ın

Refah ve servetin artmasına paralel olarak Emeviler döneminde birçok vakıf kurulmuştur. Abbasiler döneminde ise, kurulan vakıfların sayısı ve türleri artarken, ayrıca İslam esaslarına göre vakıf müessesesinin temel ilkeleri ve hukuki esasları tespit edilmiş ve vakıf müessesesi İslam dünyasının her tarafına süratle yayılmıştır (Öztürk, 1983:55-56).

Selçuklu İmparatorluğu'nun kurulmasından sonraki dönemde ise, Vakıf müessesesi büyük bir gelişme içine girmiş ve vakıflar hem sayıca ve toplumda yüklendikleri işlevler bakımından hem de hukuksal ve yönetsel yönden büyük ilerleme kaydetmiştir (Saran, 1990: 8; Ballar, 2008:26).

Osmanlı İmparatorluğu döneminde ise, toplumsal hayatın düzenlenmesi, sosyal yardımlaşma ve dayanışmanın yaygınlaştırılması amacıyla vakıflara çok önem verilmiş; imparatorluğun hemen her yerinde mescitler, türbeler, köprüler, sulama kanalları, medreseler ve mektepler gibi pek çok hayır kurumları vakıflar yoluyla meydana getirilmiştir (Öztürk, 1983:55). Diğer taraftan, Osmanlı İmparatorluğunda, vakıflar devlet bürokrasisinde hemen her dönem çok üst düzeyde temsil edilmişler; özellikle İmparatorluğun son dönemlerinde ya doğrudan doğruya sadrazam tarafından ya da bağımsız bir vezir veya nazır tarafından yönetilmişlerdir (Saran, 1990:8-9).

1800'lü yılların başlarında başlayan vakıfları bir çatı altında toplama düşüncesi II. Mahmut döneminde yeniçeri ocağının kaldırılmasını müteakip hayata geçirilmiş ve "Evkaf- Humayun Nezareti" kurularak Vakfın gelirlerinin vakıf tarafından değil Maliye Nezareti tarafından toplanacağı kabul edilmiştir (İpşirli, 2006:68).

Cumhuriyet döneminde "Şer'îye ve Evkaf Nezareti" ismini alan bu teşkilat 3 Mart 1924 tarihli ve 429 sayılı "Şer'îye ve Evkaf ve Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Vekaletlerinin İlgasına Dair Kanun"un 2 nci maddesi ile kaldırılarak (Öztürk, 1983:70), görevleri "şimdilik" kaydıyla Başbakanlığa bağlı olarak teşkil edilen Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne devredilmiş; daha sonraki geliş-

müdafaasını gerektiren olay ve zorunlu ihtiyaçlara tahsis etmiştir. Aynı şekilde Fedek Hurmalığı'nı da yolculara vakfetmiştir (Demir, 2005: 20).

meler neticesinde “şimdilik” kaydı kaldırılarak Genel Müdürlük devamlılık kazanmıştır (Çeltik, 1988:31).

Diğer taraftan, Türk Medeni Kanunu’nun kabulü ile Osmanlıdan intikal eden vakıf anlayışı yeni bir boyut kazanmıştır. Türk Medeni Kanunu ile oluşturulan yeni hukuksal düzende vakıf yerine “tesis” adı altında yeni bir düzenleme yapılarak, vakıfların yeni hukuk düzenine uyumu sağlanmıştır (Özsunay, t.y.:358).

Medeni Kanunun yürürlüğe girişinden önce Osmanlı İslam Hukuku’na göre kurulan ve yönetilen eski vakıfların ise Medeni Kanun hükümlerine tabi olması uygun görülmemiştir (Özsoy, 2003: 11). Medeni Kanunun uygulama şeklini gösteren 864 sayılı Uygulama Kanunu ile Medeni Kanunun yürürlüğe girmesinden önce kurulan vakıflar hakkında yeni bir düzenleme yapılması öngörülmüş ve bu çerçevede 05/06/1935 tarihli ve 2762 sayılı “Vakıflar Kanunu” çıkartılmıştır. Yapılan bu düzenleme ile Medeni Kanuna göre kurulan ve yönetilen vakıflar ile, Vakıflar Kanununa göre yönetilen ve denetlenen vakıflar olmak üzere ikili bir yapı oluşturulmuş (Özsunay, t.y.:314); Medeni Kanun’a göre kurulan ve yönetilen vakıflar “yeni vakıflar”, Vakıflar Kanunu’na göre yönetilen ve denetlenen vakıflar ise “eski vakıflar” olarak kabul edilmiştir.

Nihayet 20/02/2008 tarihli ve 5737 sayılı Vakıflar Kanunu ile bu iki başlı yapı tek bir Kanunda toplanarak gerek eski gerekse yeni vakıflar yeni bir düzenlemeye tabi tutulmuştur (Oğuzman vd., 2009:277)

1.3. VAKIF ÇEŞİTLERİ

1.3.1. Eski Vakıflar

Vakıf müessesesi Osmanlı İmparatorluğu zamanında yaygın olarak topluma çeşitli alanlarda hizmet vermiştir. Eski vakıflar, Osmanlı İmparatorluğu döneminde kurulmuş olup; günümüze kadar devam eden vakıflardır (Saydam ve Ekici; 1998:4).

Eski vakıflar, vakfın gayesi ve vakfa tahsis edilen malların statüsüne göre kendi içlerinde çeşitlere ayrılmaktadır (Saydam ve Ekici; 1998:4). Şöyle ki;

1.3.1.1. Mazbut Vakıflar

Cumhuriyet öncesinde vakfiyelerindeki amaçları gerçekleştirmek üzere kurulan ancak; vakfiyesi gereği yönetecek kişi kalmadığından, hayır hizmetlerini gerçekleştirmesi fiilen ve hukuken imkansız hale geldiğinden Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yaşatılan, yönetilen ve temsil edilen vakıflardır (Pembeçiçek, 1999:61; Akipek ve Akıntürk, 2007:672).

5737 sayılı Vakıflar Kanunu'nun 3 üncü maddesine göre ise mazbut vakıflar, "Bu Kanun uyarınca Vakıflar Genel Müdürlüğüne yönetilecek ve temsil edilecek vakıflar ile mülga 743 sayılı Türk Kanunu Medenisinin yürürlük tarihinden önce kurulmuş ve 2762 sayılı Vakıflar Kanunu gereğince Vakıflar Genel Müdürlüğüne yönetilen vakıfları" kapsamaktadır (Vakıflar Kanunu, 2008: Md.3)².

Osmanlı İmparatorluğu zamanında kurulan ve halen Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yönetilen ve temsil edilen mazbut vakıfların ayrı birer vakfiyeleri³ bulunmakla birlikte, ayrı birer tüzel kişilikleri olmayıp; bir bütün halinde tüzel kişiliğe sahiptirler.

2 Hangi vakıfların mazbut vakıflar kapsamına gireceği, 2762 sayılı Vakıflar Kanununda açıkça sayılmıştı. Buna göre Medeni Kanundan önce kurulmuş vakıflardan; açıkça sayılmıştı. Buna göre Medeni Kanundan önce kurulmuş vakıflardan;

* Vakıflar Kanunundan önce bulunan vakıflar,
* Vakıflar Kanunundan önce zapt edilmiş bulunan vakıflar,
* Vakıflar Kanunundan önce idaresi zapt edilmiş olan vakıflar,
* Mütevelliliği bir makama şart edilmiş olan vakıflar,
* Kanunen veya fiilen hayrı bir hizmeti kalmamış olan vakıflar,
* Mütevelliliği vakfedenlerin ferilerinden başkalarına şart edilmiş vakıflar,
* Vakıflar Kanununun 21 inci maddesi uyarınca, müteveli olması lazım gelenlerden hiç kimsenin sağ kalmaması halinde mazbut sınıfına alınan vakıflar,
* Vakıflar Kanununun 36 ncı maddesi gereğince, müddeti içinde kısmen veya tamamen kütüğe kaydedirilmemiş vakıflar mazbut vakıf olarak Vakıflar Genel Müdürlüğüne idaresine alınmıştır.

3 Vakfiye, Mazbut, mülhak ve cemaat Vakıfları'nın malvarlığını, vakıf şartlarını ve vakfedenin isteklerini içeren belgeleri ifade eder.

Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yönetilen mazbut vakıfların gelir ve giderleri Cumhuriyetle birlikte Vakıflar Genel Müdürlüğü bütçesi kanalıyla yapılmaya başlanmıştır.

1.3.1.2 Mülhak Vakıflar

5737 sayılı Vakıflar Kanunu'na göre, mülga 743 Sayılı Türk Kanunu Medenisi'nin yürürlük tarihinden önce kurulmuş ve vakfedenin soyundan gelenler tarafından yönetilmesi şart edilen vakıflara "mülhak vakıflar" denilmektedir. Aynı ayrı tüzel kişiliğe sahip olan bu vakıflar kendi taahhüt ve borçlarından sorumlu olup; Vakıflar Genel Müdürlüğüne sıkı bir biçimde denetlenmektedirler (Pembeçiçek, 1999: 63).

Mülhak Vakıfların kendi mütevellileri eliyle yönetilmeleri esas olmakla birlikte, vakfiyedeki şartları taşımamaları nedeniyle kendilerine yöneticilik verilemeyenler bu şartları elde edinceye, küçükler ile kısıtlılar fiil ehliyetlerini kazanıncaya ve boş kalan yöneticilik yenisine verilinceye kadar, vakıf işleri, Genel Müdürlükçe -temsilen- yürütülebilmektedir (Vakıflar Kanunu, 2008: Md.6).

1.3.2. Yeni Vakıflar

Cumhuriyetin ilanından sonra kabul edilen mülga 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi ile 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu hükümlerine göre kurulan ve bu kanun hükümlerine göre faaliyetini devam ettiren vakıflar "yeni vakıf" olarak kabul edilmektedir (Vakıflar Kanunu, 2008: Md.3).

1.4. VAKIF TÜZEL KİŞİLİĞİ KAVRAMI VE VAKFIN UNSURLARI

Bağımsız ve yeni bir hak süjesi yaratmak üzere bir malın veya hakkın süreklilik arz eden belirli bir amaca kanunda öngörülen şekle uygun olarak özgülmesi sonucunda meydana gelen vakıflar "tüzel kişiliği" haizdirler (Akipek ve Akıntürk, 2004:524).

Tüzel kişiler de gerçek kişilerde olduğu gibi kuruldukları andan itibaren hak edinebilme ve borç altına girebilme yeteneğine sahiptirler. Vakfın tüzel ki-

şiliğe sahip olması; hak ve fiil ehliyetine sahip olması anlamını taşır. Vakfın hak ehliyetine sahip olması kişilik hakları bakımından cins, yaş, hısımlık gibi yaradılış gereği insana özgü olanların dışındaki tüm hakları kapsar.

Vakıfların hak ehliyetinin yargılama hukuku alanındaki görünümü olan davada taraf olma ehliyetleri de mevcuttur (Öğüz, 2007:61).

Vakfın fiil ehliyeti ise; vakfın kendi eylemleri ile amaçları doğrultusunda haklar elde etmek ve borçlar meydana getirebilmesidir. Medeni Kanun'un 49 uncu maddesi uyarınca tüzel kişiler, kanuna ve kuruluş belgelerine göre gerekli organlara sahip olmakla fiil ehliyetini kazanırlar. Fiil ehliyetini organları aracılığı ile kullanırlar (Hatemi, 1979:16).

Fiil ehliyetinin kapsamını; hukuki işlem ehliyeti, hukuka aykırı eylemlerden sorumlu olma ehliyeti ve dava ehliyeti oluşturmaktadır.

Fiil ehliyetinin sınırını hak ehliyeti belirler. Bu bağlamda, aile hukukuna ilişkin bir işlemi vakfın yapması mümkün değildir. Zira, vakıfların insana özgü hakları edinebilmesi hukuken mümkün değildir.

Vakfın zorunlu organı, yönetim organıdır. Vakıf fiil ehliyetini yönetim organı aracılığıyla kullanır. Yönetim organının yaptığı işlem, vakıf tüzel kişiliğinin fiili sayılır ve vakıf tüzel kişiliğini bağlar. Buna göre örneğin, yönetim organının sebebiyet verdiği borca aykırılıktan vakıf sorumludur. Vakfın haksız fiilinden sorumlu olabilmesi içinse, haksız fiilin vakfın organı niteliğindeki kişi veya kişiler tarafından, vakfın organı sıfatı ile gerçekleştirilmiş olması gerekir. Bu durumda, yönetim organının görevle ilgisi olmayan iş ve işlemleri sebebiyle meydana gelen haksız fiil dolayısıyla vakfın sorumluluğu doğmayacaktır (Öztaş, 2002:259; Öğüz, 2007:97).

Diğer taraftan, Anayasanın 33 üncü maddesinin 1 inci fıkrasında "Herkesin, önceden izin almaksızın dernek kurma ve bunlara üye olma ya da üyelikten çıkma hürriyetine sahip olduğu"; son fıkrasında ise "Bu madde hükümlerinin vakıflarla ilgili olarak da uygulanacağı" hükme bağlanmış olduğundan; hukukumuzda vakıf kurma hakkı anayasal dayanağa sahiptir (Öğüz, 2007:15).

Medeni Kanun'un 101 inci maddesine göre "Vakıflar, gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal topluluklarıdır." Böylece, hukuken kişi sayılması mümkün olmayan ekonomik değerler, sahibinin malvarlığından ayrılıp bağımsızlaşmakta, haklara ve borçlara ehil bir varlık meydana gelmektedir (Ayan ve Ayan, 2007:169).

Türk Medeni Kanunu'nda yapılan tanım uyarınca tüzel kişi olarak bir vakfın ortaya çıkabilmesi için esas itibariyle "belirli bir mal veya mal topluluğu" ve "söz konusu mal veya mal topluluğunun belirli bir amaca özgülemesi" olmak üzere iki unsuru bulunmaktadır (Zevkliler vd., 2000: 639; Ayan ve Ayan, 2007:169).

1.4.1. Malvarlığı

Bir vakfın kurulabilmesi için her şeyden önce, vakfın varlığını oluşturacak bir malvarlığının bulunması gerekir. Malvarlığı kavramına bir malvarlığının bütünü veya gerçekleşmiş ya da gerçekleşeceği anlaşılan her türlü geliri veya ekonomik değeri olan haklar girer (Zevkliler vd., 2008:224).

Bu anlamda maldan maksat, vakfın amacını gerçekleştirmeye hizmet edebilecek her türlü iktisadi değerdir (Ayan ve Ayan, 2007:169). Bu bağlamda, malvarlığı değerinin kapsamına, taşınır ve taşınmaz mallar, sınırlı ayni haklar, bir malvarlığının bütünü veya bir bölümü girebileceği gibi; henüz gerçekleşmemiş ama gerçekleşeceği kesin olan kar payı, temettü ve faiz gibi gelirler de girmektedir (Akünal,1995:117-118). Buna karşılık, gerçekleşip gerçekleşmeyeceği şüpheli olan, örneğin üçüncü kişiler tarafından yapılan bağışlar veya ölüme bağlı kazandırmaların tahsisi suretiyle vakıf kurulması ise mümkün değildir (Helvacı ve Erlüle, 2007: 171). Özgülenecek olan mal, vakfedenin alacak ve borçlarından oluşan malvarlığının tamamı da olabilir. Vakfın kurulabilmesi için özgülenen malın veya hakkın çeşidinin ya da az veya çok olmasının önemi yoktur. Gerekliğinde bir tek mal örneğin bir bina, bir bahçe tek başına vakıf için özgülenebileceği gibi, birden çok malın da özgülenmesi mümkündür. Vakıf kurma özgürlüğünün bir sonucu olarak, amaca özgülenecek olan malın miktarını veya türünü vakfeden serbestçe

belirleme özgürlüğüne sahiptir. Önemli olan, özgülenen mal veya hakkın vakfın amacını gerçekleştirmeye yeterli ve elverişli olmasıdır (Medeni Kanun; Md.101/f.1; Vakıflar Hakkında Tüzük, Md. 2/f.1). Bir diğer ifade ile özgülenen mal veya hak öyle bir miktar ve nitelikte olmalıdır ki, o mal veya hakkın getirisiyle vakfın amacının gerçekleşmesi mümkün olabilsin (Akipek ve Akıntürk, 2007:666).

Tescili istenen vakfa ölüme bağlı tasarrufla özgülenen mal veya haklar, amacın gerçekleşmesini sağlamaya yetecek değerde değilse, vakfeden aksine bir irade açıklamasında bulunmuş olmadıkça, özgülenen bu mal veya hak denetim makamının görüşü alındıktan sonra, hakim tarafından benzeri amaçlı bir vakfa özgülenir (Medeni Kanun, Md.107/3).

1.4.2. Malın Belli Bir Amaca Özgülenmesi

1.4.2.1. Amaç

Vakfın meydana gelebilmesi için zorunlu olan unsurlardan bir diğeri de belirli ve sürekli bir amacın bulunmasıdır.

Amaç, vakfın faaliyetinin yöneldiği ve kendisine ulaşılacak üzere, vakfın mallarının harcadığı hedefdir. Amacı belirleme yetkisi vakıf kuran kişiye ait olup; vakıf kuran kişi amacı dilediği gibi belirleyebilir. Vakıf kuran kişi ideal bir amaç seçebileceği gibi, ekonomik bir amaç da seçebilir. Zira iktisadi nitelik taşıyan amaçlar için de vakıf kurulabilir⁴.

Vakıf kuran kişi her ne kadar vakfın amacını serbestçe belirleyebilme hakkına sahip ise de, kurulacak vakfın amacının “Cumhuriyetin Anayasa ile belirlenen niteliklerine ve Anayasanın temel ilkelerine, hukuka, ahlaka, milli birliğe ve milli menfaatlere aykırı olmaması” (Akipek ve Akıntürk, 2007:667); belirli bir ırk ya da cemaat mensuplarını destekleyici nitelik taşıması da gerekir (Medeni Kanun, Md.101/f.4). Zira bu yasaklara uyulmaksızın kurulmuş bir vakfın tesciline ve tüzel kişilik kazanmasına imkan yoktur.

4 Örneğin; belirli aile üyelerine veya çalışanlara yardım amacına yönelik vakıflar.

Bundan başka, amaç belirli ve açık olmalı, anlamsız ve saçma nitelikte olmamalı ve gerçekleşmesi mümkün olmalıdır. Bununla birlikte, vakfın amacının belirli ve sürekli olması da gerekir. “Belirlilik” vakfın amacını açık ve anlaşılabilir olmasını, bu bağlamda vakfın hangi hedefe varmak üzere faaliyetlerde bulunacağını açık olmasını ifade eder. Vakıf kuranın, malvarlığı değerlerinin tahsis edildiği amacının gerek vakıf senedinden, gerekse vakıf senedinin yorumu suretiyle tereddütsüz olarak anlaşılabilir olduğu hallerde durum böyledir (Öğüz, 2007: 32-33; İşeri, 1968:35). Bu sebeple, malvarlığı değerlerinin sadece hayır işlerine veya kamu yararına tahsis edildiği hallerde amaç belirli olmadığından, hangi tür hayır işlerine veya kamu yararına tahsisinin yapıldığının belirtilmesi gerekmektedir. Vakıflarda, belirli amaç tek olabileceği gibi, birden çok amaca da yer verilebilir (Dural ve Öğüz, 2006:340).

Vakfın amacının sürekli olması ise, vakfın amacının sonsuza kadar devam edeceği, bu bağlamda vakfın hiç sona ermeyeceği anlamına gelmemektedir. Bu bağlamda, “süreklilik” geçici amaçlar için vakıf kurulamayacağını ifade etmektedir (Özsunay, 1982:389)⁵.

Diğer taraftan, vakıflar taşıdıkları amaca göre farklı türlere ayrılmaktadırlar. Şöyle ki;

* Aile bireylerinin eğitim ve öğrenimleri, donanım ve desteklenmeleri ve bunlara benzer amaçların gerektirdiği harcamaların yapılması için kişiler hukuku ve miras hukuku hükümleri uyarınca kurulan vakıflara “ aile vakfı ” denir (Medeni Kanun, Md. 372). Aile Vakıfları'nın amacı, belirli bir aileye mensup olanlara yardım etmek ve destek olmaktır. Aile vakıflarından sadece o aileye mensup olanlar yararlanabilir.

* Dini amaçla kurulan vakıflara ise “ dini vakıflar ” denilir.

* Belli bir kurumda çalıştırılanlara ve kurumun işçilerine ekonomik çıkarlar sağlama amacı güden vakıflara da, çalıştırılanlara ve işçilere yardım vakıfları ya da personele yardım vakıfları denilir. Bu gibi vakıflardan yalnızca vakfın

5 Örneğin, bir zelzele neticesinde zarara uğrayanların yardımına koşmak için toplanan yardım parası “vakıf” sayılmaz.

bağlı olduğu kurumun personeli yararlanır. Vakfın bu personele sağladığı çıkarlar da, konut, emeklilik, yardım, sağlık hizmetleri, işsizlik yardımı ve benzeri çeşitlerdendir. Amaçlarının çok özel olması ve vakıftan yararlanma imkanının sadece çalıştırılanlar ile işçilere tanınmış bulunması bu vakıfları diğerlerinden ayıran en önemli özelliktir (Güneri, 1976:224).

Çalıştırılanlara ve işçilere yardım vakıfları, genellikle işveren tarafından belli bir paranın veya malın personeline yardım amacına özgülenmesi suretiyle kurulur. Bu vakıflar, vakıftan yararlanan personelin aidat verip vermemesine göre, tek taraflı personele yardım vakıfları ve iki taraflı personele yardım vakıfları olmak üzere iki gruba ayrılır” (Akipek ve Akıntürk, 2007:670). Tek taraflı personele yardım vakfını işveren kurar, vakıftan yararlanan personel vakfa herhangi bir aidat vermez ve kuruluşun malvarlığına katkıda bulunmaz. İki taraflı personele yardım vakıflarında ise, kurucu işverenin ortaya koyduğu kuruluş malvarlığı ve vakfa verdiği öneriler yanında vakıftan yararlanan personel de vakfa belirli bir aidat öder (Zevkliler vd., 2000: 642-643). * Yukarıda açıklanan amaçlar için kurulan vakıfların dışında, bu amaçlardan birden fazlasını aynı anda benimseyen ve bu birden fazla amacı gerçekleştirmek üzere faaliyette bulunan vakıflar ise “karma vakıf” adıyla anılmaktadır (Zevkliler vd., 2008:227)⁶.

1.4.2.2. Malın Amaca Özgülenmesi

Bir vakfın tüzel kişilik kazanabilmesi için belli bir miktar malvarlığının vakıf kuranın öngördüğü belirli bir amaca sürekli olarak özgülenmesi (tahsis edilmesi) gerektiğinden; vakfın kurulmasında malvarlığı ile amaç arasındaki ilişkiyi kuran temel unsur tahsis iradesidir (Pembeçiçek, 1999:60).

Malın özgülenmesi (tahsisi), vakıf kurmak üzere verilmesi düşünülen malvarlığının, vakıf kuranın mallarından ayırt edilerek, bağımsız bir varlığa sahip olacak biçimde ve vakfın amacına harcanmak üzere hizmet ve tasarrufa sunulmasıdır (Palamut, 2004;74). Vakfın kurulabilmesi için, mutlaka malların ayırt edilerek amaca özgülenmesi gerekir.

6 Örneğin, ilahiyat öğrenimi gören üniversite öğrencilerine burs sağlama amacı taşıyan bir vakfın, belirli bir ailenin bireylerine öncelik tanınması halinde ailesel-dini olmak üzere karma bir vakfın bulunduğu kabul edilir.

Tahsis işlemi ilgili malların mülkiyetinin ve hakların vakfa geçmesini sağlamaz. Zira hak sahibi olabilecek bir tüzel kişilik henüz mevcut değildir. Vakfın tescil edilerek tüzel kişilik kazanmasıyla bütün hak ve mallar, vakıf tüzel kişiliğine geçer (Oğuzman vd., 2009; 298).

Tahsis, vakıf kuran kişinin tek taraflı bir vakıf kurma hukuki işlemi ile olur (Ballar, 2008:22). Vakıf kuran özgüleme yoluyla malları kendi mal varlığından ayırt ederek ve çıkararak vakfa geçirdiğinden, tahsis işlemi kazandırıcı (tassarrufi) bir hukuki işlemdir.

Vakıf kurma işleminin mutlak surette kanunun öngördüğü usullerden biriyle yapılması gerekir. Bu bağlamda, rastgele yapılacak bir tahsis vakfı meydana getirmez (Oğuzman vd., 2009; 298).

1.5. VAKFIN KURULUŞU VE TÜZEL KİŞİLİK KAZANMASI

1.5.1. Vakfın Kuruluşu

Vakfın kurulabilmesi öncelikle vakıf kurma iradesinin belirli bir biçimde açıklanmasına bağlıdır.

1.5.1.1. Kurucu

Vakfı kuran kişi “gerçek kişi” olabileceği gibi “tüzel kişi” de olabilir. Bu anlamda, Medeni Kanun vakıf kurma yönünden gerçek kişilerle tüzel kişiler arasında bir ayırım yapmamıştır.

Vakıf kurma ehliyetine sahip olan her gerçek kişi vakıf kurabilir. Gerçek kişilerin vakıf kurma ehliyeti, vakfın sağlararası veya ölüme bağlı tasarrufla kurulmasına göre farklılık gösterir.

Vakıf kuran kişinin sağlığında hüküm doğurmak üzere kurulan vakıflarda, vakıf kuran kişinin tam fiili ehliyetine sahip olması ya da sınırlı ehliyetli olması gerekir (Zevkliler vd., 2000:645; Ayan ve Ayan, 2007:171; İnan, 2005:175). Buna göre, sağlararası işlemle vakıf kuracak kişinin, ergin ve ayırt

etme gücüne sahip olması ve kısıtlı olmaması gerekir. Erginlik onsekiz yaşın doldurulması yoluyla kazanılabileceği gibi, evlenme veya mahkeme kararıyla da kazanılmış olabilir.

Vakfın ölüme bağlı tasarruf yoluyla kurulması halinde ise, vakıf kuranın vasiyetname yapma ehliyetine sahip olması gerekir. Bu çerçevede, ayırt etme gücüne sahip olan ve 15 yaşını doldurmuş kişilerin vasiyetname yoluyla vakıf kurması mümkündür (Öğüz, 2007:23).

Tüzel kişiler açısından ise, tüzel kişinin organlarının vakıf kurma konusunda yetkili olması aranmaktadır. Bu yetki, tüzel kişinin ana statüsünde yer alan bir hükümden kaynaklanabileceği gibi, genel kurulların alacağı bir karara da dayanabilir. Vakıf kurma bakımından gerçek kişilerle tüzel kişiler arasında fark gözetilmemişse de tüzel kişilerde amaçtan kaynaklanan sınırlamaların da göz önde tutulması şarttır. Tüzel kişilerin yürütme organları ancak tüzük, esas sözleşme veya genel kurul tarafından yetkili kılındıkları takdirde vakıf kurabilir. Bununla birlikte, vakıf kurma yetkisinin özel bir kanun hükmünden kaynaklanması da mümkündür (Ayan ve Ayan, 2007:172).

1.5.1.2 Vakıf Kurma İradesi

Vakfın meydana gelebilmesi için, vakıf kuran kişinin başlı başına varlığa sahip bağımsız bir hak süjesi meydana getirmek amacıyla kendi malvarlığından ayırdığı belli ve yeterli bir malı veya hakkı belirli ve sürekli bir amaca özgüleme konusundaki iradesini açıklaması gereklidir ki, işte bu açıklamaya “vakıf kurma iradesi” denir (Akipek ve Akıntürk, 2007:673).

Vakıf kurma iradesinin yer aldığı yazılı belgeye “vakıf senedi” denir. Medeni Kanuna göre vakıf senedinde, vakfın adı, amacı, bu amaca özgülenen mal ve haklar, vakfın örgütlenme ve yönetim şekli ile yerleşim yeri ve adının gösterilmesi zorunludur (Medeni Kanun, 2001: Md.106). Bununla birlikte vakıf kuran, vakıf senedinde ayrıca faaliyet ve çalışma şekli, ortadan kalkma sebepleri ve tasfiyesi hakkında ayrıntılı hükümleri koyabileceği gibi, vakıfla ilgili bir takım şart ve mükellefiyetler de koyabilir (Saymen, 1960: 406).

Vakıf senedinde, vakfın amacı ile bu amaca özgülenen mal ve haklar yeterince belirlenmiş ise, vakıf senedinde bulunması zorunlu unsurlara ilişkin diğer noksanlıklar vakfın tüzel kişilik kazanması için yapılan başvurunun reddini gerektirmez. Bu tür noksanlıklar mahkemece sonradan tamamlattırılır. Ancak vakıf senedinde bulunması zorunlu unsurlardan amaç ve bu amaca özgülenen mal ve hakların yeterince belirlenememiş olması, vakfın tesciline ve tüzel kişilik kazanmasına engel olur (Medeni Kanun, 2001: Md.107).

1.5.1.2.1 Vakıf Kurma İradesinin Açıklanması

Medeni Kanun'a göre vakıf kurma iradesi şekle tabidir ve ancak kanunun öngördüğü şekilde açıklanırsa geçerli olur. Bu anlamda, Medeni Kanun vakıf kurmak için iki yol öngörmüştür (Medeni Kanun, 2001; Md.102). Şöyle ki; Bir kimsenin, sağlığında hüküm ifade etmek üzere bir vakıf kurulabilmesi için, vakıf kurma iradesini noterlikçe düzenlenecek resmi bir senet içerisinde açıklaması şarttır⁷; yani vakıf senedi "resmi şekle" tabidir .

Resmi senetle vakıf kurma işleminin temsilci aracılığıyla yapılabilmesi de mümkündür. Bu durumda, temsil yetkisinin noter tarafından düzenlenmiş bir belgeyle verilmiş olması ve bu belgede vakfın amacı ile amaca özgülenecek mal ve hakların belirlenmiş bulunması gereklidir (Medeni Kanun, 2001; Md.102/2).

Vakıf kuranın ölümünden sonra hüküm ifade etmek üzere vakıf kurulması ise "ölüme bağlı tasarruf"⁸ yoluyla gerçekleşir. Vakıf kurma iradesinin yer alacağı şekli anlamda ölüme bağlı tasarruf "vasiyetname"dir. Vasiyetname, murisin tek taraflı iradesiyle, kanunun tayin ettiği şekil ve kayıtlara uymak suretiyle yapmış olduğu ve ölümünden sonra yapılmasını arzu ettiği hususları içeren, tek taraflı hukuki muameledir (İnan vd., 2006:171).

7 "Vakıf, noterlikçe resen düzenlenen resmi senetle veya Türk Medeni Kanununun 478 ve müteakip maddeleri gereğince vasiyet yoluyla kurulur." (Türk Medeni Kanuna Göre Kurulan Vakıflar Hakkında Tüzük, 1970; madde:3)

8 Miras bırakanın, ölümünü düşünerek yapılmasını istediği hususları, ölümü ile hukuki sonuçları doğacak şekilde bir hukuki muamele ile bildirmesine ölüme bağlı tasarruf denir (Gürsoy, 1995:3).

Medeni Kanun'un 531 inci maddesi mirasbırakanın malvarlığına ilişkin tasarruflarını içeren üç ayrı vasiyetname şekli kabul etmiştir. Bu maddeye göre vasiyetname resmi şekilde, mirasbırakanın el yazısı ile veya sözlü olarak yapılabilir⁹.

Bu çerçevede vakıf, resmi vasiyetname, el yazısı ile vasiyetname veya sözlü vasiyetname ile kurulabilir (Özsunay, 1982:384-385). Bu vasiyet türleri belirli şekil şartlarına tabi tutulduğundan vakıf senedinin de mutlaka bu vasiyet türlerinin şartlarına uyularak yapılması şarttır (Akipek ve Akıntürk, 2007:675). Vakıf kurma işleminin miras sözleşmesinde yer alması halinde, miras sözleşmesi vakıf kurma işlemi açısından vasiyetname olarak hüküm ifade eder.

Bu vasiyetnamenin içeriğini, maddi anlamda ölüme bağlı tasarruf olarak, mirasbırakanın terekesinin tasarruf edilebilir kısmının tamamı veya bir bölümünün özgülmesi suretiyle vakıf kurma teşkil eder. Bununla birlikte, terekede yer alan münferit malvarlığı değerlerinin özgülmesi suretiyle vakıf kurulması da mümkündür.

Tüzel kişiliği bulunmayan bir topluluğa belli bir amaç için yapılan kazandırmaları o topluluk içindeki kişiler, mirasbırakan tarafından belirlenen bu amacı gerçekleştirme kaydıyla birlikte edinmiş olurlar; amacın bu yolla gerçekleştirilmesine olanak bulunmayan hallerde, yapılan kazandırma vakıf kurma sayılır (Medeni Kanun, 2001: Md.577/2). Bu çerçevede, birden çok kişiye belirli bir amaç için kazandırma yapılması halinde, bu kişilerin birlikte hak sahipliği mirasbırakanın amacının gerçekleşmesine uygun değilse, ölümüne bağlı tasarrufun konusunu teşkil eden kazandırma vakıf kurma işlemi sayılacak ve vakıf kurulması ile ilgili esaslara tabi olacaktır (Öğüz, 2007:22). Vakıf kurma tasarrufunu konu alan vasiyetnamenin şekle aykırılığı vasiyetnamenin iptal davasına konu olmasına yol açar ve vasiyetname iptal kararı ile geçersiz hale gelir.

9 El yazılı vasiyetname; bütün metnin yapıldığı tarihin ve imzanın hepsinin vasiyetçinin el yazısı ile yapıldığı vasiyetnamedir. Resmi vasiyetname; bu işleri yapmakla görevli resmi memur önünde ve kanunun gösterdiği şartlar içinde yapılır. Sözlü vasiyetname; yalnız olağanüstü ve istisnai hallerde yapılması mümkün ve geçerli olan bir vasiyetname türüdür (İmre ve Erman, 1993:52).

1.5.1.2.2 Vakıf Kurma İradesinin Hukuki Niteliği

Vakıf kurma tek taraflı bir hukuki işlemdir. Bu anlamda, vakıf kuranın vakıf kurma hususunda açıkladığı iradesinin bir başkasına yöneltilmesi ya da muhatap tarafından kabulü gerekmeyip, vakıf kuranın tek taraflı iradesini açıklaması yeterlidir.

Vakıf kurma işlemi aynı zamanda vakıf kuran bakımından “ivazsız bir işlem” mahiyetindedir. Zira, bir mal veya hakkın karşılıksız olarak devredilmesini içerir. Bu itibarla da vakıf kurma iradesi bir “tasarruf işlemi” dir.

1.5.2. Vakfın Tüzel Kişilik Kazanması

Vakıf kuran kişinin vakıf resmi senedini düzenlettirmesinden veya vasiyet yoluyla kurulacak vakıflarda vakıf kuranın ölümünden sonra, başlı başına bir varlığa sahip bağımsız bir kurum meydana gelmiş olur. Fakat bu kurum, henüz bağımsız bir hak süjesi yani bir tüzel kişi değildir. Meydana gelmiş olan bu kurumun “vakıf” adı altında tüzel kişilik kazanabilmesi için tescil edilmesi gereklidir (Akipek ve Akıntürk, 2007:675).

Vakfın tescili, vakıf kuran kişinin yerleşim yeri Asliye Hukuk Mahkemesi’nden talep edilir. Tescili, resmi senetle kurulan vakıflarda vakıf kuran; ölüme bağlı tasarruf yoluyla kurulan vakıflarda ise vakıf kuranın mirasçısı veya tayin edilmiş ise vasiyeti yerine getirme görevlisi tescil talebinde bulunabilir. Resmi senetle kurulan vakıflarda, vakıf senedinin düzenlenmesini izleyen üç ay içinde; vasiyetname ile kurulan vakıflarda ise vasiyetnamenin açılması tarihinden itibaren üç ay içinde tescil talebinde bulunulmazsa tescil talebi artık Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yapılır. Vakıf bir tüzel kişi tarafından kuruluyorsa ve vakfın tescili talebinde bulunulmadan evvel tüzel kişi sona ererse, tescil talebinde bulunma yetkisi yine Vakıflar Genel Müdürlüğü’ne ait olur (VHT, 1970: Md.5).

Vakfın tescili için başvuru mahkeme, mal ve hakların korunması için gerekli önlemleri re’sen alır (Medeni Kanun, 2001: Md.102/4). Tescil kararı verecek mahkeme, evrak üzerinde ve gerekirse vakıf kuran kişiyi ve diğer

ilgilileri de dinlemek suretiyle inceleme yaparak vakfın tesciline karar verir (VHT, 1970: Md.5/5). Mahkeme vakıf kurma işlemini ehliyet, şekil, amaç ve bu amaca tahsis edilen malların amacı gerçekleştirmeye yeterliliği yönünden inceler (Öğüz, 2007:42; Oğuzman vd., 2009:304).

Mahkeme tarafından yapılan inceleme neticesinde, vakfın amacının Cumhuriyetin Anayasa ile belirlenen niteliklerine ve Anayasanın temel ilkelerine, hukuka, ahlaka, milli birliğe ve milli menfaatlere ayıkırı olduğu veya belirli bir ırka veya cemaat mensuplarını desteklemek olduğu tespit edilirse, mahkeme tescil başvurusunu reddeder (Medeni Kanun, 2001: Md.101/4; VHT, 1970; Md.6). Vakfın vasiyetname ile kurulduğu hallerde, mahkeme yasaklanmış amaçların vasiyetnamede yer aldığını tespit ederse, vasiyetnamenin iptal edilmesini beklemeden bunları re'sen nazara alarak tescil talebini reddetmelidir (Öğüz, 2007:304).

Vakfın amacı ile vakfa tahsis edilen mal ve haklar yeterli açıklıkta belirlenmişse, diğer noksanlıklar nedeniyle başvuru reddedilmez. Bu noksanlıklar tescilden önce veya sonra olanak varsa vakıf kuran kişinin de görüşü alınarak mahkeme tarafından tamamlattırılır (Oğuzman vd., 2009: 304).

Mahkeme tescile ve tescil isteminin reddine ilişkin olarak verdiği kararı, senetle birlikte Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne re'sen tebliğ eder (VHT, 1970: Md.9). Vakıflar Genel Müdürlüğü bu kararlara karşı bir ay içinde temyiz yoluna başvurabilir (Medeni Kanun, 2001: Md.103).

Yapılan inceleme olumlu sonuçlanırsa, mahkemenin tescil kararının kesinleşmesi üzerine vakıf, vakfın yerleşim yeri Asliye Hukuk mahkemesi nezdinde tutulan özel sicile tescil edilir (Medeni Kanun, 2001: Md.104/1). Bu tescille vakıf tüzel kişilik kazanır.

Vakıflar ayrıca Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından merkezi sicile kaydedilir ve Resmi Gazetede ilan edilir (Medeni Kanun, 2001: Md.104/3). Ancak, gerek merkezi sicile tescil gerekse Resmi Gazetede ilan kurucu etkiye sahip değildir. Zira tüzel kişilik, merkezi sicile tescille değil daha önce mahkemece tutulan sicile tescille kazanılmaktadır (Zevkliler vd., 2000:648).

Tescil ile birlikte vakıf kuranın malvarlığı değerleri vakfa intikal eder. Malvarlığı değerlerinin vakfa intikali tüzel kişiliğin kazanılması ile birlikte başka bir işleme gerek olmaksızın gerçekleştiği için vakfın tesciline aynı sonuçlar bağlanmıştır (Dural ve Öğüz, 2006:340; Öğüz, 2007: 46).

Buna göre, vakfa devredilen taşınır eşyanın zilyetliğinin devredilmesine, taşınmazların vakıf adına tesciline, alacakların da vakfa temlikine ihtiyaç olmaksızın, bu malvarlığı değerleri tüzel kişilik kazanmasıyla birlikte kendiliğinden vakfa intikal eder.

Bununla birlikte, tescile karar veren mahkeme tescilden sonra vakfa özgülenen taşınmazın vakıf tüzel kişiliği adına tescil edilmesini re'sen Tapu İdaresi'ne bildirir (Medeni Kanun, 2001: Md.105/2)¹⁰.

1.6. VAKFA İTİRAZ VE VAKIF KURMAKTAN CAYMA

Vakıf kurma işleminden zarar görebilecek kişiler belirli şartlar altında vakfa itiraz edebilecekleri gibi, vakıf kuran da daha sonra vakıf kurma isteğinden vazgeçebilir. Şöyle ki;

1.6.1. Vakfa İtiraz

Vakıf, bir gerçek veya tüzel kişinin malvarlığından ayırdığı malların, hakların, paranın ve ekonomik değerlerin belirli bir amaç özgülenmesi suretiyle doğar.

Hiç şüphesiz vakıf kuran kişinin malvarlığı, kendisinden alacaklı olan kişiler için en büyük güvencedir. Bu itibarla, gerçek veya tüzel kişinin vakıf kurmasından o kişinin alacaklılarının zarar görmesi imkân dâhilindedir.

Diğer taraftan, bir kimsenin ölümünden sonra terekenin belirli bir oranda

¹⁰ "Vakfın tesciline karar veren mahkeme, kararın kesinleşmesini beklemeden gayrimenkullerin vakfedildiğine dair kayıtlarına geçici şerh verilmesi için, keyfiyeti resen ve derhal tapu idaresine bildirir. Tapu idaresince de kayıtlarına muvakkat şerh verilir. Tescil kararının kesinleşmesinden sonra, gayrimenkullerin vakıf tüzel kişiliği adına tescili yapılmak üzere durum, mahkemece resen ve derhal tapu idaresine bildirilir ve vakıf senedinin bir örneği de birlikte gönderilir. Tapu idaresi bu bildiri üzerine, tüzel kişilik adına tescili yapar." (VHT, 1970; madde:15)

kanundan ötürü kendilerine geçmesi gereken saklı paylı mirasçılarını¹¹ da vakıf kurma işleminden zarar görebilir. Zira mirasbırakan, terekenin tasarruf edilebilir kısmını aşmış olabilir (Akipek ve Akıntürk, 2007:678-679).

Bu çerçevede, Medeni Kanun'un 108 inci maddesinde yer alan "Vakfedenin mirasçılarını ile alacaklılarının, bağışlamaya ve ölüme bağı tasarruflara ilişkin hükümler uyarınca dava hakları saklıdır." hükmü ile saklı pay sahibi mirasçılar ile alacaklıların vakfa itiraz edebilecekleri hüküm altına alınmıştır.

1.6.1.1. Vakıf Kuranın Alacaklılarının İtirazı

Sağlararası işlem yoluyla kurulan vakıflarda, vakıf kuranın, vakıf kurma işlemi ile tahsis ettiği malvarlığı değerlerinin vakfa intikalinden sonra geriye kalan malvarlığı borçlarını ödeyemeyecek hale gelirse, bir diğere ifadeyle vakıf kuranın, üçüncü kişilere olan borçlarını ödemedenden mallarından bir kısmını vakıf kurma amacıyla malvarlığından çıkarması sebebiyle alacaklıları alacaklarını tahsil edemezse vakıf kuranın alacaklıları İcra ve İflas Kanunu hükümleri çerçevesinde açacakları iptal davası ile vakfa itiraz edebilirler.

Vakıf da bağışlama gibi ivazsız bir işlem olduğundan, alacaklılar İcra ve İflas Kanununun "bağışlamanın iptali" hakkındaki 278 inci ve devam eden maddelerine dayanarak iptal davası açmak suretiyle vakıf kurma işlemine karşı itirazda bulunabilirler. Bu davanın olumlu sonuçlanması halinde alacaklılar vakfa tahsis edilmiş olan mallardan alacaklarını elde ederler (Ayan ve Ayan, 2007:175; Zevkliler vd., 2000: 650; Özsunay, 1982:416). Buna göre, özgülünen mallar vakfın mülkiyetinde kalmakla birlikte vakıf, alacaklıların bu mallar üzerinde cebri icra işlemlerine katlanmak zorunda kalır. Alacaklar karşılandıktan sonra geriye kalan malvarlığı değeri vakfa ait olmakla birlikte, bu durum vakfın malvarlığının azalması sonucu vakfın acze düşmesine sebep olursa vakıf kendiliğinden sona erer (Doğan, 2000:142; İşeri, 1968:132-133). Ölüme bağı tasarruf yoluyla kurulan vakıflar açısından ise, Medeni Kanu-

11 Saklı paylı mirasçılar, mirasbırakanın altsoyu, ana ve babası, kardeşleri ile sağ kalan eşidir. Altsoy için yasal miras payının yarısı, Ana ve babadan her biri için yasal miras payının dörtte biri, Kardeşlerden her biri için yasal miras payının sekizde biri, Sağ kalan eş için, altsoy veya ana ve baba zümresiyle birlikte mirasçı olması hâlinde yasal miras payının tamamı, diğere hâllerde yasal miras payının dörtte üçü saklı pay oranı olarak belirlenmiştir (Medeni Kanun, 2001: madde: 506).

nun 105 inci maddesinin son fıkrasıyla terekenin tamamı veya bir bölümünün özgülenerek vakıf kurulması halinde vakfın mirasbırakanın borçlarından sorumluluğu özgülenen mal ve haklarla sınırlandırıldığından, vakfın mirasbırakanın alacaklılarının alacaklarını karşılamaının yaratacağı malvarlığı azalması acze düşmesine yol açarsa vakıf yine kendiliğinden sona erer.

1.6.1.2. Vakıf Kuranın Saklı Pay Sahibi Mirasçılarının İtirazı

Vakfa tahsis edilen mallar sebebiyle saklı paylarını tamamen veya kısmen alamayan mirasçılar, saklı pay hisselerini ele geçirmek için “tenkis davası” açabilirler. Bu açıdan vakfın bir ölüme bağlı tasarruf veya sağlararası hukuki işlemle kurulması arasında fark olmayıp; vakıf kuranın gerek sağlığında kurduğu vakıflara karşı gerekse ölümünden sonra hüküm ifade etmek üzere vasiyet yoluyla kurduğu vakıflara karşı tenkis davası açılabilir (Ayan ve Ayan, 2007:175).

Tenkis davasının amacı, saklı paylar elde edilinceye kadar vakfa özgülenmiş malları kısıntıya uğratılması yoluyla saklı pay sahibi mirasçılarının saklı paylarının tamamını elde etmelerinin sağlanmasıdır. Tenkis davasının kazanılması halinde, saklı pay dışında kalan ve vakıf kuranın serbest tasarrufunda bulunan miktar vakfın malı olarak kalır ve bu kalan mallar vakfın amacını gerçekleştirmeye yeterli ise vakıf devam eder (Zevkliler vd., 2000: 649); kalan malvarlığı ile amacının gerçekleşmesi imkansız hale gelirse de vakıf kendiliğinden sona erer.

Sağlararası işlem yoluyla kurulan vakıflarda, vakıf kurma işlemine karşı açılacak tenkis davası, vakıf kurma işleminin ivazsız kazandırma niteliği itibarıyla, Medeni Kanununun 565 inci maddesinin 3 numaralı bendinde yer alan “Mirasbırakanın serbestçe dönme hakkını saklı tutarak yaptığı bağışlamalar ve ölümünden önceki bir yıl içinde âdet üzere verilen hediyeler dışında yapmış olduğu bağışlamaların ölüme bağlı tasarruflar gibi tenkise tabi olduğu” hükmüne dayanır (Doğan, 2000:147). Bu itibarla, mezkur madde gereği tenkise tabi bağışlamalar açısından bağışlamanın, vakıf kuranın ölümünden önceki 1 yıl içinde gerçekleşmiş olması gerektiğinden; saklı pay sahibi mirasçılarının vakıf kurma işlemine karşı tenkis davası açabilmeleri için vakfın, vakıf kuranın ölümünden önceki bir yıl içinde tescil edilmiş olması gerekir.

Diğer taraftan, sağlararası işlem yoluyla kurulan vakıflarda, vakfın tescili vakıf kuranın ölümünden önceki 1 yıl içinde gerçekteşmiş değilse, saklı pay sahibi mirasçılarının vakıf kurma işlemine karşı tenkis davası açabilmeleri için vakıf kurma işleminin “mirasbırakanın saklı pay kurallarını etkisiz kılmak amacıyla yaptığı bir kazandırma” niteliği taşıması gerekir (Medeni Kanun, 2001: Md.565/4). Bu durumda vakıf kurma işlemi süre sınırlamasına tabi olmaksızın tenkis davasına konu olabilecektir.

Ölüme bağlı tasarruf yoluyla kurulan vakıflarda, mirasbırakanın saklı pay sahibi mirasçuları tarafından açılacak tenkis davası ise Medeni Kanununun 563 üncü maddesi ile devam eden madde hükümlerine tabidir.

1.6.2. Vakıf Kurmaktan Cayma

Vakıf kuranın vakıf kurma düşüncesinden vazgeçerek vakıf kurmaktan cayması da mümkündür. Ancak, buna ilişkin beyanın ne zamana kadar yapılabileceği hususu tartışmalıdır. Ancak vakıf kuranın, kurucu nitelik taşıyan tescil işleminin yapılmasına bir diğer ifadeyle vakfın tüzel kişilik kazandığı ana kadar vakıf kurmaktan caymasının mümkün olduğu çoğunlukla kabul edilmektedir. Eğer vakıf, vakıf kuranın sağlığında hüküm ifade etmek üzere kuruluyorsa, vakıftan caymanın da noterden düzenlenecek bir resmi senetle yapılması gerekir. Vakıf, vakıf kuranın ölümünden sonra hüküm ifade etmek üzere kuruluyorsa, vakıf kuran vasiyetnameyi hükümsüz hale getirerek vakıf kurmaktan cayabilir (Akipek ve Akıntürk, 2007:681).

1.7. VAKFIN ORGANLARI

Tüzel kişiliğe sahip bir kuruluş olarak vakıf diğer tüzel kişilerde olduğu gibi, iş ve işlemlerini organları aracılığıyla yürütür.

Medeni Kanununun 49 uncu maddesinde “Tüzel kişilerin, kanuna ve kuruluş belgelerine göre gerekli organlara sahip olmakla, fiil ehliyetini kazanacakları” hüküm altına alınmıştır. Buna göre, vakıflar fiil ehliyetini kanuna ve ana statülerine göre zorunlu organlarını oluşturdıkları anda kazanırlar. Vakıflar açısından fiil ehliyeti, gerçekte kişilerde olduğu gibi, kişinin kendi fiiliyle hak

sahibi olabilmesi ve borç altına girebilmesini ifade eder (Öğüz, 2007:68). Organ vakfın ayrılmaz bir parçasıdır. Organın yaptığı eylemler ve işlemler doğrudan vakfı bağlar.

Vakfın organlarını belirleme yetkisi vakıf kuran kişiye aittir. Organların çeşitlerini, nasıl kurulacağını, yetki ve görevlerini vakıf kuran belirler. Ancak, Medeni Kanun bazı organlar yönünden zorunluluk getirmiş olup; her vakfın mutlaka bir yönetim organının bulunmasının zorunlu olduğunu hüküm altına almıştır (Medeni Kanun, 2001: Md.109). Yönetim organı dışında vakıfta yer alacak organları belirleme yetkisi ise vakıf kurana aittir. Bu durumda, vakıfta zorunlu organlar ve ihtiyari organlar olmak üzere iki çeşit organ bulunmaktadır.

1.7.1. Vakfın Zorunlu Organı: Yönetim Kurulu

Vakıfta kanundan dolayı mutlaka bulunması gereken zorunlu tek organ “yönetim kurulu”dur.

Vakfın Yönetim organı, birkaç kişiden oluşabileceği gibi, bir tek kişiden de oluşabilir. Ancak, Bakanlar Kurulu tarafından izin verilen istisnai haller haricinde yöneticilerin Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmaları şarttır (VHT, 1970: Ek Md.2) Birden fazla kişiden oluşan kurul halindeki yönetim organına “yönetim kurulu” veya “mütevelli heyet”; tek kişiden oluşan yönetim organına ise “yönetici” veya “mütevelli” denir. Yönetim organını oluşturan kişiler gerçek veya tüzel kişi olabilir (Veldet, 1945:252).

Vakıf kuran yönetim organının kuruluş ve işleyişini vakıf senedinde belirlemelidir. Bir diğer ifadeyle, yönetim organının birden çok kişilik bir kurul mu, yoksa tek kişiden mi oluşacağını ve bunların kimler olacağını vakıf kuran kişi vakıf senedinde serbestçe belirleme hak ve yetkisine sahiptir. Vakıf kuran kişi, yönetim kurulunu oluşturacak kişileri vakıf senedinde bizzat isim olarak belirleyebileceği gibi, bu belirlemeyi bir başkasına da bırakabilir.

Yönetim biçiminin, örneğin vakfın yönetim organının nasıl oluşacağını ve vakfı nasıl temsil edeceğini vakıf senedinde yeterince belirtilmemiş olması,

vakfın geçerli şekilde kurulmasına engel teşkil etmez. Zira Medeni Kanun vakıf senedinde vakfın amacı ile vakfedilen mal ve hakların yeterince belirlenmiş olması koşuluyla diğer noksanlıkların tamamlanması imkânını getirmektedir. Bu anlamda, yönetim kurulunun mevcudiyeti, vakfın varlığı için değil fakat faaliyette bulunabilmesi için şarttır.

Yönetim organının vakıf senedinde gösterilmemesi halinde, bu noksanlık tescil kararı verilmeden önce mahkeme tarafından tamamlattırılır; tescil kararı verildikten sonra ise, denetim makamının başvurusu ile imkân varsa vakıf kuranın görüşü alınarak vakfın yerleşim yeri mahkemesince tamamlattırılır (Medeni Kanun, 2001: Md.107/2).

Vakfın yönetim organı, hem vakıf adına gerekli kararları almak, hem de alınan kararları icra etmek yetki ve yükümlülüğüne sahiptir. Yani vakıfta hem karar organı hem de yürütme organı yönetim kuruludur.

Yönetim kurulu karar organı olarak faaliyette bulunurken vakıf kuranın iradesi ile belirlenen vakıf senedi hükümlerine uymak zorundadır (Öğüz, 2007:79; Oğuzman vd., 2009:311). Bu çerçevede, vakıf senedinde öngörülen esaslara uygun olmak kaydıyla, vakfın faaliyetinde göz önde tutulacak ilkeleri belirlemek, vakfın taraf olduğu uyuşmazlıklarda takip edilecek tutumu belirlemek, vakfa yapılmak istenen bağışları kabul veya reddetmek, vakfın mallarının muhafazası veya amacının devam ettirilmesi gerekli kılıyorsa yönetim şeklinde değişiklik yapılması için mahkemeye başvurmak, vakfın asıl amacının vakıf kuranın asıl amacına açıkça ters düştüğü hallerde amaç değişikliği için, amacın imkansız hale gelmesi durumunda da bunun sicile işlenmesi için mahkemeye başvurmak yönetim organının yetki ve görevleri arasında yer almaktadır (Medeni Kanun, 2001: Md.112/113/116).

Aynı şekilde, vakıfla ilgili bütün evrak ve defterleri düzenli bir şekilde tutup, istenildiği zaman bunları müfettişlere ibraz etmek (VHT, 1970: Md.20/2), her takvim yılı başında vakfın genel mali durumunu yansıtan bilgiler ile, her yılbaşında düzenleyip mahalli vasıtalarla ilan ettiği bilançonun bir örneğini Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne göndermek ile teftiş ve denetleme masrafları için Vakıflar Genel Müdürlüğüne ödenecek katılma payını hesaplayıp ödemek de yönetim organının görevleri arasındadır (VHT, 1970: Md.22).

Vakfın yönetim organında bulunan kişiler, vakıf senedinde yazılı şartlarla, yürürlükteki kanun ve nizamlara uymak ve genel olarak basiretli bir idareci gibi hareket etme zorundadırlar (VHT, 1970: Md.23). Basiretli bir yönetici gibi hareket etme yükümlülüğünün kapsamının belirlenmesinde Türk Ticaret Kanunu ile tacirler için öngörülen basiretli bir işadamı gibi hareket etme yükümlülüğünün kapsamının belirlenmesi için öngörülen ilkelerden işin niteliğine uygun düştüğü ölçüde yararlanılabileceği kabul edilmektedir (Akünel, 1995: 136).

Vakıf yöneticileri yönetim işinden ancak mahkeme kararıyla uzaklaştırılabilirler. Medeni Kanun bu durumu “Mahkeme, denetim makamının başvurusu üzerine, yöneticileri görevden alabilir ve vakıf senedinde başka bir hüküm yoksa yenisini seçebilir.” şeklindeki 112 nci maddesi ile hüküm altına almıştır.

Vakıf yöneticilerinin hangi sebeplerle görevden uzaklaştırılabilecekleri Vakıflar Kanununun 10 uncu maddesinde sayılmaktadır. Buna göre; “Vakıf yöneticileri; vakfın amacına ve yürürlükteki mevzuata uymak zorundadır.

Birinci fıkrada belirtilen zorunluluğa uymayanlar ile;

- a) Vakfın amacı doğrultusunda faaliyette bulunmayan,
 - b) Vakfın mallarını ve gelirlerini amaçlarına uygun olarak kullanmayan,
 - c) Ağır ihmal ve kasıtlı fiilleriyle vakfı zarara uğratan,
 - d) Denetim Makamınca tespit edilen noksanlık ve yanlışlıkları verilen süre içerisinde tamamlamayan, düzeltmeyen veya aykırı işlemlere devam eden,
 - e) Medeni hakları kullanma ehliyetini kaybeden veya görevini sürekli olarak yapmasına engel teşkil edecek hastalığa veya maluliyete yakalanan,
 - f) Bu Kanunun 11 inci maddesi uyarınca iki defa idarî para cezası alan,
- Vakıf yöneticileri, Meclisin vereceği karara dayalı olarak Denetim Makamının başvurusu üzerine vakfın yerleşim yeri asliye hukuk mahkemesince görevlerinden alınabilir. Telifsiz sonuçlar doğurabilecek hallerde dava sonuçlanıncaya kadar, Meclis kararı üzerine Denetim Makamınca, vakıf yönetiminin geçici olarak görevden uzaklaştırılması ve kayyımca yönetilmesi ihtiyati tedbir olarak mahkemeden talep edilir.” (Vakıflar Kanunu, 2008: Md.10)

Vakıf yöneticilerini görevden uzaklaştıran mahkeme, vakıf senedinde başka bir hüküm yoksa yerlerine yenisini seçer (Medeni Kanun, 2001: Md.112).

1.7.2. Vakfın Seçimlik Organları

Vakıf kuran, vakıf senedinde yönetim organı dışında da gerekli gördüğü başka organlara yer verebilir. Bu anlamda, vakfın organizasyonun oluşturulması hususunda vakıf kurana geniş bir özgürlük tanınmıştır. Örneğin, danışma kurulu, dış ilişkiler kurulu, planlama kurulu, iç denetleme kurulu gibi organlar vakıf kuran tarafından oluşturulabilir. Bunun yanında, vakıfların esas denetim makamı Vakıflar Genel Müdürlüğü olmakla birlikte, bu asıl denetimden bağımsız olarak ayrıca vakıf içinde de bir denetim organı oluşturulması durumunda denetim organı seçimlik organdır (Zevkliler vd., 2000:652; Zevkliler vd.; 2008:233).

Vakıf kuran vakıf senedinde, seçimlik organların yetki ve görevleriyle çalışma yöntemlerini de göstermelidir. Vakıf kuranın seçimlik organları belirlemesi fakat onun yetki, görev ve çalışma yöntemini göstermemesi durumunda, denetim makamı bu eksikliği sonradan vakıf kurana; onun ölmesi veya ehliyetini yitirmesi durumunda da mahkemeye tamamlattırır.

1.8. VAKFIN DENETİMİ

Vakfın amacının gerçekleşmesini güvence altına almak için vakfın bu amaca hizmet edip etmediğinin denetlenmesi gerekir. Bu ihtiyaç özellikle, vakıf kuranın ölümünden sonra devam edecek vakıflar bakımından daha fazla duyulur. Bir taraftan vakfı denetlemek üzere vakıf kuran tarafından tayin olunan denetçilerin bu görevi ihmal etmeleri veya kötüye kullanma ihtimali, diğer taraftan da vakıfların çoğu zaman kamu yararına hizmet amacı güttüklerini göz önüne alan kanun koyucu, bütün vakıfların denetimini merkezileştirmiş (Akunal, 1995: 138; Oğuzman vd., 2009: 317) ve vakıfların, Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün ve üst kuruluşların teftişine tabi olduğunu hükme bağlamıştır (Medeni Kanun, 2001: Md.111).

Vakıfların denetlenmesinin amacı, vakfın amacının güvence altına alınması-

dır. Bu denetim ile vakıf kuranın vakıfla gerçekleştirmek istediği amaç korunmuş olmakta, ayrıca devletin ve toplumun çıkarları da korunmuş olmaktadır (Özeroğlu,1989: 71).

20/02/2008 tarihli ve 5737 sayılı Vakıflar Kanununun 80 inci maddesi ile Medeni Kanunun "Denetimin nasıl yapılacağı, sonuçlarının ve bu Kanuna göre kurulmuş olsun veya olmasın bütün vakıfların Vakıflar Genel Müdürlüğüne ödeyecekleri denetim giderlerine katılma payının, vakfın safi gelirinin yüzde beşini geçmemek üzere tüzükle belirleneceğine" ilişkin 111 inci maddesinin 2 nci fıkrası hükmü yürürlükten kaldırılmıştır.

Mezkûr hükmü yürürlükten kaldıran 5737 sayılı Vakıflar Kanunu "vakıfların denetimi" nin nasıl yapılacağını 33 üncü maddesi ile düzenlemiştir. Buna göre, Mülhak, cemaat, esnaf vakıfları ile yeni vakıflarda iç denetim esastır. Vakıf; organları tarafından denetlenebileceği gibi, bağımsız denetim kuruluşlarına da denetim yaptırabilir (Vakıflar Kanunu, 2008: Md.33).

Vakıf yöneticileri, en az yılda bir defa yapılacak iç denetim raporları ile sonuçlarını, rapor tarihini takip eden iki ay içerisinde Genel Müdürlüğe bildirir (Vakıflar Kanunu, 2008: Md.33).

İç denetim, vakıf faaliyetlerinin mevzuata ve vakfın stratejik planına uygun olarak yürütülmesini; kaynakların etkili, ekonomik ve verimli kullanılmasını; bilgilerin güvenilirliğini, bütünlüğünü ve zamanında elde edilebilirliğini sağlamayı amaçlar ve vakfın risk yönetim ve kontrol süreçlerinin etkinliğini değerlendirerek sistemli ve disiplinli bir yaklaşımla vakfın amaçlarına ulaşmasına yardımcı olur (Vakıflar Yönetmeliği, 2010: Md. 41).

Vakfın tüm iş ve işlemleri iç denetim kapsamındadır. İç denetim faaliyeti; Vakfın vakfiye, 1936 Beyannamesi ve vakıf senedinde yazılı şartlara ve yürürlükteki mevzuata uygun yönetilip yönetilmediği; Vakfın mallarının ve gelirlerinin vakfiye, 1936 Beyannamesi ve vakıf senedinde belirtilen şartlara uygun bir şekilde etkin ve verimli olarak kullanılıp kullanılmadığı; işletme ve iştiraklere sahip olan vakıflarda bu işletme ve iştiraklerin sınaî, iktisadi ve ticari esas ve gereklere uygun tarzda idare edilip edilmedikleri, rasyonel

bir şekilde işletilip işletilmedikleri; vakfın denetime tabi tüm birimlerinin işlem, hesap ve mali tablolarının genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri ile Genel Müdürlükçe belirlenen usul ve esaslara uygun olup olmadığı, hususları dikkate alınarak defter, kayıt ve belgeleri üzerinden ve gerektiğinde işlem yapılan üçüncü şahıslarla hesap mutabakatı sağlanarak yürütülür (Vakıflar Yönetmeliği, 2010: Md.42).

Vakıfların amaca ve yasalara uygunluk denetimi ile iktisadî işletmelerinin faaliyet ve mevzuata uygunluk denetimi ise Genel Müdürlükçe yapılır. Bu çerçevede, Vakıflar Genel Müdürlüğünün denetim makamı olarak asli görevi, vakıf senedindeki hükümlerin yerine getirilmesine, vakfın mallarının amaca uygun şekilde yönetilmesine ve vakfın gelirlerinin amaca uygun olmasına nezaret etmektir.

Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yapılacak olan denetim 5737 sayılı vakıflar Kanununun 60 ıncı maddesi hükmü çerçevesinde Vakıflar Genel Müdürlüğü Rehberlik ve Teftiş Dairesi Başkanlığı tarafından yapılır. Genel Müdürlük Rehberlik ve Teftiş Başkanlığınca vakıfların; vakfiye ve vakıf senedinde yazılı amaç doğrultusunda faaliyette bulunup bulunmadıkları, yürürlükteki mevzuata uygun yönetilip yönetilmedikleri, mallarını ve gelirlerini vakfiye, 1936 beyannamesi ve vakıf senedindeki şartlara uygun kullanıp kullanmadıkları, vakıf iktisadi işletmeleri ile iştiraklerinin iş ve işlemleri ile gerektiğinde vakıflara ait diğer iştiraklerinin iş ve işlemleri denetlenir (Vakıflar Yönetmeliği, 2010: Md. 39).

Vakıfları denetleyen müfettiş veya müfettişler, denetim raporlarını Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne sunarlar. Mezkur raporlar Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından inceledikten sonra, raporda vakıf yöneticilerinin işten uzaklaştırılmasını gerektiren bir sebep tespit edilirse Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün en üst seviyedeki karar organı olan Vakıflar Meclisinin kararı ile, derhal yetkili Asliye Hukuk Mahkemesine başvurularak, vakıf yöneticilerinin işten uzaklaştırılmasının talep edilmesi gerekir. Raporda vakfın yönetimine ilişkin işlemlerde düzeltilmesi veya tamamlanması gerekli noksan ve yanlışlıklar olduğu belirtilmiş ise raporun bu kısmı vakıf yöneticilerine tebliğ edilerek gerekli düzeltme veya tamamlamanın yapılması istenir. Bu tebligata rağmen

bunları yerine getirmeyen veya yerine getirdikten sonra yine belirtilen hususlara aykırı işlem yapmaya devam eden vakıf yöneticileri işten uzaklaştırılırlar (Vakıflar Kanunu, 2008: Md.10; Oğuzman vd., 2009: 318-319).

1.9. VAKFIN YÖNETİM BİÇİMİNİN, AMACININ VE MALLARININ DEĞİŞTİRİLMESİ

1.9.1. Vakfın Yönetim Biçiminin Değiştirilmesi

Vakıf senedinde, vakıf teşkilatının yeterince gösterildiği halde, sonradan ortaya çıkan nedenler, mevcut teşkilatla vakfın işlerinin yürütülmesi ve amaca ulaşmayı tehlikeye düşürebilir ya da zorlaştırabilir veya vakıf mallarını tehlikeye düşürebilir. (Zevkliler, 2000:655).

Bu çerçevede haklı sebepler varsa mahkeme, vakfın yönetim organı veya denetim makamının istemi üzerine diğerinin yazılı görüşünü aldıktan sonra vakfın örgütünü, yönetimini ve işleyişini değiştirebilir (Medeni Kanun, 2001: Md.112/1).

Buna göre, haklı sebeplerin bulunması halinde, özellikle vakfın gayesinin devam ettirilmesi veya vakıf mallarının muhafazası için yönetim şeklinin değiştirilmesinin ihtiyaç olarak ortaya çıktığı hallerde, yönetim organı veya denetim makamı gereken değişikliği yapması amacıyla asliye hukuk mahkemesine başvurur. Mahkeme, vakfın yönetim organı başvuruda bulunmuşsa Vakıflar Genel Müdürlüğünün (denetim makamının), denetim makamı başvuruda bulunmuşsa yönetim organının yazılı görüşünü aldıktan sonra şartların gerçekleştiği kanaatine varırsa vakfın yönetim şeklinin değiştirilmesine karar verebilir (Öğüz, 2007: 101).

Örneğin, vakfın kuruluşundan sonra geçen zaman içinde vakfın organlarının vakfın faaliyetlerini yürütemeyecek duruma gelmeleri veya vakfın örgütünün yetersiz kalması halinde vakfın yönetim şeklinin değiştirilmesi gerekebilir. Bu duruma örnek olarak, vakıf senedinde öngörülen yönetim organının üye sayısının çokluğunun, bir yandan bu kişilere ödenen ücretler açısından vakıf için fazla masrafa sebep olması, diğer yandan üye sayısının çokluğu-

nun yönetim organının toplanma ve karar alma açısından yeterli çoğunluk sağlanamaması sebebiyle işlevini yerine getirmesinin zorlaştırılması gösterilmektedir (İşeri, 1968:192).

1.9.2. Vakfın Amacının Değiştirilmesi

Durum ve koşullardaki değişimler yüzünden vakıf senedinde yazılı amaca bağlı kalınması vakfedenin arzusuna açıkça uymayacak hâle gelmiş ise mahkeme, vakfın yönetim organı veya denetim makamının başvurusu üzerine diğerinin yazılı görüşünü aldıktan sonra vakfın amacını değiştirebilir (Medeni Kanun, 2001: Md.113/1).

Vakfın amacının değiştirilebilmesi için ilk olarak objektif açıdan, vakfın amacının teknik, ekonomik, hukuki ve sosyal alandaki gelişmeler sonucu anlam ve içeriğini kaybetmesi¹²; ikinci olarak ise sübjektif açıdan, anlam ve içeriği değişen amacın vakıf kuranın iradesiyle bağdaştırılamaması gerekir. Yani, vakfın amacı vakıf kuranın vakıf senedinde belirttiği arzusuna açıktan açığa uymayacak derecede değişmiş olmalıdır (Öğüz, 2007:103-104; İşeri, 1968: 201; Özsunay, 1982:453)¹³.

Amacın gerçekleşmesini önemli ölçüde güçleştiren veya engelleyen koşulların ve yükümlülüklerin kaldırılmasının veya değiştirilmesi de yönetim organı veya Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından talep edilebilir (Medeni Kanun, 2001: Md.113/2). Buna göre, vakıf kuran vakfın amacını ve faaliyetlerini belirlemiş ve aynı zamanda vakfa da bazı yükümlülük ve şartlar yüklemiş olabilir. Sonradan ekonomik ve sosyal bazı nedenlerle bu yükümlülük ve şartları yerine getirmek vakfın amacını tehlikeye düşürecek şekilde ağırlaşmışsa bu şartların bu yükümlülüklerin değiştirilmesi de yönetim organı veya denetim makamı tarafından mahkemeden istenebilir (Zevkliler, 2000:657).

12 Örneğin, belirli bir kentin sokaklarının gaz lambalarıyla aydınlatılması amacıyla kurulan vakfın amacının o kentin elektrikle donatılması karşısında anlamını yitirmesi.

13 Örneğin, ilköğretimin paralı olduğu bir sistemde ilköğretim çağındaki çocukların parasız öğrenimini sağlama amacıyla kurulmuş bir vakfın amacının ilköğretimin devlet tarafından parasız hale getirilmesi halinde ilköğretim çağındaki çocuklara burs verme veya onların kitap-defterlerini karşılama tarzında değiştirilmesi böyledir.

Amacın değiştirilmesi halinde, seçilen yeni amaç mümkün olduğunca eskisine en yakın ve uyum sağlanması kolay bir amaç olmalıdır.

Diğer taraftan, vakıf kuranın vakfın kuruluşunda belirlediği amacın değiştirilmesi ve genişletilmesi zorunluluğunu ortaya koyan herhangi bir gelişme ve bunun sonucunda vakıf senedinde belirlenen amacın vakıf kuranın arzusuna açıkça aykırılık teşkil eden haller sözkonusu değilse vakfın amacının değiştirilmesi mümkün değildir (ğz, 2007:104-105).

1.9.3. Vakfın Mallarının Değiştirilmesi

Amaca özgülenen mal ve hakların daha yararlı olanları ile değiştirilmesini veya paraya çevrilmesini haklı kılan sebepler varsa mahkeme, vakfın yönetim organı veya denetim makamının başvurusu üzerine diğerinin yazılı görüşünü aldıktan sonra gerekli değişikliğe izin verebilir (Medeni Kanun, 2001: Md.113/3).

Bu çerçevede, geliri giderini karşılamayan veya değerine uygun gelir getirmeyen vakıf mallarının daha yararlı herhangi bir mal veya para ile değiştirilmesi mümkündür. Bu değişikliğin yapılabilmesi için yetkili mahkeme tarafından karar verilmesi gerekir (ğz, 2007:106; Ayan ve Ayan, 2007: 180-181).

1.10. VAKFIN SONA ERMESİ

1.10.1. Sona Erme Sebepleri

Vakfın sona erme sebepleri esas itibariyle Medeni Kanunda düzenlenmiş olmakla birlikte yalnızca Medeni Kanunda sayılanlardan ibaret değildir. Başka kanun hükümlerinde de vakfın sona ermesine ilişkin sebeplere yer verilmiştir. Bu çerçevede vakfın sona erme sebeplerini 2 kategoride toplamak mümkündür (ztan,2002:361). Bunlar;

Vakfın, kanunda öngörülen sebeplerin gerçekleşmesi halinde “kendiliğinden sona ermesi” ve belirli sebeplerin gerçekleşmesi halinde “mahkeme kararıyla sona ermesi” dir (ğz, 2007:133).

1.10.1.1. Vakfın Kendiliğinden Sona Ermesi

Amacının gerçekleşmesi olanaksız hâle geldiği ve değiştirilmesine de olanak bulunmadığı takdirde, vakıf kendiliğinden sona erer ve mahkeme kararıyla sicilden silinir (Medeni Kanun, 2001: Md.116/1)¹⁴. Bunun yanında, vakfın vakıf senedinde belirlenen nedenlerle de kendiliğinden sona ermesi mümkündür.

Vakfın kendiliğinden sona ermesine sebep olan imkânsızlık “objektif imansızlık” niteliği taşıyabileceği gibi “sübjektif imkânsızlık” niteliği de taşıyabilir (Özsunay, 1982:458; Akünal, 1995:142; İşeri, 1968: 218).

Vakfın amacının kesin olarak imkânsızlaştığı hallerde, örneğin: aile vakıflarında vakıftan yararlanan tüm aile bireylerinin ölümü gibi, imkânsızlık objektif niteliktedir. Vakfın amacının gerçekleşmesi mümkün bulunmakla birlikte vakfın bu amacı gerçekleştirecek araçlara sahip bulunmaması, bir diğer ifadeyle vakfın aciz hale düşmesinde ise imkânsızlık sübjektif niteliktedir (Dural ve Ögüz, 2006: 356).

Amacın gerçekleşmesi imkânsız hale geldiği ve değiştirilmesine de olanak bulunmadığı takdirde, vakıf kendiliğinden sona ermiş olur. Ancak sicilden silinmesi mahkeme kararına bağlıdır (Uluç, 2008:580). Bu çerçevede, vakfın amacının imkânsız hale geldiği kanaatine varan yönetim organı veya Vakıflar Genel Müdürlüğü, yetkili mahkemeye başvurarak vakfın sona erdiği hususun mahkeme siciline işlenmesini talep edecektir. Mahkeme başvurunun yapılaş şekline göre, yönetim organının veya Vakıflar Genel Müdürlüğünün görüşünü alarak talebi karara bağlar (VHT, 1970: Md.30). Sona eren vakıf mahkeme kararıyla birlikte sicilden silinir.

Vakfın kendiliğinden sona erdiği diğer bir durum ise, vakıf senedinde bulunan hükümlerin vakfın sona ermesine yol açmasıdır (Ögüz, 2007:136). Vakıf senedinde vakfın süreye veya bozucu şarta bağlandığı hallerde durum böyledir (Oğuzman vd., 2005:301). Zira, vakıf kuran vakıf senedinde vakfın be-

¹⁴ Örneğin, vakıf iflas etmiş veya herhangi bir doğal afet sonucu malları tamamen yok olmuşsa vakfın amacı imkânsız hale gelmiş demektir. (Detaylı bilgi için bkz. Velidedeoğlu, 1968: 272)

lirli bir süre içinde faaliyette bulunacağını kararlaştırmışsa belirtilen sürenin dolmasıyla vakıf kendiliğinden sona erer (Zevkliler, 2000:658).

1.10.1.2. Vakfın Mahkeme Kararıyla Sona Ermesi

Vakıf mala dayanan bir tüzel kişilik olup, Genel Kurulu niteliğinde bir organı olmadığı için, vakfın kendisini feshetme imkânı bulunmamaktadır. O halde vakıf ancak mahkeme kararıyla fesih olunabilir (Uluç, 2008:580). Buna göre, Yasak amaç güttüğü veya yasak faaliyetlerde bulunduğu sonradan anlaşılan veya amacı sonradan yasaklanan vakfın amacının değiştirilmesine olanak bulunmazsa; vakıf, denetim makamının ya da Cumhuriyet savcısının başvurusu üzerine duruşma yapılarak dağıtılır (Medeni Kanun, 2001: Md.116/2). Vakıf kurulduktan sonra vakfın amacı, Türk Medeni Kanununun 101 inci maddesinin 4 üncü fıkrasında belirtilen, Cumhuriyetin Anayasa ile belirlenen niteliklerine ve Anayasanın temel ilkelerine, hukuka, ahlaka, milli birliğe ve milli menfaatlere aykırı ve belirli bir ırk ya da cemaat mensuplarını destekler bir nitelik kazanırsa, Vakıflar Genel Müdürlüğü ya da cumhuriyet savcısı mahkemeye başvurarak vakfın sona erdirilmesini talep eder (Helvacı ve Er-lüle, 2007:178-179). Vakfın sona erdiği, mahkeme tarafından tutulan sicile de işlenir (VHT, 1970: Md. 31).

1.10.2. Vakfın Sona Ermesinin Sonuçları

Vakfın sona ermesi halinde, malvarlığının tasfiyesi ve tahsisi olmak üzere iki aşamalı bir süreç söz konusu olur.

1.10.2.1. Tasfiye

Vakfın sona ermesi üzerine vakıf malvarlığının tasfiye edilmesi gerekecektir. Tasfiye, vakfın malvarlığının aktif ve pasif kısımlarının ayrı ayrı tespiti ile net malvarlığının bulunmasından ibarettir (Velidedeoğlu, Cilt 1, 1968: 273). Tasfiye vakfın hukuki ilişkilerinin bu bağlamda, gerek üçüncü kişilere karşı olan dış ilişkilerinin gerekse iç bünyesi bakımından iç ilişkilerinin sonlandırılmasını da gerektirir (Uluç, 2008:581).

Medeni Kanunun 53 üncü maddesinde “Tüzel kişinin malvarlığının tasfiyesinin, kanunda ve kuruluş belgesinde aksine hüküm bulunmadıkça, terekenin resmî tasfiyesine ilişkin hükümlere göre yapılacağı” hüküm altına alındığından; vakıf senedinde aksine bir hüküm bulunmayan hallerde vakfın tasfiyesi “terekenin tasfiyesi”ne ilişkin hükümlere göre gerçekleştirilir (Ayan ve Ayan, 2007: 182; Akünal, 1995: 144) . Buna göre,

Tasfiye Sulh Mahkemesince veya atayacağı bir ya da birkaç tasfiye memuru tarafından gerçekleştirilir. Resmî tasfiyeye terekenin defterinin düzenlenmesiyle başlanır ve aynı zamanda yapılacak ilânla mirasbırakanın alacaklılarından ve borçlularından, belirtilen süre içinde alacaklarını ve borçlarını bildirmeleri istenir. Terekenin daha önce resmî defteri düzenlenmiş ise resmî tasfiye bu deftere göre yapılır. Tasfiye memuru, göreviyle ilgili işlerini sulh mahkemesinin gözetim ve denetimi altında yürütür. Mirasçılar ve tereke alacaklıları, sulh mahkemesine, tasfiye memuru tarafından yapılan veya tasarlanan işlemlerden dolayı bunu öğrendikleri tarihten başlayarak yedi gün içinde yazılı olarak şikâyette bulunabilirler (Medeni Kanun, 2001: Md. 634). Tasfiye aşamasında, vakıf tüzel kişiliği sadece tasfiye amacı ile sınırlı olarak varlığını sürdürdüğünden, vakfın hak ehliyeti de tasfiye amacı ile sınırlıdır (Öğüz, 2007: 140).

1.10.2.2. Tahsis

Tahsis, tasfiye edilen vakfın net malvarlığının kime ve nereye verileceği sorununun çözümlenmesi demektir.

Medeni Kanunun 54 üncü maddesinde, “Tüzel kişinin malvarlığı, kanunda veya kuruluş belgesinde başka bir hüküm bulunmadıkça ya da yetkili organı başka türlü karar vermedikçe, en yakın amacı güden kamu kurum veya kuruluşuna geçer. Bu malvarlığı olanak ölçüsünde daha önce özgülendiği amaç için kullanılır. Hukuka veya ahlâka aykırı amaç güttüğü için kişiliği mahkeme kararıyla sona eren tüzel kişinin malvarlığı her hâlde ilgili kamu kuruluşuna geçer.” hükmü yer almaktadır.

Medeni Kanun’un vakıflarla ilgili hükümlerinde vakfın sona ermesi halinde

malvarlığı tahsisinin nasıl yapılacağına ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu sebeple, sona eren vakfın malvarlığının tahsisi ile ilgili olarak tüzel kişiliğin sona ermesi halinde tüzel kişilerin mallarının özgülenmesine ilişkin 54 üncü maddede hükmü uygulanmaktaydı.

Ancak, 27/02/2008 tarihli ve 26800 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 5737 sayılı Vakıflar Kanunu sona eren ve dağıtılan yeni vakıfların mal ve haklarının tahsisine ilişkin yeni bir düzenleme getirmiştir.

5737 sayılı Vakıflar Kanunu'nun "Sona Eren ve Dağıtılan Yeni Vakıfların Mal ve Hakları" 27 nci maddesinde "Sona eren yeni vakıfların borçlarının tasfiyesinden arta kalan mal ve hakların; vakıf senedinde yazılı hükümlere göre, senetlerinde özel bir hüküm bulunmayanlarda ise Genel Müdürlüğün görüşü alınarak mahkeme kararıyla benzer amaçlı bir vakfa; dağıtılan yeni vakıfların borçlarının tasfiyesinden arta kalan mal ve hakların ise Genel Müdürlüğe intikal edeceği" hüküm altına alınmıştır.

5737 sayılı Vakıflar Kanununun mezkur düzenlemesi karşısında, sona eren vakıfların malvarlığının tahsisi ile ilgili olarak Medeni Kanununun 54 üncü maddesinde yer alan tüzel kişilerin malvarlığının tahsisine ilişkin düzenleme uygulama alanını kaybetmiştir.

Buna göre, Vakfın kendiliğinden sona ermesi halinde; tahsis vakıf senedinde bulunan hükümlere göre yapılacaktır. Vakıf senedinde tahsise ilişkin hüküm bulunmuyorsa, tahsis Vakıflar Genel Müdürlüğünün görüşü alınarak mahkeme kararıyla benzer amaçlı bir vakfa yapılır.

Vakfın amacının hukuka ve ahlaka aykırı hale gelmesi sebebiyle vakfın mahkeme kararıyla sona erdiği hallerde ise, vakıf senedinde yer alan kayıtlara bakılmaksızın vakfın net malvarlığı Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne intikal eder.

1.10.2.3. Vakfın Sicil Kayıtlarından Silinmesi

Vakfın sona ermesi üzerine vakıf kaydı mahkeme sicilinden silinir. Vakfın sona erdiği hususu ayrıca merkezi sicile de kaydedilir ve Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından Resmi Gazetede ilan olunur (VHT, 1970: Md.32).

2. SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMANIN KURUMSAL ÇERÇEVESİ

2.1. SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA KAVRAMI

Eski adı “içtimai muavenet ve tesanüd” olan ve toplum bireylerinin karşılıklı olarak birbirlerini gözetmeleri, aralarındaki dayanışma bilincini yaşatmaları ve geliştirmelerini ifade eden Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma kavramı, insanlık tarihiyle eşdeğer bir olgu olup; insanoğlunun bir arada yaşamaya başladığı günden günümüze kadar süregelmiştir. Toplumların değişim ve dönüşümüyle birlikte hem anlam olarak hem de kurumsal olarak gelişerek varlığını devam ettirmiştir (Ballar, 1987: 425; Ballar, 2008: 671).

Toplum mekanik ve cansız bir kütle olmayıp, her biri kendi başına kişilik sahibi, toplumun bir parçası olma bilincine sahip bireylerden oluşan, canlı, dinamik ve sürekli bir bütündür. Bu çerçevede, toplumu oluşturan bireylerin de toplumun amaçları çerçevesinde birleşmeleri, birbirlerini gözetmeleri ve aralarında karşılıklı işbirliği ve dayanışma duygusunu geliştirmeleri ve yerleştirmeleri gerekmektedir. Bu hem bir arada yaşamının doğal bir sonucu hem de toplumsal bütünlüğü, birlik, beraberlik ve dirlik ve güvenliği sağlamanın zorunlu bir gereğidir. Bireyler kendi çıkarlarını düşünerek kişilikleri-

ni geliştirmek ve varlıklarını korumak için hayati etkinliklerini sürdürürken, toplum çıkarlarını da düşünerek toplumu oluşturan diğer bireylerin de mutlu, güvenli ve sağlıklı bir ortamda yaşamaları için çaba sarf edeceklerdir. Zira birarada yaşama zorunluluğu, bireylere toplumsal bir bütün olmanın nimetlerinden yararlanma hak ve imkânlarını tanıdığı gibi; sıkıntı ve zahmetlerine katlanma, gerektiğinde kendilerinden bir şeyler verme sorumluluğunu da beraberinde getirir (Saran, 1990:20).

Bu çerçevede, sosyal adaletin, yardımlaşma ve dayanışmanın sağlanmasında hiç şüphesiz toplumun oluşturduğu en yüce düzen olan devlete önemli görevler düşerken, devletin sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı sağlamadaki görevini ifa edebilmesi için, toplumu oluşturan bireylerin de yardımlaşma, bağış ve özveride bulunma konusunda üzerlerine düşeni yapmaları gerekir (Saran, 1990:21).

Sosyal yardımlaşma ve dayanışmanın amacı, insanların durumlarını düzelterek, inançları, canları, onurları ve malları bakımından huzurlu, güvenli bir ortamda yaşamalarını sağlamak, devamlılık ve esenliklerinin güvencesini vermek, erdemli bir dirliğin yollarını gerçekteştirmektir (Ballar, 1987:126).

Diğer taraftan sosyal yardım ise, kendi ellerinde olmayan nedenlerle mahalli ölçüler içerisinde asgari seviyede dahi geçinme imkânı bulamayan insanları; muhtaçlık araştırmalarına dayalı olarak en kısa sürede kendi kendilerine yeterli hale gelme amacını taşıyan karşılıksız mahiyetteki parasal ve sosyal destek sağlamak için yapılan kamusal faaliyetler bütünüdür (Çengelci, 1993:10).

Diğer bir ifadeyle sosyal yardım, yoksul bireylere parasal ve/veya parasal olmayan (yiyecek, giyecek, yakacak vb.) türde yapılan yardımların genel adıdır (İkizoğlu, 2002:86).

“Sosyal Yardım”lar iktisadi ve sosyal bakımdan korunmaya muhtaç kişilere, kendilerinden herhangi bir katkıda bulunmaları beklenmeksizin insani ve sosyal amaçlarla yapılan yardımlar, sağlanan maddi desteklerdir. Kişilerin veya toplumun sorunlarla baş edemediği yerde önleyici veya yerine geçici çözümler sunmak sosyal devlet olmanın gereklerinden biri olarak karşımıza

çıkılmaktadır. Çağdaş bir devlette hedef bütün kişileri etkin bir sosyal güvenlik şemsiyesi altına alarak sosyal yardıma muhtaç halden kurtarmaktır ancak, henüz bunu gerçekleştirememiş ülkelerde sosyal yardımların gereği bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır.

Tüm bu tanımlamalardan yola çıkarak sosyal yardım, asgari bir hayat seviyesine erişememiş ve temel ihtiyaçlarını çeşitli sebeplerle karşılayamayan kimselere karşılıksız sağlanan yardımlardır.

Sosyal yardım sanayileşmenin sosyal maliyetiyle ilgili olarak gelirin yeniden dağıtımını sürecinde işlevsellik kazanan bir araç olarak varlığını yıllardır sürdürmektedir ve tanımı ne olursa olsun, muhtaç olmayandan muhtaç olana doğru bir transfer olarak tehlikenin zararı doğmadan, tehlikenin kendisine karşı yapılan bir mücadele şeklidir (Yazgan, 1995: 7-9).

2.2. TÜRKİYE'DE SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA DÜŞÜNCESİNİN DOĞUŞU VE KURUMSALLAŞMASI

Öteden beri her toplumun ortak bilinci içinde yer alan sosyal yardımlaşma ve dayanışma düşüncesi, Türk toplumlarında devletin temelini oluşturan en güçlü unsurlardan birisi olmuştur. Türk töresinde önemli bir yer tutan “yardımlaşma ve dayanışma” geleneği, tarihin başlangıcından beri kurulan Türk Devletlerinin başarısında en önemli etkenlerden birisi olarak, farklı tür ve kapsamlarda geniş bir uygulama alanı bulmuştur. İslam dinine geçiş öncesi tarihte sosyal yardım toplumsal yaşamda ısrarla tavsiye edilmiştir. İslamiyet öncesi dönemde sosyal yardım ve dayanışmanın toplumsal yapıya yaygınlaştırılması için özel günler hatta bey malını talana kadar giden “şölen”ler düzenlenmiştir (Gül, 2004: 352). İslamiyet’in kabulünden sonra ise sosyal yardımlaşma ve dayanışmanın en güzel örneklerinden biri olarak “zekat” müessesesi ve temelinde hayır duygusu ve insanlık sevgisi yatan “vakıf” müessesesi Türk Toplumlarının yardım ve dayanışma için oluşturduğu kurumların en önemli örneklerindendir (Aşıkoğlu, t.y; Saran, 1990:21-22).

Sosyal yardımlaşma ve dayanışma düşüncesinin Türk Hukukunda ilk kez 1808 tarihli “Sened-i İttifak”ta düzenlendiği kabul edilmektedir. Padişah ve

ayanlar arasında imzalanan Sened-i İttifak'ta hüküm altına alınan "yoksullar ile müslüman olmayan halkın gözetilmelerinin esas olduğuna ilişkin düzenleme" sebebiyle bu belge sosyal yardımlaşma ve dayanışmanın ilk resmi örneği olarak kabul edilmektedir (Ballar, 2008: 669).

1839 Gülhane Hattı Hümayunu ile 1856 tarihli Islahat Fermanı'nda sosyal yardımlaşma ve dayanışma ile ilgili açık bir hükme rastlanmamıştır.

1961 Anayasası, Türkiye'de sosyal güvenlik açısından yeni bir dönemin başlangıcı olmuştur (Sözer, 1997: 126). Zira Cumhuriyetin kabulünden sonraki dönemde sosyal yardımlaşma ve dayanışma Türkiye Cumhuriyeti Anayasalarından ilk olarak 1961 Anayasasında ifadesini bulmuştur. Şöyle ki;

1961 Anayasasının "Başlangıç Hükümleri"nde Türkiye Cumhuriyeti Devleti "İnsan hak ve hürriyetlerini, millî dayanışmayı, sosyal adâleti, ferdin ve toplumun huzur ve refahını gerçekleştirmeyi ve teminat altına almayı mümkün kılacak demokratik hukuk devletini bütün hukukî ve sosyal temelleriyle kurmak" la yükümlü kılınmıştır. Anayasanın 10 uncu maddesinde "devletin ... insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlayacağı"; 48 inci maddesinde ise "Herkesin; sosyal güvenlik hakkına sahip olduğu ve bu hakkı sağlamak için sosyal sigortalar ve sosyal yardım teşkilatı kurmak ve kurdurmanın Devletin ödevleri arasında bulunduğu" hüküm altına alınarak, herkesin sosyal güvenlik hakkına sahip olduğu kabul edilmiş ve bu hakkı sağlamak için sosyal sigortalar ve sosyal yardım teşkilatını kurmak ve kurdurmak da devletin görevlerinden biri olarak öngörülmüştür. Böylece 1961 Anayasası ile sosyal haklara ve bu arada sosyal güvenlik hakkına anayasal bir nitelik kazandırılmıştır (Gerek, 2002:76)

Böylece 1961 Anayasası, devletin sosyal niteliğinin anayasal anlamda belirtilmesi ve buna uygun olarak "sosyal haklar"ın anayasal anlamda garanti altına alınması ve genel olarak sosyal güvenlik alanında açılımlar yaratması yanında, sosyal yardımlaşma ve dayanışma alanında da önemli bir niteliğe haizdir.

1982 Anayasası'nın başlangıç bölümünde ise, "Her Türk vatandaşının bu

Anayasadaki temel hak ve hürriyetlerden eşitlik ve sosyal adalet gereklerince yararlanarak milli kültür, medeniyet ve hukuk düzeni içinde onurlu bir hayat sürdürme ve maddi ve manevi varlığını bu yönde geliştirme hak ve yetkisine doğuştan sahip olduğu” hüküm altına alınmıştır. Bu temel ilke çerçevesinde, Anayasanın “Devletin Temel Amaç ve Görevleri” başlıklı 5 inci maddesinde “kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak ile insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmak” devletin temel amaç ve görevleri arasında sayılmış; “Sosyal Güvenlik Hakkı” başlıklı 60 ıncı madde hükmü ile de “herkesin, sosyal güvenlik hakkına sahip olduğu ve devletin bu güvenliği sağlayacak gerekli tedbirleri alacağı ve teşkilatı kuracağı” hükme bağlanmıştır.

Bununla birlikte, Anayasa hukukumuzda 1961 Anayasası ile giren ve 1982 Anayasasında da Cumhuriyetin nitelikleri arasında yer alan “sosyal devlet” ilkesi, devletin zaman içinde ulaşabileceği mali ve ekonomik imkanlar ölçüsünde de olsa, maddi refahlarının sağlanmasını ve çağdaş bir yaşamın gereği olan asgari şartların hazırlanmasını öngörmektedir (Saran, 1990: 22). Zira sosyal devlet, sosyal görev ve sorumluluklar üstlenmiş, halkına insan şeref ve haysiyetine yaraşır maddi, medeni ve kültürel ihtiyaçları içeren asgari refah şartlarını sağlamayı hedef almış, sosyal güvenlik müesseselerini kurmuş çağdaş devlettir (Serter, 1994: 32-33).

Diğer taraftan geçmişten bugüne kadar gelen süreçte, uygarlık tarihimizin temel bölümlerinden birini kapsayan, sosyal adaletin gerçekleştirilmesine önemli bir yeri olan ve eskilerden gelen karşılıklı yardımlaşma ve dayanışma ile yoksulun korunması ahlaki ve dini duyguların muhafaza edilmesi çabalarının en olgun şekline eriştiği “vakıf müessesesi”nin yanı sıra, gerek kişiler eliyle gerekse bizzat devlet tarafından diğer bazı sosyal amaçlı kurumlar da oluşturulmuştur. Emekli Sandığı, Sosyal Sigortalar Kurumu, Bağ-Kur gibi kurumlar, çeşitli kesimlerin sosyal güvenlik ihtiyaçlarını karşılamak üzere; çalışanların katılımı ve devletin desteği ile bir anlamda karşılıklı yardımlaşma ve dayanışma ilkesi çerçevesinde oluşturulmuştur (Saran, 1990:23).

Hiç şüphesiz, çağdaş toplumlarda sosyal adaleti ve sosyal güvenliği sağlama görevi esas olarak devlete aittir. Bu çerçevede, toplumda vatandaşların

maddi refah ve güvenliklerini devlet eliyle ve sosyal güvenlik kuruluşlarıyla sağlamak esas olmakla birlikte, böylesi bir uygulamanın tek bir kişiyi bile dışarıda bırakmadan herkesi kapsayacak şekilde uygulanması mümkün olmamaktadır. Bu sebeple, herhangi bir nedenden ötürü sosyal güvenlik şemsiyesi altına alınamayan yardıma muhtaç insanların, farklı özellik ve nitelikteki diğer bazı kurum ve kuruluşlarca korunup gözetilmesi gündeme gelmektedir (Saran, 1990: 23).

İşte bu çerçevede, sosyal yardımlaşma ve dayanışmanın sosyal güvenlik sistemi dışında farklı kurum ve kuruluşlar eliyle yürütülmesi için, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları kurulmuştur.

2.3. SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMANIN KURUMSAL MEKANİZMALARI

2.3.1. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu

2.3.1.1. Fonun Kuruluşu ve Amacı

Anayasanın 2 nci maddesinde ifadesini bulan “Sosyal Devlet” ilkesinin yerine getirilmesinde en temel sosyal yardım kuruluşlarından biri olarak 14/06/1986 tarihli ve 19134 sayılı resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu ile T.C. Merkez Bankası nezdinde Başbakanlığa bağlı olarak Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu kurulmuştur (Yıldırım, 2010:12). Bu tarihe kadar ülkemizdeki sosyal yardım hizmetlerinin büyük bölümü, Türkiye Kızılay Derneği, Darülaceze Kurumu, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından yürütülmüş olup; Fon’un kuruluşu ile birlikte sosyal yardım alanına önemli bir kaynak ayrılarak yoksullukla mücadele alanında kalıcı çözümler getirmek amaçlanmıştır.

1986 yılından beri Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu, ekonomik yoksunluk durumunda bulunan insanlara çok geniş bir yelpaze içinde

sosyal yardımlar yapmakta, temel sosyal hizmet ve yardım kuruluşlarından biri olarak sosyal politikaların hayata geçirilmesinde önemli görevler yerine getirmektedir.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonunun amacı, fakru zaruret içinde ve muhtaç durumda bulunan vatandaşlar ile gerektiğinde her ne suretle olursa olsun Türkiye'ye kabul edilmiş veya gelmiş olan kişilere yardım etmek, sosyal adaleti pekiştirici tedbirler olarak gelir dağılımının adilane bir şekilde tevzi edilmesini sağlamak, sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik etmektir (3294 sayılı Kanun, 1986: Md.1).

2.3.1.2. Fonun Gelirleri

Fonun gelirleri,

- Kanun ve kararnamelerle kurulu bulunan ve kurulacak olan fonlardan Bakanlar Kurulu kararıyla % 10'a kadar aktarılacak miktardan,
- Bütçeye konulacak ödeneklerden,
- Trafik para cezası hâsılatının yarısından,
- Radyo ve Televizyon Üst Kurulu reklam gelirleri hâsılatından aktarılabilecek % 15'lik miktardan,
- Her nevi bağış ve yardımlardan
- Diğer gelirlerden teşekkül eder (3294 sayılı Kanun, 1986: Md.4).

Bununla birlikte, 09/04/2003 tarihli ve 4842 sayılı Kanununun 38 inci maddesinde "Gelir ve kurumlar vergisi tahsilat toplamı üzerinden aşağıda yer alan fonlara, karşılarında belirtilen oranlarda pay verilir. Bu paylar aylık olarak hesaplanır, tahsil edilen ayı takip eden ayın sonuna kadar fonlar adına Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası nezdinde açılan hesap veya hesaplara yatırılır.

Savunma Sanayi Destekleme Fonu % 3,5

Sosyal Yardımlaşmayı ve Dayanışmayı Teşvik Fonu % 2,8

Yukarıdaki oranları sifıra kadar indirmeye ve tekrar kanuni oranına kadar yükseltmeye Bakanlar Kurulu yetkilidir.

Maliye Bakanlığı fon payı uygulaması ile ilgili usul ve esasları belirlemeye yetkilidir." hükmü yer aldığından; 3294 sayılı Kanun'un 4 üncü maddesi metnine işlenmemiş olmakla birlikte, 4842 sayılı Kanun'un mezkur hükmü çerçevesinde Gelir ve Kurumlar Vergisi tahsilat toplamı üzerinden ayrılacak % 2,8'lik miktar da Sosyal Yardımlaşmayı ve Dayanışmayı Teşvik Fonu'nun gelirleri arasında yer almaktadır.

Görüldüğü üzere, Fona gelir sağlayan kaynaklar çok yönlü bir özelliğe sahiptir.

Diğer taraftan, 3294 sayılı Kanun'un 4 üncü maddesinde farklı Kanunlarla değişiklik yapılmadan önce Fonun gelirleri arasında ayrıca,

- Orman emvali satış hâsılatından aktarılacak %5'lik miktar,
- Yıllık beyanname veren Gelir ve Kurumlar Vergisi mükelleflerinin hesaplanan gelir veya kurumlar vergisine ilave olarak ödeyecekleri % 1'lik miktar
- TRT reklam gelirlerinden aktarılacak %30'luk miktar,
- Petrol ürünleri satışlarından her kilogram için kesilecek 1'er lira da yer almaktaydı. Ancak, orman emvali satış hasılatından alınan pay 14/06/1989 tarihli ve 3571 sayılı Kanunla; petrol ürünlerinin satışlarından alınan pay ise 23/07/1995 tarihli ve 4122 sayılı Kanunla kaldırılmış; yıllık beyanname veren Gelir ve Kurumlar Vergisi mükelleflerinin hesaplanan gelir veya kurumlar vergisine ilave olarak ödeyecekleri % 1'lik miktarda da 09/04/2003 tarihli ve 4842 sayılı Kanunla değişiklik yapılarak, gelir ve kurumlar vergisi tahsilat toplamı üzerinden aktarılacak %2.8'lik pay Fon'un gelirleri arasına alınmıştır. TRT reklam gelirlerinden aktarılacak %30'luk miktar ise 06/07/199 tarih ve 4397 sayılı Kanunla değiştirilerek Radyo ve Televizyon Üst Kurulu reklam gelirleri hâsılatının % 15'i gelir kalemi olarak konulmuştur.

Fon Kaynaklarının zamana bağlı olarak değer kaybetmeyerek reel değerini koruması için Fonda toplanan kaynakların, Kamu Kuruluşları tarafından çıkarılan gelir ortaklığı ve hisse senedi, Devlet Tahvili ve Hazine bonoları ve benzerlerinin satın alınması ya da Kamu bankalarına yatırılması suretiyle ne-

malandırılması hususunda Fon Kurulu Başkanı yetkilidir (Fon Yönetmeliği, 1986: Md.7).

Özürlüler İdaresi Başkanlığı tarafından özürlülere yönelik olarak hazırlanan veya hazırlatılan projeler ile Başkanlığın bu konudaki faaliyetlerinde kullanılmak üzere, bu maddede sayılan gelirlerin % 5'e kadarı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Kurulu kararıyla Başbakanlığa bağlı Özürlüler İdaresi Başkanlığı emrine tahsis edilebilir. Bu amaçla tahsis edilen kaynak Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Kurulu'nun onaylayacağı projeler için kullanılır (3294 sayılı Kanun, 1986, Md.4).

Fon'da toplanan kaynaklar, Kurul kararı ve Başbakanın onayı ile il ve ilçenin gelişmişlik kriteri dikkate alınarak ve,

- Fakru zaruret içinde ve muhtaç durumda olan kişilere dağıtılmak üzere il ve ilçelerde kurulu vakıflara yapılacak aktarmalarda o yerin nüfusu,
- Mahalli halkın vakıflara yaptığı bağış ve teberruların miktarı,
- Geçici olarak küçük bir yardım ve eğitim ve öğretim imkanı sağlanması halinde topluma faydalı hale gelebilecek, üretken duruma geçebilecek kişilere dağıtılmak üzere il ve ilçelerde kurulu vakıflara yapılacak aktarmalarda işsizlik durumu,
- Kanunun amacına uygun olarak vakıflar tarafından hazırlanacak ve sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik edecek mahiyetteki projeler göz önünde tutularak vakıflara aktarılır (Fon Yönetmeliği, 1986, Md. 8).

Görüldüğü üzere, toplanan bu kaynaklar, Fon Kurulu tarafından alınan kararlar doğrultusunda, Sosyal ve Dayanışma Genel Müdürlüğü eliyle Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına aktarılmakta ve yardımlar Vakıflar tarafından vatandaşlara ulaştırılmaktadır.

2.3.1.3. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Kurulu

Fonda toplanan kaynakların vakıflara dağıtımına karar vermek üzere Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Kurulu teşkil edilmiştir.

Fon Kurulu, Başbakanın görevlendireceği Bakanın başkanlığında Başbakan-

lık Müsteşarı, İçişleri ve Sağlık Bakanlıklarının Müsteşarları ile Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürü ve Vakıflar Genel Müdüründen oluşur. (5263 sayılı Kanun, 2004, Md.5; Fon Kurulu Yönetmeliği, 2005, Md. 5).
Fon Kurulunun görevleri şunlardır:

- a) Fonda toplanan kaynakların, vakıflar ve Genel Müdürlükçe yürütülecek sosyal yardım proje ve programları ile yatırım programları çerçevesinde dağıtım önceliklerini belirlemek ve dağıtımına karar vermek,
- b) Gerekli görülen hallerde, hizmetin aksamadan yürütülmesi için usul ve esaslarını açıkça belirlemek kaydıyla Genel Müdüre yetki devrinde bulunmak,
- c) Vakıflarda çalıştırılacak personelin nitelikleri ile özlük hakları ve diğer hususlarla ilgili belirlenecek kriterleri görüşmek ve karara bağlamak,
- d) Vakıflardan ve diğer kurum ve kuruluşlardan gelen sosyal yardım amaçlı talep ve teklifleri değerlendirmek, Genel Müdürlük'e önerilerde bulunmak,
- e) Toplumda dayanışma ve paylaşma bilincini geliştirmek ve desteklemek üzere bilimsel, sosyal ve kültürel programlar ve projeler önermek, hazırlanan projelere destek sağlamak (5263 sayılı Kanun, 2004 Md. 5; Fon Kurulu Yönetmeliği, 2005, Md. 6).

Fon Kurulu, Başbakan tarafından görevlendirilen Bakanın başkanlığında, ayda bir kez olağan olarak toplanır. Başkanın talebi üzerine Fon Kurulu her zaman olağanüstü toplanabilir. Fon Kurulu salt çoğunlukla toplanır. Toplantıya katılanların oy çokluğu ile karar alınır. Fon Kurulu kararları Başbakanın onayı ile yürürlüğe girer (Fon Kurulu Yönetmeliği, 2005, Md. 7).

Alınan bu kararlar, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü tarafından ülke genelinde il ve ilçelerde kurulu bulunan 973 Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı aracılığıyla uygulanmaktadır.

Fon Kurulu fon kaynaklarının nasıl dağıtılacağına dair karar verici organ ol-

ması dolayısıyla, merkezi devlet üzerinden yürütülen sosyal yardımlar konusunda en yetkili karar alıcı mercii niteliğindedir.

Fon Kurulunun sekretarya hizmetleri ise, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü tarafından yerine getirilir. Genel Müdürlük bu görev için kendi personeli arasından görevlendirdiği kişi veya kişilerden “Fon Kurulu Sekreteryası” nı oluşturur (Fon Kurulu Yönetmeliği, 2005, Md. 8).

Fon Kurulu Sekreteryası,

- * Fon Kurulunun toplantı duyurusunu ve çağrısını yapmak, gündemini hazırlamak.
- * Fon Kurulunun aldığı kararlar doğrultusunda yazılı kurul kararını oluşturmak, karar metninin her sayfasının Genel Müdür tarafından mühürlenerek paraflanmasını sağlamak,
- * Kararları başkan ile üyelerin imzasına sunmak,
- * Başbakan tarafından onaylanan Fon Kurulu kararlarının birer örneğini başkan ve üyelere sunmak,
- * Fon Kurulu kararlarını muhafaza etmek.
- * Fon Kurulu toplantı ve çalışmaları ile ilgili Genel Müdür tarafından verilecek diğer görevleri yapmakla yükümlüdür (Fon Kurulu Yönetmeliği, 2005, Md. 8).

2.3.2. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü

Ülke genelinde sosyal yardım hizmetlerini en yaygın ve kapsamlı şekilde yürüten kurum olarak Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü 09/12/2004 tarihli ve 25665 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 01/12/2004 tarihli ve 5263 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun’la kurulmuştur (5263 sayılı Kanun, 2004, Md.1). Böylece, 2004’e kadar Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu’nun idari işlerini yürüten ve Başbakanlığa bağlı bir birim olarak faaliyet gösteren Fon Genel Sekreterliği Başbakanlığa bağlı bir Genel Müdürlük olarak teşkilatlandırılmış, böylece Fon idaresi bu tarihte kurumsal bir yapıya kavuşmuştur (www.sydg.gov.tr).

Fon idaresinin, Genel Müdürlük olarak yapılandırılması ile mevcut sosyal yardım programlarının ekonomik ve sosyal yoksunluk içerisinde bulunan vatandaşlara daha etkin ve daha hızlı bir şekilde ulaştırılması amaçlanmıştır (www.sydgm.gov.tr).

Yoksullukla mücadele alanında hizmet veren Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, sosyal yardım uygulamalarıyla gelir dağılımının iyileştirilmesi ve toplumsal refah düzeyinin yükselmesinde önemli rol oynamaktadır.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü resmi olarak yalnızca merkez teşkilatından oluşan bir kurumdur. Bu itibarla, Genel Müdürlüğün doğrudan kendi kurumsal yapısına dâhil edilmiş taşra teşkilatı bulunmamaktadır. Ancak Genel Müdürlük, Türkiye'nin 973 noktasında bulunan İl ve İlçe Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'ndan oluşan çok kapsamlı bir örgütlenme ağı ile birlikte çalışmaktadır. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tek başlarına hem Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü'nden hem de diğer Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarından ayrı bir kurumsal yapıya sahiptir. Genel Müdürlük vatandaşlar ile tüm ilişkisini mevcut sosyal yardım mekanizmaları çerçevesinde Vakıflar üzerinden kurmaktadır. Zira Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, sosyal yardım faaliyetlerini Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu kaynaklarıyla, yine aynı kanuna göre her il ve ilçede oluşturulan ve başkanlıklarını Mülki İdare Amirlerinin yaptığı 973 Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı aracılığı ile yürütmektedir.

Bu çerçevede, ekonomik ve sosyal yoksunluk içinde bulunan vatandaşların temel ihtiyaçlarının mahallinde karşılanmasına yönelik çeşitli sosyal yardımların yapılması amacıyla ve vakıfların cari harcamalarının karşılanması için il/ilçe sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarına Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü'nden periyodik olarak her ay kaynak aktarılmaktadır (SYDGM Etki Analizi Raporu, 2007: 37).

2.3.2.1. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü'nün Görev ve Yetkileri

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü'nün görev ve yetkileri:

a) 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanununun amaçlarını gerçekleştirmek ve uygulanmasını sağlamak için gerekli idarî ve malî tedbirleri almak,

b) Fonun gelirlerini zamanında toplamak, toplanan gelirlerin yerinde, zamanında ve ihtiyaçlara göre kullanılmasını sağlamak,

c) Vakıfların harcamalarını, iş ve işlemlerini araştırmak ve incelemek, izlemek ve denetlemek, görülen aksaklıklarla ilgili gerekli tedbirleri almak, vakıfların çalışma usul ve esasları ile sosyal yardım programlarının kriterlerini belirlemek,

d) Genel Müdürlüğün görev alanı ile ilgili olarak araştırma ve etüt yapmak, proje hazırlamak ve uygulamak, bu konuda kamu kurum ve kuruluşlarından, üniversitelerden, yerli ve yabancı gerçek ve tüzel kişilerden, sivil toplum örgütlerinden destek almak, ortak projeler hazırlamak, gerektiğinde bunlarla sözleşmeler yapmak, hazırlanan projelere destek vermek, bu kurum ve kuruluşlardan proje uygulama, denetleme, danışmanlık ve değerlendirme konularında hizmet satın almak.

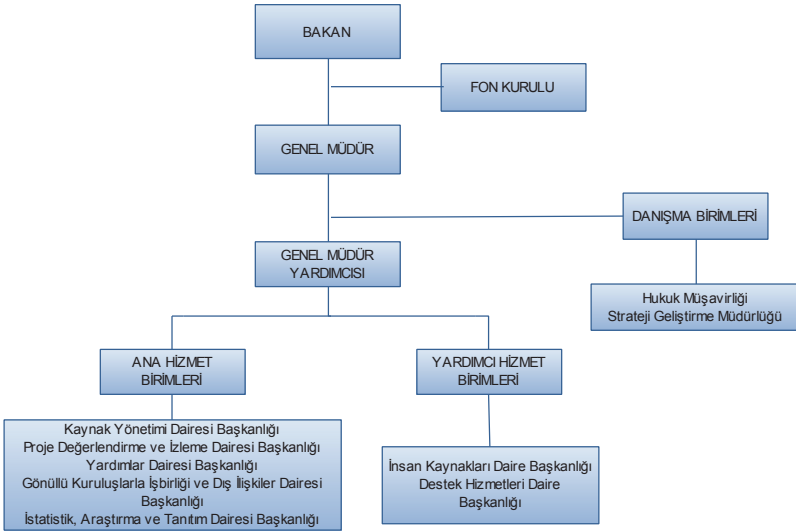
e) Kanunlarla verilen diğer görevleri yapmaktır (5263 sayılı Kanun, 2004, Md.3).

2.3.2.2. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü'nün Yapısı

5263 Sayılı Kanunla kurulan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü Başbakanlık'a bağlı bir kuruluştur. Merkez teşkilatından oluşan Genel Müdürlük'te, teşkilat yapısı bir Genel Müdür, bir Genel Müdür Yardımcısı, Ana Hizmet Birimleri, Danışma Birimleri ile Yardımcı Hizmet Birimlerinden oluşmaktadır.

Genel Müdürlük merkez teşkilatı vasıtasıyla bir yandan ulusal politika belgelerinde yer alan amaç ve hedeflerin gerçekleştirilmesine yönelik çalışma ve programları yürütürken, diğer yandan Fon kaynakları ile bu politikalara uygun sosyal yardım faaliyetlerini Vakıflar aracılığıyla gerçekleştirmektedir. Genel Müdürlüğün Ana Hizmet Birimleri Yardımlar Dairesi Başkanlığı, Proje Değerlendirme ve İzleme Dairesi Başkanlığı, Kaynak Yönetim Dairesi Başkanlığı, Gönüllü Kuruluşlarla İşbirliği ve Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı, İstatistik, Araştırma ve Tanıtım Dairesi Başkanlığıdır. Danışma Birimleri Hukuk Müşavirliği, Strateji Geliştirme Müdürlüğüdür. Yardımcı Hizmet Birimleri ise İnsan Kaynakları Daire Başkanlığı ve Destek Hizmetleri Daire Başkanlığı'dır.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü'nün teşkilat yapısı şu şekildedir:

Şekil: 1

2.3.2.3. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü'nün Sosyal Yardım Alanında Yürüttüğü Faaliyetler

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü 3294 sayılı Kanun kapsamında Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları aracılığıyla yürüttüğü

sosyal yardım programları ve proje desteklerinin¹⁵ yanı sıra sosyal yardım uygulamalarını daha etkin hale getirmek, ulaşamayan yoksul kesimlere ulaşmak ve kamu kaynaklarını kullanımında etkinliği sağlamak amacıyla çeşitli çalışmalar yürütmektedir. Bu çerçevede, sosyal yardım alanında Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü tarafından yürütülen projeler karşımıza çıkmaktadır. Bu projeler şu şekildedir:

2.3.2.3.1. Bütünleşik Sosyal Yardım Hizmetleri Projesi

Sosyal yardım alanında ortak veri tabanı eksikliğinin giderilerek kurumsal bir sosyal yardım sisteminin alt yapısının oluşturulmasının hedeflendiği Bütünleşik Sosyal Yardım Hizmetleri Projesi Devlet Planlama Teşkilatı tarafından Bilgi Toplumu Stratejisi kapsamında Yüksek Planlama Kurulunca kabul edilerek Resmi Gazetede yayımlanan 2006–2010 dönemi Eylem Planında da “Bütünleşik Sosyal Yardım Hizmetleri” adıyla öngörülen ve sorumlu kuruluşu olarak SYDGM’nin belirlendiği eylemin hayata geçirilmesi neticesinde geliştirilmiştir (www.sydgm.gov.tr).

Sosyal yardım alanında “reform” niteliği taşıyan ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü tarafından hâlihazırda çalışmalarına devam edilen “Bütünleşik Sosyal Yardım Hizmetleri Projesi”nin amacı;

- Devlet tarafından verilen tüm sosyal yardımların tek çatı altında toplanması, sosyal yardımlarla ilgili veri tabanlarının entegre edilerek hane halkı yaklaşımının geliştirilmesi,
- Çeşitli sosyal yardım başvurularının elektronik kanallardan yapılabilmesi,
- Özürlüler veri tabanı da dâhil olmak üzere veri tabanları arasında bilgi paylaşımı ve etkin denetimin sağlanması,
- Sosyal yardım bilgilerinin bütüncül bir şekilde yönetilmesi ile sosyal yardım kararlarının etkinleşmesi ve daha adil kaynak dağıtımının sağlanması,

15 3294 sayılı Kanun kapsamında Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları aracılığıyla yürütülmekte olan yardım programları ve proje destekleri 3. Bölümde detaylı olarak anlatılacaktır.

- Vatandaşlara sosyal yardımlarla ilgili tüm bilgilerin tek noktadan ulaştırılması, sosyal yardım konusunda etkin yönlendirmenin yapılabilmesinin sağlanması ve
- Oluşturulacak karar destek sistemi ile sosyal güvenlik politikalarının desteklenmesidir. (SYDGM, 2009:30).

Bütünleşik Sosyal Yardım Hizmetleri Projesinin hayata geçmesi ile birlikte;

- Sosyal yardım veren kurumlar arasında etkin eşgüdüm sağlanarak işlevsel anlamda tek çatı (ortak kullanılacak veri tabanı oluşturulması ile hizmetlerin eşgüdüm içinde yürütülmesi) sağlanacak,
- Sosyal yardım yararlanıcılarına ait sağlıklı bir veri tabanına kavuşulacak,
- Oluşacak veri tabanı ile ülke genelinde ihtiyaç sahibi vatandaşların durum tespiti (yaş, cinsiyet, özür durumu, gelir durumu, yerleşim birimi, kır-kent gibi değişkenler göz önünde bulundurularak) yapılacak ve bu tespitler doğrultusunda sağlıklı projeksiyonlar yapılarak yeni sosyal yardım politikaları geliştirilecek,
- Sosyal yardımlardan mükerrer yararlanmanın önüne geçilecek,
- Sosyal yardım hizmetlerinin sunumunda hane yaklaşımına geçilerek, ulaşılamayan yoksul kesimlere ulaşılacak,
- Oluşturulacak tek başvuru formu ile hizmetlerde standardizasyon sağlanacak,
- Sosyal yardım hizmetlerinin sunumunda bilgi teknolojileri kullanılarak zaman ve kaynak tasarrufu sağlanacak, yardıma ulaşma süreci kısaltılacaktır (www.sydgm.gov.tr).

2.3.2.3.2. Sosyal Yardım Bilgi Sistemi Projesi

“Sosyal Yardım Bilgi Sistemi” SOYBİS projesi ise sosyal yardım başvurusu yapan vatandaşlarımızın muhtaçlıklarını ve kişisel verilerini merkezi veri tabanlarından temin/tespit etme ve mükerrer yardımların önlenmesine yönelik olarak kurumlar arası (online) veri paylaşımını sağlama amacıyla Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü tarafından hayata geçirilmiş bir E-Devlet uygulamasıdır.

Sosyal Yardım Bilgi Sistemi vasıtasıyla sosyal yardım başvurusu yapan vatandaşlarımızın online olarak TC Kimlik Numaraları vasıtasıyla:

- İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü MERNİS veritabanından adres bilgileri, nüfus-aile-kişi kayıt örnekleri ve olay bilgileri,
- İŞKUR veri tabanından kişinin İŞKUR'a kaydının olup olmadığı, İşsizlik Sigortası, Kısa Çalışma Ödeneği ve İş Kaybı Tazminatı alıp almadığına ilişkin bilgileri,
- Vakıflar Genel Müdürlüğü veri tabanından kişinin Muhtaç Aylığı alıp almadığına ilişkin bilgileri,
- Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü veritabanından kişinin Evde Bakım Aylığı alıp almadığına ilişkin bilgileri,
- Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü veri tabanlarından kişinin Şartlı Nakit Transferi, Gelir Getirici Proje ve Diğer Yardımlardan yararlanıp yararlanmadığına ilişkin bilgileri,
- Sosyal Güvenlik Kurumu veritabanından kişinin Sosyal Güvencesinin olup olmadığı, sağlık hizmetlerinden yararlanıp yararlanmadığı ve 2022 sayılı Kanuna göre Maaş (yardım) alıp almadığına ilişkin bilgileri,
- Gelir İdaresi Başkanlığı veri tabanından kişinin Vergi Mükellefiyeti ve üzerine kayıtlı aracı olup olmadığına ilişkin bilgileri,
- Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Çiftçi Kayıt Sisteminden de kişinin Arazi Varlığı, Ekili Arazi Varlığı, Tarımsal Desteklerden yararlanıp yararlanmadığı ve büyükbaş/küçükbaş hayvan sayısına ilişkin verileri temin edilmektedir (www.sydgm.gov.tr).

Bu sayede, Yardım başvurusu yapan vatandaşlarımızın muhtaçlıkları merkezi veri tabanları kullanılmak suretiyle bizzat devlet tarafından yapılmaya başlanmış; bireyler muhtaçlıklarını ispatlama külfetinden kurtarılmıştır; bu vatandaşların tek tek kamu kurumlarını dolaşarak durumları ile ilgili evrak toplamasının önüne geçilmiş; sadece Nüfus Cüzdanlarını ibraz etmek suretiyle yardıma müstahak olup olmadığı belirlenmeye başlanmıştır, yoksul vatandaşlarımızın yardıma erişim süreci kısaltılmıştır, kamu kurumları tarafından mükerrer yardım verilmesi engellenmiş; sosyal yardımların gerçek ihtiyaç sahiplerine ve daha geniş bir kitleye ulaşması sağlanmıştır, yardım

başvurusu yapan vatandaşlarımızın durumları ile ilgili belge talebinde buldukları kamu kurumlarında oluşan iş yükü azaltılmış, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarında yaşanan yoğunluk giderilerek, vakıf çalışanlarının sosyal inceleme (hane ziyareti) yapmaları için ayırdıkları zaman artırılmıştır, kamu kurumları arasında mükerrer yardımların engellenmesine yönelik yapılan yazışmalar ortadan kaldırılarak bürokrasi en aza indirilmiş ve kamu kaynaklarının etkin kullanılmasına katkıda bulunularak etkin sosyal yardım politikaları geliştirilmesine yönelik gereken sağlıklı istatistiki bilgi için alt yapı oluşturulmuştur (www.sydgm.gov.tr, Dayanışma Dergisi, Yıl:2, Sayı:6, 2010:20-23).

Hiç şüphesiz Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, ülkemizin e-devlet uygulamaları vasıtasıyla yürüttüğü e-dönüşüm sürecine, SOY-BİS ile yadsınamaz bir katkı sağlamıştır.

2.3.2.3.3. Yardım Bilgi Bankası Projesi

“Yardım Bilgi Bankası Projesi” ile bireysel bazda sosyal yardımların merkezi olarak SYDGM’nin veri tabanında tutulması sağlanarak, Türkiye genelinde yapılan tüm yardımlar tek bir ekrandan tüm Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarınca sorgulanabilir hale getirilip, yardımlardan mükerrer yararlanmanın önüne geçilmiştir (Çoğurcu vd., 2009:39).

2.3.2.3.4. Sosyal Yardım Yararlanıcılarının Belirlenmesine Yönelik Puanlama Formülünün Geliştirilmesi Projesi

Oluşturulacak bir puanlama formülü ile sosyal yardım ve proje desteklerinden yararlanacak vatandaşların objektif kriterlere göre belirlenmesi ve böylelikle haksız yararlanmaların önüne geçilmesi amacı ile hayata geçirilen bu proje ile, her bir sosyal yardım türünden yararlanma kriterleri (muhtaçlık kriteri) oluşturularak hak sahiplerinin söz konusu kriterler çerçevesinde belirlenmesi hedeflenmektedir (www.sydgm.gov.tr).

Puanlama formülünün elde edilerek Bütünleşik Sosyal Yardım Hizmetleri Projesine entegre edilmesi ile birlikte;

- Sosyal yardım yararlanıcıları daha objektif kriterlere göre tespit edilecek,
- Haksız yararlanmaların önüne geçilecek,
- Kamu kaynaklarının etkin kullanılmasına olanak sağlanacaktır (www.sydgm.gov.tr)

2.3.2.3.5 Alo Sosyal Yardım Hattı Projesi

Yoksullukla etkin bir mücadele için fakir ve muhtaç vatandaşlarımızın güçlendirilmesi ve bilgiye ve yardıma erişim fırsatlarının artırılması amacıyla, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü tarafından “Alo Sosyal Yardım Projesi” oluşturulmuştur (Çoğurcu vd., 2009:47).

Alo Sosyal Yardım Hattı (Alo 144) Projesi ile Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü'nün yürütmüş olduğu yardım ve proje uygulamaları konusunda vatandaşlardan gelen soru, şikayet ve önerilerin değerlendirilmesi ve etkin bir danışmanlık-yönlendirme yapılarak sorununun çözülmesi için vatandaşların doğru bilgiyle donatılması sağlanmaktadır.

Proje sayesinde, sosyal yardım hizmetlerinin sunumunda halka yakınlık sağlanarak hizmet kalitesi yükseltilmiştir (www.sydgm.gov.tr).

2.3.2.3.6. Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yönelik Nakit Programı Geliştirilmesine Yönelik Araştırma Projesi

Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yönelik Nakit Programı Geliştirilmesine Yönelik Araştırma Projesi'nin temel amacı, Türkiye'de eşi vefat etmiş ve herhangi bir sosyal güvencesi olmayan kadınlara yönelik bir nakit sosyal yardım programının uygulanması için hedef kitlenin, tahmini boyutunu tespit etmek, sosyo-ekonomik özelliklerini ortaya koymak ve hedef kitleye yönelik düzenli nakdi sosyal yardım programı modeli önermektir (Çoğurcu, 2010).

Proje sonucunda ülkemizde eşi vefat etmiş olan ve 3294 sayılı Kanun kapsamında yer alan kadınların tahmini sayısının belirlenmesi, bu doğrultuda bu kadınlara yönelik nakit bir sosyal yardım programı oluşturulması hedeflenmektedir.

2.3.2.3.7. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü - Toplu Konut İdaresi Başkanlığı “Sosyal Konut” Projesi

Vatandaşlarımızın bir kısmının en temel ve zaruri ihtiyaçlarından biri olan barınma ihtiyacının karşılanması ve onlara insanca yaşam standartları çerçevesinde “barınma” imkanı sunulması amacıyla, T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü ile T.C. Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Başkanlığı (TOKİ) arasında imzalanan “Sosyal Konut” Yapım Protokolü ile 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu kapsamında bulunan sosyal güvenceden yoksun fakir ve muhtaç durumdaki vatandaşlara yönelik, geri ödemeli olarak 17 ilde 18 projede toplam 10.112 adet sosyal konut yapılması için hayata geçirilmiş bir projedir (Çoğurcu vd., 2009: 50).

3. SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKIFLARI

3.1. SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKIFLARI'NIN KURULUŞU

Türk toplumu dinimizin, geleneklerimizin, örf ve âdetlerimizin de etkisiyle sosyal dayanışma ve yardımlaşmaya çok büyük önem veren bir toplumdur; sosyal yardımlaşma, toplumumuzun temel unsurlarından biridir.

Gelir seviyesi yükseldikçe, sosyal güvenlik kuruluşları da kapsamalarını genişletmektedir. Ancak bu esnada hiç bir sosyal güvenlik kuruluşunun gücünün ulaşmadığı, yetmediği bazı münferit durumlar ortaya çıkmaktadır. Toplum vicdanını rahatsız eden bu durumun sosyal adalet ilkeleri içerisinde halledilmesi ve bu gibi, hiç bir kişi ya da kuruluşun el uzatamadığı kimselelere ulaşılması için, yeni bir sosyal müesseseye/kuruma ihtiyaç olduğu ve bu yeni sosyal sistemin yereldeki yöneticiler merkezdekilere nazaran halkın ihtiyaçlarından daha rahat ve kolay haberdar olacaklarından merkezden yönetimle değil, halkın yakından faydalanabileceği ve katkıda bulunacağı bir yapıda olması gerektiği düşüncesiyle mülkî ve mahallî idareciler tarafından yürütülmesinin yerinde olacağı inancı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın kuruluşunun temelini teşkil etmektedir (TBMM Tutanak Dergisi, 1986).

Halkın kendi köy, şehir ve kasabalarında yardımları kanalize edebilecek bir kuruluşun olduğunu görmesi, yardımlarını gönül rahatlığıyla suiistimal endişesi olmadan sunabilmesini sağlaması açısından önemlidir. Zira halk, yardımın yerine ulaşacağından tereddüt ettiği için potansiyeli olmasına rağmen bazı yardım kuruluşu ve vakıflarına katkıda bulunmaktan çekinmektedir. Dolayısıyla Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu ile hem bu sakıncaları ortadan kaldırarak yardımların daha iyi kullanılması için mahalli teşkilatlanmanın kurulması hem de diğer sosyal güvenlik kuruluşlarının el uzatmadığı kişilere yardım edilmesi hedeflenmiştir (TBMM Tutanak Dergisi, 1986).

Bu hedefe ulaşmak için ise, İslam-Türk medeniyetinin en köklü ve kalıcı kurumu yardımlaşma ve dayanışmasına en güzel örneği olan Vakıf Müessesesinin yerelde oluşturulması araç olarak belirlenmiş ve bu şekilde Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın kuruluşu gündeme gelmiştir (TBMM Tutanak Dergisi, 1986).

3294 sayılı Kanunun birinci maddesinde belirtilen amaçların gerçekleştirilmesinin aracı olarak neden "vakıf kurumu" nun öngörüldüğü Başbakanlığın 17/07/1986 tarih ve 11 numaralı genelgesinde şu şekilde ifade edilmiştir:

"Türk halkı ve idaresi tarih boyunca sosyal yardımlaşma ve dayanışmanın en güzel örneklerini vermiştir. Milli, sosyal ve kültürel değerlerimizin korunup yaşatılmasında vakıf müessesesinin çok önemli bir rolü ve mevki vardır. Bu bakımdan, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu'nun uygulamasında ana görev, il ve ilçelerde kurulacak vakıflara verilmiştir."

3294 sayılı Kanun'un 7 nci maddesinin 1 inci fıkrasında "Bu Kanunun amacına uygun faaliyet ve çalışmalar yapmak ve ihtiyaç sahibi vatandaşlara nakdi ve aynı yardımda bulunmak üzere her il ve ilçede sosyal yardımlaşma ve dayanışma Vakıfları'nın kurulacağı"; 3 üncü fıkrasında ise "Vakıf senetlerinin mahallin en büyük mülki idare amiri tarafından Medeni Kanundaki hükümlere göre tescil ettirileceği". hüküm altına alınmıştır.

3294 sayılı Kanun hükümlerine istinaden Kanunun amacına uygun faaliyet

ve çalışmalar yapmak ve ihtiyaç sahibi vatandaşlara ayni ve nakdi yardımda bulunmak üzere her il ve ilçede 17/07/1986 tarihli ve 19167 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 1986/11 sayılı Başbakanlık Genelgesi ekinde yer verilen resmi senetle Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları kurulmuştur.

Vakıf senedi, vakfın temel hukuki dayanağını oluşturmaktadır. Medeni Kanun’a göre, Vakıf senedinde vakfın adı, amacı, bu amaca özgülünen mal ve haklar, vakfın örgütlenme ve yönetim şekli ile yerleşim yerinin mutlaka gösterilmesi gerekmektedir (Medeni Kanun, 2001: Md.106)¹⁶.

Türkiye çapında bir örnekliliği sağlamak ve uygulamayı hızlandırmak amacıyla Başbakanlıkça hazırlanan “Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Resmi Senedi Örneği” 1986 tarih ve 11 sayılı Başbakanlık Genelgesi eki olarak bütün il ve ilçelere gönderilmiş ve vakıfların kuruluşlarında bütünüyle bu örneğe uyulması istenmiştir (Özkan, 2000: 360).

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları’nın Resmi Senetlerinin tek tip olarak düzenlenmesi ile ileride doğabilecek olası birçok sorunun başlangıçta önüne geçilmesi sağlanmıştır (Özkan, 2000: 360).

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları Resmi Senedinde, Medeni Kanun hükümlerine göre vakıflarda bulunması zorunlu olan ana unsurların yanında, vakfın gelir kaynakları, harcama şekli, organları, vakıf başkanı, mütevellî heyeti ve görevleri, toplantı ve karar yeter sayısı, huzur hakkı, hesap dönemi, vakfın denetimi, tutulacak defterler ve fesih ve tasfiye ile ilgili hükümlere yer verilmiştir¹⁷.

1986 tarih ve 11 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları’nın kuruluşu için getirilen düzenleme, “Vakıf senetlerinin mahallin en büyük mülki idare amiri tarafından Medeni Kanundaki hükümlere göre tescil ettirileceği” ne ilişkin hükme uygun olarak Medeni Kanun’un vakıfların kurulması ve vakıf senetlerinin tesciline ilişkin hükümlerine paralellik arz etmektedir. Zira mezkur Genelge çerçevesinde Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları’nın kuruluşu için aşağıdaki sıra izlenecektir:

16 Detaylı bilgi için Bkz. Sayfa: 17-18.

17 Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Resmi Senedi Örneği İçin Bkz.: EK-1

- Vakfın resmi senedi, gönderilen örnek metne göre düzenlenecek; vakfın kuruluş mal varlığı olan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu'ndan gönderilen meblağ kullanılacaktır.
- Vakfın tescili için mütevellî heyet tarafından noterde 5 suret olarak düzenlenen ve imza edilen Vakıf Resmi Senedi'nin tescili için mahallin en büyük mülki amiri tarafından mahallin Asliye Hukuk Mahkemesine başvuruda bulunulacaktır.
- Mahkeme tarafından tescilin yapılmasından sonra durum Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne iletilerek Vakıf Resmi Senedi'nin Merkez Sicile Tescil edilmesi ve kayıt numarası alması sağlanacaktır.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın kuruluşu ve tescili için özel hükümler getirilmemiş olduğundan, kuruluş ve tescilde Medeni Kanun'un vakıfların kuruluşu ve tescili için öngörülen hükümler geçerlidir (Pembeçik, 1999: 68)¹⁸.

Mahallin en büyük mülki idare amirinin Asliye Hukuk Mahkemesine vakfın tescili için yaptığı başvurunun ardından Asliye Hukuk Mahkemesi nezdinde tutulan özel sicile tescille Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı tüzel kişilik kazanarak, kurulmuş olur.

Hâlihazırda, her il ve ilçede kurulmuş bulunan 973 adet Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı bulunmaktadır. Hiç şüphesiz, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın her il ve ilçede kurulacağına ilişkin 3294 sayılı Kanunun 7 nci maddesi hükmü karşısında bundan sonra teşkil edilecek il ve ilçelerde de Kanunun öngördüğü şekilde Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın kurulması ve teşkilatlandırılması yoluna gidilecektir.

3.2. SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKIFLARI'NIN AMACI

3294 sayılı Kanun'un "Amaç" başlık 1 inci maddesinde Kanun'un amacının "fakru zaruret içinde ve muhtaç durumda bulunan vatandaşlar ile gerektiğinde her ne suretle olursa olsun Türkiye'ye kabul edilmiş veya gelmiş olan kişilere yardım etmek, sosyal adaleti pekiştirici tedbirler olarak gelir dağılı-

¹⁸ Vakıfları'nın kuruluşu ve tescili hakkında Bkz. Sayfa: 17-21.

mının adilane bir şekilde tevzi edilmesini sağlamak, sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik etmek” olduğu hüküm altına alınmıştır.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları Resmi Senedi'nin 3 üncü maddesinde ise Vakıfların amacı “Bu Vakfın amacı; fakru zaruret içinde ve muhtaç durumda bulunan, kanunla kurulu sosyal güvenlik kuruluşlarına tabi olmayan ve bu kuruluşlardan aylık ve gelir almayan vatandaşlar ile geçici olarak küçük bir yardım veya eğitim ve öğretim imkânı sağlanması halinde topluma faydalı hale getirilecek, üretken duruma geçirilebilecek kişilere yardım etmek ve sosyal adaleti pekiştirici tedbirler almak suretiyle, gelir dağılımının adilane bir şekilde tevzi edilmesini sağlamak, sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik etmektir.” şeklinde ifade olunmuştur.

Buna göre, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın amacı esas olarak toplumun en dezavantajlı kesiminde yer alan, sosyal güvenceden yoksun ve gerçekte beslenme, barınma, eğitim vb. gibi en temel ve vazgeçilmez ihtiyaçlarını karşılamayan vatandaşlara yardım etmek olup; bu sayede sosyal güvenlik kuruluşlarının boşluklarını doldurmak, gelirin daha dengeli ve adil bir biçimde dağılımını sağlayarak sosyal adaletin gerçekleşmesine yardımcı olmaktadır (Canbolat, 1995:5).

Görüldüğü üzere, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın sosyal ve ekonomik açıdan dezavantajlı durumda bulunan kişilerin en temel ihtiyaçlarının karşılanması için iyileştirici etkileri olan geniş kapsamlı hedefleri vardır.

3.3. SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKIFLARI'NIN HUKUKİ NİTELİĞİ

Kuruldukları tarihten itibaren Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın hukuki statüsü farklı kurum ve kuruluşlar tarafından farklı farklı değerlendirmelere konu olmuştur. Bu değerlendirmelerin genelinde ise, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın özel hukuk hükümlerine tabi kamu tüzel kişiliğine sahip olduğu, kamu kaynakları kullandığı, kamu denetiminde faaliyet gösterdiği vb. gerekçelerle bu vakıflara kamusal nitelik atfedilmiştir.

Bu çerçevede, “3294 sayılı Kanun özel kanun olup, bu uygulama ile Türkiye’de ilk kez bir vakfın kanunla kurulmuş bulunduğu, diğer vakıfların kuruluşunun Medeni Kanuna göre resmi senetle veya vasiyet yolu ile öngörülmesine karşın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları’nın kurulması için önce 3294 sayılı Kanun çıkarıldığı, bu çerçevede Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları’nın Medeni Kanundaki kuruluş prosedüründen ayrı olarak, özel bir kanunla kurulmuş ve yönetim bu kanunda belirtilmiş olduğundan vakıf kuranın bizzat (vakfeden kuruluş) devletin kendisi olduğu” (Özbilgin ve Hatipoğlu, 1987) ile ;

“Vakfın gelirlerinin 3294 sayılı Kanunun Ek-1 inci maddesi gereğince kamu alacağı mahiyetinde kabul edildiğinden bahisle kamu kuruluşu mahiyetinde olduğu, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı organlarının da Asliye Hukuk Mahkemesince değiştirilmesinin mümkün olmadığı, Ayrıca Medeni Kanunun 52 nci maddesi gereğince amme müesseseleri hukuku amme kanunlarına tabi olduğundan ve 3294 sayılı Kanun da bir hukuki amme kanunu niteliğinde olduğundan bu vakıfların “ amme hukuku hükmü şahsı” olarak nitelendirileceği cihetle Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarını özel bir kuruluş olarak değil kamu hukuku gereklerine uygun bir kuruluş olarak düşünmek gerektiği” (Oğuz, 1999: 76) şeklinde değerlendirmeler yapılmıştır.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları’nın hukuki niteliğinin net bir biçimde ortaya konması, hiç şüphesiz bu vakıfların tabi olacakları hukuksal rejimin belirlenmesi açıdan önem arz etmektedir.

Öncelikle kamu kurumu kavramı genel olarak; genel, katma ve özel bütçeli idareler ile il özel idaresi ve belediyeyi veya bu kurumlarca sermayesinin yarısından fazlası karşılanan kurumlara ait olan ve bir kamu hizmeti sunan kurumları ifade etmektedir.

3294 sayılı Sosyal Yardımlaşmayı ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu hükümlerine istinaden Kanunun amacına uygun faaliyet ve çalışmalar yapmak ve ihtiyaç sahibi vatandaşlara nakdî ve aynî yardımda bulunmak üzere her il ve ilçede 17/07/1986 sayılı ve 19167 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 1986/11 sayılı Başbakanlık Genelgesi ekinde yer verilen resmi senet ile kuru-

lan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları ise kamu kurumu vasfında değildirlir. Şöyle ki (Yavuz Selim YALMAN, Görüşme. 02 Eylül, 2010);

Anayasa'nın 123 üncü maddesinin 3 üncü fıkrasında "Kamu tüzel kişiliğinin, ancak kanunla veya kanunun açıkça verdiği yetkiye dayanılarak kurulacağı" hüküm altına alınmıştır.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları ise 3294 sayılı Kanun'un 5263 sayılı Kanun'un 19 uncu maddesi ile değişik 7 nci maddesinin 1 inci fıkrasında, "... Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları kurulacağı" 3 üncü fıkrasında ise "Vakıf senetlerinin mahallin en büyük mülki amiri tarafından Medeni Kanunu hükümlerine göre tescil ettirileceği" belirtilmiştir. Bu çerçevede, Kanun koyucunun Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına bilinçli olarak "kamu tüzel kişiliği" vermemiş, Türk Medeni Kanunu hükümlerine göre kurulmasını, özel hukuk tüzel kişisi olarak özel hukuk hükümlerine göre faaliyet göstermesini istemiştir.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları, 27/02/2008 tarihli ve 26800 Resmi Gazete'de yayımlanan 5737 sayılı Vakıflar Kanunu'nun 3 üncü maddesi ile, 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi ile 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu hükümlerine göre kurulduklarından "Yeni Vakıf" olarak nitelendirilmiştir.

27/02/2008 tarihli ve 26800 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 5737 sayılı Vakıflar Kanunu'nun 4 üncü maddesinde de, "Vakıflar özel hukuk tüzel kişiliğine sahiptir." hükmü yer almaktadır.

Bu hükümle de, Vakıflar Kanununa göre Türk Medeni Kanunu hükümlerine göre kurulmaları sebebiyle "Yeni Vakıf" statüsündeki Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın özel hukuk tüzel kişiliğine sahip olduğu vurgulanmış olmaktadır.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın kısmen kamu kaynağı kullanmaları da, kamu kurumu olarak nitelendirilmelerine yeterli bir sebep değildir. Zira;

3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma Dayanışma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu'nun 8 inci maddesinde; Vakfın gelirlerinin, "Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonundan aktarılacak miktardan, her nevi fitre, zekat, kurban derileri ve bağırsak yardımlarından, işletme ve iştiraklerden elde edilecek gelirlerden ve diğer gelirlerden" oluşacağı hüküm altına alınmıştır.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı resmi senedinin 5 inci maddesinde ise, vakfın gelir kaynaklarının "3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma Dayanışma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu'nun 8 inci maddesinde sayılan gelirler ile nakdi ve ayni, menkul ve gayrimenkul olmak üzere iktisadi değeri olan halk teberrularından oluşacağı" belirtilmektedir.

Bu cümleden hareketle; Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonundan ayrı bir tüzel kişiliğe sahip olan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın gelirlerinin, sadece fondan aktarılan pay olmadığı, bunun yanında halk tarafından yapılan ve iktisadi değeri olan bağışların da bulunduğu görülmektedir.

Ayrıca mezkûr Vakıf Resmi Senedinin¹⁹ 14, 15, 16 ve 17 nci maddeleri incelendiğinde; Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın Türk Medeni Kanunu ve Türk Medeni Kanununa Göre Kurulan Vakıflar Hakkında Tüzük hükümlerine göre faaliyet gösterdikleri açıktır.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın oluşumuna bakılacak olursa mütevelli Heyet üyelerinin neredeyse yarısı sivil üyelerden oluşmaktadır. 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşmayı ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu'nun 7 nci maddesinde; İlçe Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları Mütevelli Heyetinde 1 adet Belediye Başkanı, 1 adet köy muhtarı, 1 adet mahalle muhtarı, 1 adet sivil toplum kuruluşu yöneticisi, 2 adet hayırsever vatandaşın görev alacağı belirtilmektedir.

Mütevelli Heyet tarafından oy çokluğu ile karar alan ve uygulayan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın 12 üyesinden 6'sının seçilerek gelen kişiler olduğu nazara alındığında, bu Vakıfların kamu kurumu olarak telakki edilmesi düşünülemez.

19 Vakıf Resmi Senedi Örneği için Bkz : EK-1.

Nitekim, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın kamu kurumu olarak değerlendirilmediğine, vakıflarda çalışan personelin de kamudaki işçi statüsünde olmadığına dair uygulamalar halen sürmektedir. Şöyle ki;

Kamudaki geçici işçilerin sürekli işçi kadrolarına veya sözleşmeli statüye geçirilmelerine dair 21/04/2007 tarihli ve 26500 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 5620 sayılı Kamuda Geçici İşçi Pozisyonlarında Çalışanların Sürekli İşçi Kadrolarına veya Sözleşmeli Personel Statüsüne Geçirilmeleri, Geçici İşçi Çalıştırılması İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 1 inci maddesinde ise, Kanun'un "Genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri, 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa ekli (II) sayılı cetvelde yer alan özel bütçeli idareler ve (IV) sayılı cetvelde yer alan sosyal güvenlik kurumları ile bunlara bağlı döner sermayeli kuruluşlar, kanunlarla kurulan fonlar ve kefalet sandıkları, özel kanunlarla kurulan kuruluş ve teşekküller ile hizmetlerini genel bütçenin transfer tertiplerinden yardım olarak yürüten kamu kurum ve kuruluşlarında 2006 yılı içerisinde usulüne uygun olarak vizesi yapılmış geçici iş pozisyonlarında toplam 6 ay veya daha fazla süreyle çalışmış olan geçici işçileri kapsadığı" hükme bağlanmıştır.

Usulüne uygun olarak vizesi yapılmış geçici iş pozisyonlarından kasıt ise; Kanun'un yayımlandığı tarihte 5437 sayılı 2006 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanununun 25 inci maddesinin geçici iş pozisyonlarına ilişkin hükümleri çerçevesinde İçişleri Bakanlığı (Valiliklerce) veya 29/11/2005 tarihli ve 2005/9809 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan "Belediye ve Bağlı Kuruluşları İle Mahalli İdare Birlikleri Norm Kadro İlke ve Standartlarına İlişkin Esaslar"ın 20 inci maddesinde yer alan hükümlere uygun olarak ilgili meclisler tarafından vize edilmiş geçici iş pozisyonlarıdır.

Mezkûr Kanun'un 2 nci maddesinin birinci fıkrasının 5 numaralı bendinde, "İlgili idare, kurum ve kuruluşlarca sürekli işçi kadrolarına veya sözleşmeli personel statüsüne geçirilmesi teklif edilen geçici işçilerin; bu Kanunun 1 inci maddesinin (a) bendi kapsamındaki idarelerde Devlet Personel Başkanlığı'nın görüşü üzerine Maliye Bakanlığının izni ile sürekli işçi kadrolarına geçirileceği" düzenlenmiştir.

Bu çerçevede, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın özel hukuka tabi özel işyeri yönü gereği personel istihdamı yönünden Türkiye İş Kurumu mevzuatına tabi olmadığı adı geçen kurum tarafından kabul edilmiş ve bu durum 26/11/2008 tarih ve 155024 sayılı Genelge ile taşra teşkilatına duyurulmuştur.

İzah edilen sebeplerle, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları "özel hukuk tüzel kişiliği"ne haizdirler. Bu itibarla, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü'nün taşra teşkilatı vasfında da değildirlir.

3.4. SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKIFLARI'NIN İDARİ YAPISI

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarında idari yapı -halihazırdaki uygulamalara göre- Vakıf Başkanı ve Vakıf Mütevelli Heyeti olmak üzere ikili bir yapıya sahiptir. Nitekim Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları Resmi Senedi'nin "Vakfın Organları" başlıklı 7 nci maddesinde de Vakfın organlarının "Vakıf Başkanı" ve "Mütevelli Heyeti" olduğu hüküm altına alınmıştır.

3.4.1. Vakıf Başkanı

3294 sayılı Kanun'un 5263 sayılı Kanun'un 19 uncu maddesi ile değişik 7 nci maddesinde "Mülkî idare amirlerinin vakfın tabii başkanı olduğu" hüküm altına alınmıştır.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları Resmi Senedi'nin 8 inci maddesine göre de "Vakfın ve mütevelli heyetin başkanı mahallin en büyük mülki idare amiridir."

Buna göre vakıf başkanı mahallin en büyük amiri sıfatıyla illerde valiler, ilçelerde kaymakamlardır. Başka yere atanma, raporlu ve izinli bulunulması halinde ise o yer il valiliğine ve ilçe kaymakamlığına atanan veya vekil olarak tayin edilen kişi vakıf başkanıdır (Oğuz, 1999: 79).

Vakfın tabii başkanı olarak mülki idare amirlerinin bu görevi kanunla verilmiş olup, bir ölçüde vali ve kaymakamların mali ve sosyal güçlerinin artırılması amaçlanmıştır. Mülki idare amirlerinin vakıflardaki görevleri asli görev niteliğindedir. Bir başka ifadeyle vali ve kaymakamlar buldukları statüde kaldıkları sürece bu görevleri de devam edecektir (Oğuz, 1999: 79-80).

Vakıf Başkanı, ilk görevi olan kanunlara uygun olarak vakfın kurulması ve tescilinin sağlanması iş ve işlemlerini yerine getirmekten başka, mütevelli heyete başkanlık etmek, vakfı mütevelli heyet adına yönetmek ve vakıf iş ve işlemlerinin yürütülmesini sağlamak yetki ve görevlerini haiz olup (Saran, 1990: 42); vakfın 3294 sayılı Kanun hükümleri çerçevesinde faaliyetini sürdürmesinden sorumludur.

3.4.2. Vakıf Mütevelli Heyeti

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın yönetim ve temsile yetkili organı Mütevelli Heyeti'dir.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları iş ve işlemlerini icrai nitelik taşıyan vakıf mütevelli heyeti kararı ile yerine getirirler.

3294 sayılı Kanun'un 5263 sayılı Kanun'un 19 uncu maddesi ile değişik 7 nci maddesine göre "...İllerde belediye başkanı, defterdar, il millî eğitim müdürü, il sağlık müdürü, il tarım müdürü, il sosyal hizmetler ve çocuk esirgeme kurumu müdürü ve il müftüsü; ilçelerde belediye başkanı, mal müdürü, ilçe millî eğitim müdürü, Sağlık Bakanlığının ilçe üst görevlisi, varsa ilçe tarım müdürü ve ilçe müftüsü vakfın mütevelli heyetini oluşturur. Ayrıca her faaliyet dönemi için, il dahilindeki köy ve mahalle muhtarlarının valinin çağrısı üzerine yapacağı toplantıya katılanların salt çoğunluğuyla kendi aralarından seçecekleri birer muhtar üye ile ilde kurulan ve bu Kanunda belirtilen amaçlara yönelik faaliyette bulunan sivil toplum kuruluşlarının yöneticilerinin kendi aralarından seçecekleri iki temsilci ve hayırsever vatandaşlar arasından il genel meclisinin seçeceği iki kişi; ilçe dahilindeki köy ve mahalle muhtarlarının kaymakamın çağrısı üzerine yapacağı toplantıya katılanların salt çoğunluğu ile kendi aralarından seçecekleri birer üye ile ilçede kurulu

ve bu Kanunda belirtilen amaçlara yönelik faaliyette bulunan sivil toplum kuruluşlarının yöneticilerinin kendi aralarından seçecekleri bir temsilci ve hayırsever vatandaşlar arasından il genel meclisinin seçeceği iki kişi müteveli heyetinde görev alırlar. İl veya ilçede bu Kanunda belirtilen amaçlara yönelik faaliyette bulunan sivil toplum kuruluşu olmaması halinde, hayırsever vatandaşlar arasından il genel meclisinin seçeceği üçüncü bir kişi daha müteveli heyetinde görev yapar.”

Buna göre, Vakıf Müteveli Heyetinde görev yapanları şu şekilde özetlemek mümkündür:

Valilerin Başkanlığındaki Vakıfları'nın Müteveli Heyetleri;

Belediye Başkanı, Defterdar, İl Milli Eğitim Müdürü, İl Sağlık Müdürü, İl Tarım Müdürü, İl Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Müdürü, İl Müftüsü, biri köy biri mahalle muhtarı olmak üzere 2 muhtar üye, 3294 Sayılı Kanunda belirtilen amaçlara yönelik faaliyette bulunan iki sivil toplum kuruluşu temsilcisi ve iki hayırsever vatandaştan oluşmaktadır.

Kaymakamların Başkanlığındaki ilçe Vakıfları'nın Müteveli Heyetleri ise;

Belediye Başkanı, Mal Müdürü, İlçe Milli Eğitim Müdürü, Sağlık Bakanlığının İlçe üst görevlisi, varsa İlçe Tarım Müdürü, İlçe Müftüsü, biri köy biri mahalle muhtarı olmak üzere 2 muhtar üye, 3294 sayılı Kanunda belirtilen amaçlara yönelik faaliyette bulunan bir sivil toplum kuruluşu temsilcisi ve iki hayırsever vatandaştan oluşmaktadır.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları Resmi Senedi'nin 9 uncu maddesinde de vakıf müteveli heyetinin kimlerden oluşacağı 3294 sayılı Kanun'un 5263 sayılı Kanun'un 19 uncu maddesi ile değişik 7 nci maddesine paralel olarak belirlenmiştir.

3294 sayılı Kanun'un 7 nci maddesi hükmü ile Kanun Koyucu tarafından, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları Müteveli Heyetinde görev alacak kamu görevlileri ile birlikte sivil iradenin ve oluşumların Müteveli He-

yetine dâhil edilmesinin sağlandığı, bununla yerel demokratik bir yönetim anlayışının amaçlandığı görülmektedir. Kanun koyucu tarafından, kamu görevlileri dışındaki sivil toplum kuruluşu temsilcisi ve hayırsever vatandaşın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları Mütevelli Heyetlerine üyeliklerinin sağlanması ile yöre halkının taleplerine ve değerlendirmelerine aracılık etmeleri suretiyle halkın dolaylı olarak yönetime katılımı sağlanmaktadır.

3294 sayılı Kanun'un mezkûr hükmü gereğince İl/İlçe Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın mütevelli heyetlerinde görev alacak sivil üyelerin (sivil toplum kuruluşu yönetici temsilcileri, köy/mahalle muhtarları ve hayırsever vatandaşlar) her faaliyet dönemi için yeniden seçilmeleri gerekmektedir.

İl/İlçede 3294 sayılı Kanunda belirtilen amaçlara yönelik faaliyette bulunan sivil toplum kuruluşu bulunmaması halinde, üçüncü bir hayırsever vatandaşın mütevelli heyetinde görev alması sağlanacaktır.

İl/İlçe Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı mütevelli heyetlerinde görev alacak hayırsever vatandaşların seçilmesi görevi İl Genel Meclisine verilmiş olup; İl Genel Meclisi hayırsever vatandaşları belirlerken bunların ihtiyaç sahibi vatandaşları bilen, bu kişilerin dertleriyle ilgilenen ve mahallinde hayırseverliği ile bilinen kişilerden olmasına özen gösterir.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları mütevelli heyetinde görev alacak sivil üyelere yer verilmesi ile Vakıf yönetiminde demokratik yerel katılım amaçlandığından, İl/İlçe sınırları içerisinde köy olmayan yerlerde köy muhtarı yerine mahalle muhtarının seçilmesi söz konusu olacaktır (16/12/2009 tarihli ve 17814 sayılı Genelge).

Vakfı yönetim ve temsile yetkili organ olarak Vakıf Mütevelli Heyeti, vakfın amaçlarının gerçekleşmesi için gereken işlemleri yapmaya ve kararları almaya yetkili ve görevlidir. Vakıf Mütevelli Heyetinin görev ve yetkileri Vakıf Resmi Senedinin 10 uncu maddesinde hüküm altına alınmıştır. Buna göre, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın hizmetlerini ve çalışmalarını yürütmek üzere oluşturulan Vakıf Mütevelli Heyeti;

- Görev alanı içerisinde muhtaç durumda olan kişileri tespit etmek,
- Muhtaç kişilerin sağlık ve tedavi giderlerini karşılamak ve bunun için sağlık kuruluşlarıyla işbirliği yapmak,
- Geçici olarak küçük yardım veya eğitim ve öğretim sağlanması halinde topluma faydalı hale getirilecek, üretken duruma geçirilebilecek kişilerin müracaatlarını değerlendirmek, bunlara gerekli yardımları yapmak ve yardım sonrası takip etmek,
- Bilanço, gelir-gider hesabı, çalışma raporu, bütçe ve yıllık programları hazırlamak,
- Mahalli şartlara uygun olarak vakıf gelirlerinin dağıtımının usul ve esasları ile yardım miktarlarını tespit etmek,
- Vakıf işlerinde uygulanacak prensipleri tespit etmek ve vakfın amacına ulaşabilmesi için gerekli kararları almak,
- Vakfın amacına ulaşabilmesini sağlamak için bağış yapılmasını teşvik etmek ve bunları kabul etmek, vakfa menkul ve gayrimenkul mal almak ve satmak, bunları işletmek ve mevcut gelirlerin artması için her nevi kararları almak,
- Vakıf personel ihtiyacı ve kadrosunu tespit ve tayin etmek, bunlara ödenecek ücretleri belirlemek ve gerektiğinde mevzuattaki nedenlere dayanarak görevlerine son vermek,
- Vakfın amacının gerçekleşebilmesi için sağlık ve sosyal yardım tesisleri kurmak, işletmek ve islettirmek,

Görev ve yetkilerine haizdir.

Vakıf Mütevelli Heyeti, çoğunlukla toplanır ve çoğunlukla karar alır. Karar almada oylar eşit çıktığı takdirde, başkanın oyu iki sayılır (Vakıf resmi Sene-di, Md.11).

Vakıf Mütevelli Heyet üyelerinin kimlerden oluştuğu 3294 sayılı Kanunun 7 nci maddesinde belirlenmiş olduğundan, Kanunda belirtilen üyelerin mütevelli heyet toplantılarına bizzat katılmaları gerekmektedir. Bizzat katılım, tesis edilecek iş ve işlemlerin geçerliliği açısından şarttır.

Mütevelli heyet üyeleri her toplantı için Devlet memuru maaş katsayısının 30

göstergesi ile çarpımı kadar Huzur Hakkı alabilir. Ayda 10 toplantıyı geçmemek üzere ve Huzur Hakkının tavanı belirtilen miktarı aşmamak kaydıyla Mütevelli Heyet tarafından tespit edilir. Mütevelli heyet fahri çalışmaya da karar verebilir²⁰ (Vakıf Resmi Senedi, Md.12).

3.5. SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKIFLARI'NIN MALİ YAPISI

3.5.1. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın Gelirleri

Vakıfların üstlendikleri görevleri yerine getirebilmeleri için yeterli mali kaynaklarının bulunması gerekmektedir (Canbolat, 1993: 13). Zira Medeni Kanun'a göre, vakfedilen mal veya paranın, vakfın amaçlarını gerçekleştirebilecek miktar ve nitelikte olması zorunludur. Bunun yanı sıra, vakfın amaçlarını gerçekleştirmek üzere elde edeceği diğer gelirlerin de açıkça belli olması gerekmektedir (Saran, 1990: 39).

Her vakıf, amaçlarını gerçekleştirmek üzere vakfın kuruluşuna esas olan ve başlangıçta vakfedilen mal veya parasal değerden başka diğer bazı faaliyet ve yollarla çeşitli gelirler elde etmektedir. 3294 sayılı Kanununun 8 inci maddesinde, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın gelirlerinin,

- Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu'ndan aktarılacak miktardan,
- Her nevi fitre, zekat, kurban derileri ve bağırsak yardımlarından, (bu bende göre elde edilecek nakdi ve ayni gelirin toplanması ve Türk Hava Kurumu, Türkiye Kızılay Derneği, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme

20 3294 sayılı Kanun ile öngörülen amaçların yerine getirilmesini teminen her il ve ilçede kurulan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları kanunun amir hükmü ile tespit olunan mütevelli heyet üyelerinin huzur hakkı alabilmesi düzenlenmiş olmakla kanunun amacının, çok açık bir şekilde ifade edildiği gibi “fakru zaruret ve muhtaç durumda bulunan vatandaşlara yardım” olduğundan hareketle, mütevelli heyet üyelerinin fahri çalışmaya da karar verebileceğine yer verilmiştir. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları Mütevelli Heyeti üyelerinin Vakıf Resmi Senetlerine göre huzur hakkı alabilecekleri düzenlenmiş olmakla birlikte, 3294 sayılı Kanuna göre Fon kaynağının dolayısıyla Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın kaynağının “fakir ve muhtaç durumdaki kişilere” ayrıldığı nazara alınarak ülke genelindeki Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın büyük bir kısmının Mütevelli Heyet üyelerinin fahri çalışma esası ile çalıştıkları bilinmektedir.

Kurumu, Diyanet Vakfı ile Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları arasında paylaşılması usul ve esasları bir yönetmelik ile düzenlenir.)

- İşletme ve iştiraklerden elde edilecek gelirlerden,
- Diğer gelirlerden,
-

teşekkül edeceği hüküm altına alınmıştır.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları Resmi Senedi'nin 5 inci maddesinde ise "Vakfın Gelir Kaynaklarının, 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşmayı ve Dayanışmayı Teşvik Kanununun 8 inci maddesinde sayılan gelirler ile nakdi ve aynı, menkul ve gayrimenkul olmak üzere iktisadi değeri olan halk teberruları" olduğu hükme bağlanmıştır.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fon'undan aktarılacak paylar -periyodik pay- vakıfların en önemli, düzenli ve ana gelir kaynağını oluşturmaktadır. Fonda toplanan kaynak, Fon Kurulu kararları ile vatandaşa en yakın noktada ve esnek bir anlayışla faaliyet gösteren her il ve ilçede kurulu bulunan 973 vakfa her ay periyodik olarak aktarılmaktadır. İl/İlçe nüfusu ile Türkiye İstatistik Kurumu tarafından belirlenen sosyo-ekonomik gelişme endeksi esas alınarak hesaplanan periyodik kaynak aktarımı, vakıfların aylık kullanılabilir kaynak mevcutları dikkate alınarak gönderilmektedir (SYDGM, 2009: 12).

Fondan aktarılan bu kaynakların yanı sıra vakıfların kendi gelirleri de kullanılarak, ihtiyaç sahibi yoksul vatandaşlara aynı ve nakdi yardımlar ulaştırılmaktadır (www.sydgm.gov.tr).

Fon'da toplanan kaynakların İl/İlçe Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına aktarımında, il ve ilçenin gelişmişlik kriteri dikkate alınarak, o yerin nüfusu, yerel halkın vakıflara yaptığı bağış ve teberruların miktarı, işsizlik durumu, 3294 sayılı Kanunun amacına uygun olarak vakıflar tarafından hazırlanacak ve sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik edecek mahiyetteki projeler göz önünde tutulur (Fon Yönetmeliği, 1986: Md. 8).

3294 sayılı Kanun çıkmadan önce, 2860 sayılı Yardım Toplama Kanunu

ile Türk Hava Kurumu'na verilmiş olan kurban derisi ve bağırsak toplama ile fitre ve zekat zarfları dağıtılarak yardım toplama yetkisi, 3294 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesinden sonra, Yardım Toplama Kanunu ve Uygulama Yönetmeliği'nin bazı maddeleri değiştirilmek suretiyle il ve ilçelerde bulunan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına tanınmıştır. Ancak, 1992 yılında ise bu yetki bu tekrar Türk Hava Kurumu'na verilmiştir (Canbolat, 1993: 13; Saran, 1990: 40). Mevcut sistemde Türk Hava Kurumu'nun, topladığı deri, bağırsak, fitre ve zekat gelirlerinin -gerekli giderler düşüldükten sonra kalanının- %50'si gelirin toplandığı yerdeki Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfının mahallindeki hesaplarına kaydolunur (Yardım Toplama Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelik, Md.22).

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın gelirleri arasında işletme ve iştiraklerden elde edilen gelirlere yer verilmesi ile de Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına geniş bir alanda faaliyette bulunma imkânı sağlanmış, böylelikle gelirlerin devamlılığı ve sürekliliğinin sağlanması ile gelir elde etme olanaklarının arttırılması amaçlanmıştır (Toker, 1990: 126; Saran, 1990: 41; Canbolat, 1993: 13).

Kurban derisi, fitre ve zekat dışında yardımsever kişilerce, vakıflara yapılacak her nevi bağış ve yardımlarla, taşınır ve taşınmaz mallardan elde edilecek gelirler veya Fondan aktarılan payın nemalandırılması suretiyle elde edilen gelirler ise vakıfların diğer gelirlerini oluşturmaktadır.

Kanunda öngörülen bu gelirlerden vakıfların asıl kaynağını hiç şüphesiz fondan aktarılan paylar oluşturmaktadır.

3.5.2. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın Giderleri

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın giderlerini; Vakıf Yönetim Giderleri, Vakıf Faaliyet Giderleri ve Vakıf Amacına Yönelik Giderler olmak üzere üç ana başlık altında sıralamak mümkündür (Uçarcı, 2003:48-49).

Vakıf Yönetim Giderleri; Mütevelli Heyeti Huzur hakkı, personel giderleri, sosyal sigorta primleri, tazminatlar, harcırahlar, kiralalar, kırtasiye, ısıtma, PTT, temizlik malzemeleri gibi giderleridir.

Vakıf Faaliyet Giderleri; kağıt baskı giderleri, tanıtım-reklam giderleri, yardım toplama giderleri, araç giderleri vs.'dir.

Vakıf Amacına Yönelik Giderleri ise vakfın amacı doğrultusunda aynı ve nakdi her türlü yapılan yardımlar oluşturmaktadır. Ayrıca vakfın amacını gerçekleştirmesine yardımcı olabilecek, yurt, okul gibi bina ve tesislerin yapım ve onarım giderleri de amaca yönelik giderler arasında yer almaktadır (Uçarcı, 2003: 48-49).

3.5.3. Muafiyetler

3294 sayılı Kanun'un 9 uncu maddesi gereğince Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları;

- Kurumlar Vergisinden, (iktisadi işletmeler hariç),
- Yapılacak bağış ve yardımlar sebebiyle Veraset ve İntikal Vergisinden,
- Sahip oldukları taşınır ve taşınmaz mallar ve yapacakları tüm muameleler dolayısıyla her türlü vergi, resim, harç ve fonlardan,
- Vakıflar, Vakıflar Genel Müdürlüğünce vakıflardan tahsil edilen teftiş ve denetleme masraflarına katılma paylarından, muafır.

Buna göre, harçtan muaf tutulan işlemlerin, genellikle Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın mevzuat ile öngörülen hizmetleri sunabilmesi için yapması gereken idari işlemler olarak nitelendirilmesi mümkündür.

Diğer taraftan, vatandaşların bağış ve yardım yapmaya özendirilmesi, bu yolla vakıflara olan desteğin artırılması amacıyla Vakfa yapılacak bağış ve yardımlar da her türlü vergi, resim ve harçtan muaf tutulmuştur (Saran, 1997:439). Bu bağış ve yardımlar Kurumlar ve Gelir Vergisi matrahından indirilebilir (3294 sayılı Kanun, 1986: Md.8).

3.6. SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKIFLARI'NIN SOSYAL YARDIM FAALİYETLERİ

3.6.1. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın Hedef Kitleleri

3294 sayılı Kanun kapsamında Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları aracılığıyla yürütülen yardım programlarının ve proje desteklerinin hedef kitesinde, toplumun ekonomik anlamda en dezavantajlı kesiminde yer alan kişiler bulunmaktadır.

3294 Sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu'nun 2 nci maddesinde "Fakru zaruret içinde ve muhtaç durumda bulunan, kanunla kurulu sosyal güvenlik kuruluşlarına tabi olmayan ve bu kuruluşlardan aylık ve gelir almayan vatandaşlar ile geçici olarak küçük bir yardım veya eğitim ve öğretim imkanı sağlanması halinde topluma faydalı hale getirilecek, üretken duruma geçirilebilecek kişilerin bu Kanun kapsamında olduğu" belirtilmektedir.

Bu çerçevede, 3294 sayılı Kanuna göre yapılan yardımlardan yararlanılabilmesi için fakru zaruret içerisinde olmak, herhangi bir sosyal güvenliğe tabi olmamak ve bu kuruluşlardan aylık ve gelir elde etmemek şartlarının birlikte gerçekleşmesi gerekmektedir.

Diğer taraftan, 3294 sayılı Kanununun 2'nci maddesinde yer alan "..... ile geçici olarak küçük bir yardım veya eğitim ve öğretim imkânı sağlanması halinde topluma faydalı hale getirilecek, üretken duruma geçirilebilecek kişiler bu Kanun kapsamı içindedir" hükmü ise esas itibarıyla; Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu kaynaklarıyla 3294 sayılı Kanun kapsamında yer alan vatandaşların toplumsal ihtiyaçlarının karşılanarak topluma entegre olması ve çalışma hayatında aktif üretken duruma geçerek sürdürülebilir gelire ulaşmaları amacıyla yürütülen üretim ve istihdama yönelik projeler ile sosyal hizmet projelerinin yasal dayanağını teşkil etmekte olup; mezkûr hükmün Sosyal Güvenlik Kuruluşlarına tabi olan ve aylık gelir alan kişilerin acil ihtiyaçlarının giderilmesi amacıyla geçici olarak bir kereye mahsus yardım yapılabileceği şeklinde yorumlanmaması gerekir. Zira yukarıda da ifade

olunduğu gibi, 3294 sayılı Kanuna göre Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları aracılığıyla yapılan yardımlardan yararlanılabilmesi için aranan şartların başında “sosyal güvenliğe tabi olmamak” ve “sosyal güvenlik kuruluşlarından aylık ve gelir almamak” gelmektedir.

Sosyal güvenlik kişiyi sosyal risklere karşı koruyan sistemler bütünüdür. Kişilere, belirli sosyal risklerin gerçekleşmesi sonucunda ortaya çıkan muhtelif zararların, ilave maliyetlerin veya gelir kayıplarının kısımlı veya bütünüyle telfisine yönelik ekonomik güvence sistemidir (<http://sgk.dmyo.org/sosyal-guvenlik/>).

Kişilerin sosyal güvenceye sahip olup olmadıkları belirlenirken 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu hükümlerinden yola çıkılarak, kişilerin “sosyal güvenlik şemsiyesi” altında bulunup bulunmadığı değerlendirilmekte; sosyal güvenlik şemsiyesi altında bulunmadığına kanaat getirilenler -fakru zaruret ve muhtaç durumda bulunmak şartıyla- vakıflar tarafından yapılan yardımlardan faydalandırılabilir.

Bu erevede, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından yapılan yardımlardan yararlanabilmenin en temel koşulu olarak “sosyal güvenlik kuruluşlarına tabi olmama” nın en doğru şekilde tespit edilmesi önem taşımaktadır.

Bu itibarla, yardım talebinde bulunan vatandaşların sosyal güvenceye sahip olup olmadıkları belirlenirken yapılan değerlendirmelere -somut birkaç durum nazara alınarak- yer verilmesinde fayda görülmektedir. şöyle ki;

* Bağ-Kur prim borçlusunu olan kişinin, kişiyi sosyal risklere karşı bir bütün olarak (yaşlılık aylığı, sağlık hizmetlerinin bedellerinin karşılanması vb gibi) güvence altına alan “sosyal güvenlik” hali prim borcu ödeninceye kadar askıya alındığından, bu kişinin sosyal güvenceye sahip olmadığı,

* Sigortalı bir işte çalışmakta iken işten ayrılan kişi, işten ayrıldığı tarihten yeniden işe girdiği tarihe kadar sosyal güvenlik kapsamı dışında olduğundan, denmiş primleri karşılığı belli bir süre; sadece sağlık bedellerinin Sosyal G-

venlik Kurumu tarafından ödenmesinin sosyal güvenlik kapsamında olduğu şeklinde değerlendirilemeyeceği,

* 2022 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun hükümleri çerçevesinde kendilerine aylık bağlanan kişilerin, bu Kanuna göre aldıkları aylığın, esasen kanunen bakmakla mükellef kimsesi, hiçbir sosyal güvencesi ve düzenli geliri olmayan 65 yaş üstü vatandaşlarla ve Kanunun öngördüğü şartları taşıyan özürlü vatandaşlara yönelik düzenli bir nakit yardım sistemi olduğu nazara alınarak, kişileri meslekî ve sosyo-ekonomik risklere karşı korumak amacıyla Devlet tarafından kurulan ve kişilerden alınan primler ile desteklenen bir sistem olan “sosyal güvenlik” olarak telakki edilemeyeceği,

* 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu’nun 5 inci maddesinin (e) bendi gereğince; kısa vadeli sigorta kollarından yalnızca iş kazası ve meslek hastalığı sigortasından faydalananların Mezkur Kanunun 16 ncı maddesinde iş kazası ve meslek hastalığı sigortasından sağlanan hakların -özetle- geçici iş göremezlik süresince günlük geçici iş göremezlik ödeneği verilmesi, sigortalıya sürekli iş göremezlik geliri bağlanması, iş kazası veya meslek hastalığı sonucu ölen sigortalının hak sahiplerine gelir bağlanması, gelir bağlanmış olan kız çocuklarına evlenme ödeneği verilmesi ile iş kazası ve meslek hastalığı sonucu ölen sigortalı için cenaze ödeneği verilmesi olarak düzenlenmiş olduğu nazara alınarak, sosyal güvenceye sahip olarak değerlendirilemeyecekleri,

Cihetiyle, bu kişilerin 3294 sayılı Kanun kapsamında oldukları ve fakru zaruret hali ve muhtaçlık durumları nazara alınarak Kanun kapsamında yapılan yardımlardan faydalanabilecekleri;

Aynı şekilde, isteğe bağlı sigortalı olan bir diğer ifadeyle isteğe bağlı olarak sigorta primlerini kendileri ödeyen kişilerin 5510 sayılı Kanun hükümleri çerçevesinde uzun vadeli sigorta kollarına ve genel sağlık sigortasına tabi oldukları, ancak esasında isteğe bağlı sigortalı olmaya müstehak kişilerin belirli bir işverence düzenli olarak priminin ödenmediği ve bu kişilerin çoğu zaman işinden ayrılmış olan yahut kısmi zamanlı çalışan kişilerden oluştuğu

dolayısıyla, isteğe bağlı sigortalıların 3294 sayılı Kanununun 2 nci maddesi kapsamında bu kuruluşlarca bağlanmış herhangi bir aylık veya gelire sahip olmadıkları nazara alınarak, isteğe bağlı sigortalıların yardım taleplerinin 3294 sayılı Kanun kapsamında değerlendirilebileceği,

Bununla birlikte,

* Kendisine Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından sürekli iş göremezlik geliri bağlanan kişiler; 3294 sayılı Kanununun 2 nci maddesinde belirtilen “kanunla kurulu sosyal güvenlik kuruluşlarına tabi olmamak ve bu kuruluşlardan aylık ve gelir almamak” şartlarını taşımadıklarından,

* Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından kendilerine dul ve yetim aylığı bağlanan kişiler ise sosyal güvenlik sistemi içerisinde belli bir gelir elde ettiklerinden ve sosyal güvenceye sahip olduklarından,

3294 sayılı Kanun kapsamında değerlendirilemeyecekleri ve Kanun kapsamında yapılan yardımlardan faydalandırılmayacakları,

* Tarım Bağ-Kur’lu kişilerin de 3294 sayılı Kanunda öngörülen şartları taşımadıklarından Kanun kapsamında yapılan yardımlardan yararlandırılmayacakları, bununla birlikte tarım sigortalı vatandaşların (tarım işçilerinin) durumunun ise tarım iş kolunda çalışmaların mevsimlik ya da kısa süreli olduğu nazara alınarak başkasının yanında çalışan tarım işçilerinin sigortalılık durumunun çalışma sürelerinin azlığı veya ödediği prim ile genel sağlık sigortası hizmetlerinden yararlandırılmadığından, sigortalılığı sona ermekle birlikte yeniden işe giremediği veya sigortalılığı veya bağlanan aylığı prim ödeninceye kadar askıda olduğundan 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu kapsamında değerlendirilerek, Kanun kapsamında yapılan yardımlardan yararlandırılacakları,

* Son olarak da, 442 sayılı Köy Kanunu’nun 74’üncü maddesinde 3175 sayılı Kanun ile yapılan değişiklik ile getirilen geçici köy koruculuğu müessesesi kapsamında görev yapan geçici köy korucuları bu çalışmalarından dolayı 31/05/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası

Kanununun uygulanmasında kısa ve uzun vadeli sigorta kolları açısından sigortalı sayılmadıklarından sosyal güvenceye sahip olmamaları sebebiyle fakru zaruret ve muhtaçlık halleri değerlendirilmek suretiyle 3294 sayılı Kanun kapsamında yapılan yardımlardan yararlandırılabilirken geçici köy koruculuğundan emekli olanların ise, 442 sayılı Köy Kanunu'na 5673 sayılı Kanun ile eklenen Ek 16'ncı maddesinde ise; "Geçici köy korucularından 55 yaşını dolduranların görevleriyle ilişkileri kesileceği ve ilişkileri kesilenlerden on beş yıl veya daha fazla hizmeti olanlara hayatta buldukları sürece 5.000 gösterge rakamının memur aylıklarına uygulanan aylık katsayısı ile çarpımı sonucu bulunacak miktarda, Sosyal Güvenlik Kurumunca aylık bağlanacağı" hüküm altına alınarak, geçici köy koruculuğundan emekli olanlar Sosyal Güvenlik Kurumunca kendilerine aylık bağlanması suretiyle sosyal güvenceye kavuşturulmuş olduklarından 3294 sayılı Kanun kapsamında yapılan yardımlardan faydalanamayacakları düşünülmektedir.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları aracılığıyla yapılan yardımlardan yararlanılmasının son şartı ise yardım talebinde bulunan kişinin "Fakru zaruret içinde ve muhtaç durumda bulunması"dır.

3294 sayılı Kanunda muhtaçlık hali tanımlanmamıştır. Ancak, bu kavramın Türk mevzuatında tanımının Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Ayni ve Nakdi Yardım Yönetmeliğinde yer aldığı görülmektedir. Mezkur yönetmeliğin 4 üncü maddesine göre muhtaçlık "kendisini, eşini ve bakmakla yükümlü olduğu çocuklarını, anne ve babasını, buldukları mahallin hayat şartlarına göre asgari seviyede geçindirmeye yetecek geliri, malı veya kazancı bulunmama" halidir (Dilic, 1987: 12).

Fakru zaruret ve muhtaçlık hali ekonomik şartlar yönünden toplumun normal geçim düzeyinin çok altında bulunan, beslenme, barınma, sağlık, eğitim ve sosyal ihtiyaçları karşılama bakımından asgari imkanları bile elde edemeyen oldukça kötü şartlardaki insanların durumlarını ifade etmektedir (Saran, 1990: 27).

Kişinin muhtaçlığı belirlenirken, sadece kendisi değil geçindirmekle yükümlü olduğu ailesi de dikkate alınır (Sözer, 1994: 89). Ayrıca muhtaçlığın

yerel ölçüler dikkate alınmak suretiyle tespit edilmesi gerekmektedir (Dilik, 1987:12).

Kişilerin fakru zaruret hali ve muhtaçlık durumunun tespiti, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından yapılan sosyal incelemeler ve hane ziyaretleri neticesine göre belirlenmektedir.

Diğer taraftan, 3294 sayılı Kanun'un Amaç başlıklı 1 inci maddesinde "her ne suretle olursa olsun Türkiye'ye gelmiş veya kabul edilmiş kişilere yardım etmek" de Kanunun amaçları arasında sayılmış olduğundan; Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından Türk vatandaşı olmayan ve muhtaç durumda bulunan yabancılara da belirli şartlar altında yardım yapılabilmektedir. Bu kapsamda yardım yapılabilecek kişileri temelde 4 gruba ayırarak değerlendirmek mümkündür (20/05/2009 tarihli ve 8237 sayılı Genelge). Buna göre;

1) İç İşleri Bakanlığınca sığınmacı/mülteci statüsü verilmiş olan yabancılar, vatansızlar ve mütekalp esaslı da dikkate alınmak şartıyla oturma izni almış yabancı ülke vatandaşlarından yabancı bir ülke mevzuatına göre sigortalı sayılmayanlar:

Bu grupta yer alan kişiler 5510 sayılı Kanun kapsamında genel sağlık sigortalısı sayıldıklarından bu kişilerden yardıma muhtaç durumda bulunanlara Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarınca, sağlık yardımı dışında diğer yardımlar yapılabilmektedir.

2) İltica/sığınma başvuru sahipleri:

Bunlar 5510 sayılı Kanun kapsamında genel sağlık sigortalısı sayılmamaktadır. Bu itibarla, İltica/sığınma başvuru sahiplerinin sağlık yardımları ile ihtiyaçları halinde diğer sosyal yardım programlarından yararlandırılması mümkündür.

3) İnsan ticareti mağdurları:

İnsan ticareti mağduru olanlardan ayakta tedavilerine yönelik ilaç ihtiyacı Sağlık Bakanlığı tarafından veya başka bir şekilde karşılanamayanların bu ihtiyaçları Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından karşılanabilmektedir.

4) Ülkemize yasadışı yollarla girmeye çalışırken güvenlik güçleri tarafından yakalanan ve ülkelerine gönderilinceye kadar gözlem altında bulundurulmuş yasa dışı göçmenler:

Yasadışı göçmenlere diğer kurumlarca karşılanması mümkün olmayan giderleri, günlük ihtiyaçları ile ayakta tedavi giderlerine ilişkin ilaç giderleri için Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından yardım yapılması mümkündür.

Görülüşü üzere, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın aracılığıyla sosyal güvencesi olmayan, sosyal güvenlik kuruluşlarından maaş almayan ve fakru zaruret içerisinde bulunan vatandaşlarla Türk vatandaşı olmayan yabancılara yardım yapılmaktadır.

3.6.2. Sosyal Yardım ve Proje Destek Programları

Daha öncede belirtildiği gibi, sosyal yardım faaliyetlerini ülke genelinde en kapsamlı şekilde yürüten kurum olarak Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, bu faaliyetleri yerelde her il/ilçede vali ve kaymakamların başkanlığında oluşturulmuş özel hukuk tüzel kişiliğine haiz Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları aracılığıyla yürütmektedir (Dayanışma Dergisi, 2010 Yıl:2 Sayı:6:1).

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü tarafından 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu çerçevesinde Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları aracılığıyla yürütülen sosyal yardım programlarını;

- Aile Yardımları,
- Sağlık Yardımları,
- Eğitim Yardımları
- Özürlü Yardımları
- Özel Amaçlı Yardımlar

Proje Destek Programlarını ise,

- Gelir Getirici Proje Destekleri
- Kırsal Alanda Sosyal Destek Projesi
- İstihdam Eğitimi Proje Destekleri
- İşbirliğine Yönelik Sosyal Hizmet Proje Destekleri
- Geçici İstihdam Proje Destekleri
- Toplum Kalkınması Proje Destekleri

olarak sınıflandırmak mümkündür (Yıldırım, 2010:13).

3.6.2.1. Sosyal Yardım Programları

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü tarafından Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu kaynaklarıyla ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları aracılığıyla yürütülen yardımların temel amacı, fakrı zaruret ve muhtaç durumda bulunan ve toplumun ekonomik açıdan toplumun en dezavantajlı kesiminde yer alan kişilerin, en temel insan ihtiyaçlarının (eğitim, sağlık, yiyecek, giyecek, yakacak ve barınma gb.) karşılanarak bu kişilerin fakru zaruret ve muhtaçlık halinin ortadan kaldırılması ve ekonomik ve sosyal açıdan desteklenerek üretken duruma geçirilebilmesidir.

Yapılan yardımlar niteliği ne olursa olsun karşılıksızdır. Yardım türünün ve miktarının belirlenmesinde, vakfın mali imkânlarının elverdiği ölçüde, kişinin muhtaçlık durumunun ve fakru zaruret halinin giderilmesi esas alınır. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları aracılığıyla yürütülen yardım programlarını tek tek incelemeyen önce, sağlanan yardımların genel özellikleri itibariyle ele alınmasında fayda görülmektedir. Şöyle ki;

Vakıflarca yapılan yardımlar farklı açılardan değişik sınıflandırmalara konu olabilirler. Yardımların başlıca niteliklerine, sürelerine, aynı ve nakdi oluşlarına göre sınıflandırabilmesi mümkündür. Buna göre,

Niteliklerine göre yardımlar, genel nitelikli yardımlar ve özel nitelikli yardımlar olmak üzere ikiye ayrılır. Genel nitelikli yardımlar; insanların temel ihtiyaçları olan yiyecek, giyecek, yakacak, sağlık, eğitim ve bunun gibi yardımları kapsamaktayken; özel nitelikli yardımlar ise, önem sırasına göre insanların yaşamaları için zorunlu olan temel ihtiyaçlardan sonra gelen, belirli bir amaca dönük ihtiyaçların karşılanması ile ilgili yardımlardır²¹ (Saran, 1990: 52).

Sürelerine göre yardımlar ise, sürekli yardımlar veya geçici ya da bir defaya mahsus yardımlar olmak üzere ikiye ayrılır. Genel ya da özel nitelikli olsun; kişilerin yiyecek, giyecek, yakacak, barınma, sağlık, geçimi temin gibi gereksinimlerinin bir defada ya da birkaç defada karşılanması geçici ya da bir defaya mahsus yardımlardır. Bu tür yardımlarda mütevelli heyeti tarafından yardım kararı verildiğinde, yapılacak aynı ya da nakdi yardım, bir defada veya birkaç ay içinde yapılarak tamamlanmaktadır. Sürekli yardımlar ise, uzun süre ya da süre sınırı konulmadan yapılan ve genellikle nakdi nitelikte olan yardımlar olmakla birlikte, sonsuza dek sürecek bir yardım da değildir (Saran, 1997: 438).

Kendisine yardım yapılacak kişinin ihtiyacının karşılanması için yardımın kendisine para olarak sağlanması halinde "nakdi"; istediği mal veya hizmetin vakıf tarafından doğrudan satın alınarak kendisine sağlanması halinde ise "aynı" yardım söz konusudur. Örneğin, fakru zaruret içinde olup da hayatını devam ettirebilecek kadar az da olsa gelire sahip olan kişilerin yiyecek, giyecek ve yakacak ihtiyaçlarının giderilmesi için yapılan yardımlar böyledir (Özdemir, 1989:66). Yardımın aynı ya da nakdi olması, ihtiyaç sahibinin isteği, vakfın mali kaynaklarının durumu, yardımın türü ve niteliği ile ihtiyacın daha ucuza karşılanabilme imkanları göz önünde bulundurularak Vakıf Mütevelli Heyeti tarafından belirlenir.

21 Örneğin; barınma yardımı, tedavi olmak ya da bir ihtiyacını karşılamak için bir yerden bir yere gitmek isteyip de yol parası bulamayanlara yapılan yardımlar gibi.

3.6.2.1.1. Aile Yardımları

Sosyal yardımlar içinde ailelere yapılan barınma, gıda ve yakacak yardımlarının geneli aile yardımlarını oluşturmaktadır (Etki Analizi Raporu, 2007: 83).

3.6.2.1.1.1. Barınma Yardımları

Oturulmayacak derecede eski, virana, bakımsız ve sağlıksız evlerde yaşayan muhtaç vatandaşlara evlerinin bakım ve onarımı için tuğla, kiremit, çimento ve demir gibi aynı ve bunun yanı sıra nakdi olarak yapılan yardımlardır (www.sydgm.gov.tr).

Ailelere yapılan bu yardımlar dışında, bir defaya mahsus olmak üzere verilen nakdi yardımlar ve muhtelif diğer sosyal destekler de bulunmaktadır.

3.6.2.1.1.2. Gıda Yardımları

Ekonomik ve sosyal yoksunluk içinde bulunan vatandaşlarımızın temel ihtiyaçlarının karşılanması için yapılan yardımlardır (SYDGM, 2010:34). Gıda yardımları için, üçer aylık periyotlarla yılda 4 kez Fon'dan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına kaynak gönderilmektedir (www.sydgm.gov.tr).

Dağıtım yapılacak gıda maddelerinin toptan alınması, kişilerin kendi alımlarına göre daha ucuz olacağından dolayı genellikle aynı yapılan gıda yardımı, bazen nakdi olarak da yapılmaktadır (Uçarcı, 2003:49). Bunun yanı sıra, ailelere aynı olarak gıda paketi verilmesinin yanı sıra ihtiyaç ve tercihlere göre temizlik malzemesi ve alışveriş çeki verilmesi gibi alternatif uygulama biçimleri de bulunmaktadır (www.sydgm.gov.tr).

3.6.2.1.1.3. Yakacak Yardımları

Vakıflar aracılığı ile ihtiyaç sahibi ailelere bedelsiz kömür yardımını içeren yakacak yardımları, 2003 yılından itibaren Türkiye Kömür İşletmeleri'nden sağlanan kömürün Türkiye genelindeki ihtiyaç sahibi ailelere aile başına 500 kg. olarak dağıtılmasıyla gerçekleştirilmektedir (www.sydgm.gov.tr).

Uygulamada ise Vakıf Mütevelli Heyeti kararı ile -en az 500 kg. olmak üzere- kömür miktarı iklim şartları da göz önüne alınarak artırılabilir.

Kömürün illere kadar ulaştırılması Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından sağlanmaktadır. İlçelere ve köylere dağıtımı ise Valiliklerin sorumluluğunda Vakıflar tarafından gerçekleştirilmektedir (SYDGM, 2009: 34).

3.6.2.1.2. Sağlık Yardımları

Sosyal güvencesi olmayan ve yeşil kart almaya hak kazanamayan vatandaşların ödeme güçlerini aşan sağlık harcamalarının/tedavi giderlerinin karşılanması için yapılan yardımlardır (www.sydgm.gov.tr).

Tedavi destekleri yanında sağlık yardımları kapsamında yürütülen bir diğer önemli yardım programı da nüfusun en muhtaç kesimine dâhil olan ailelerin çocuklarının temel sağlık hizmetlerine tam olarak erişimini hedef alan Şartlı Sağlık Yardımı Programıdır.

Şartlı Sağlık Yardımının amacı, sağlık muayenelerinin yaptırılması şartıyla yoksul ailelere düzenli nakdi para transferi yapılmasıdır. Çocuk ölümlerini ve çocukların hastalanma oranlarını azaltmak amacıyla, erken çocuklukta bakım, temel sağlık ve beslenme hizmetlerinden yeterince yararlanamayan 0-6 yaş grubu çocukların sunulan hizmetlerden faydalanmaları bu program ile sağlanmaktadır (www.sydgm.gov.tr).

Şartlı Sağlık Yardımı kapsamında ayrıca, hamilelerin doğumlarını hastanede gerçekleştirmeleri ve düzenli olarak doktor kontrolüne gitmeleri şartıyla gebelik yardımları da yapılmaktadır.

Bu kapsamda, anne adayları ile ailelerin çocuklarına düzenli olarak sağlık kontrolü yaptırıp yaptırmadıkları kontrol edilmektedir (SYDGM, 2009: 31).

3.6.2.1.3. Eğitim Yardımları

Ekonomik ve sosyal yoksunluk içerisinde bulunan ailelerin eğitim çağındaki

çocuklarına yönelik olarak sağlanan eğitim yardımları, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü'nün Sosyal yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları aracılığıyla yürüttüğü yardım faaliyetleri içerisinde önemli bir yer tutmaktadır (www.sydgm.gov.tr).

Eğitim Yardımları kapsamında; ilköğretim ve ortaöğretimde okuyan çocuklarının okul ihtiyaçlarını karşılamaktan yoksun ailelere aynı ve nakdi yardım yapılmak suretiyle yürütülen programları, eğitim materyali yardımı, öğrenci barınma, taşıma, iâşe vb. yardımlar, yüksek öğrenim bursları, şartlı nakit transferi eğitim yardımı, taşınabilir sistem öğle yemeği yardımı, ücretsiz kitap dağıtımı, özürsüz öğrencilerin ücretsiz taşınması olmak üzere 7 farklı grup yardım programından oluşmaktadır (SYDGM, 2009: 33).

Eğitim materyali yardımı, her öğretim yılının başlangıcında dar gelirli ailelerin ilk ve orta öğretimde okuyan çocukları için eğitim yardımları yapılmakta, önlük, çanta ve kırtasiye gibi okul ihtiyaçlarının karşılanması için Fon'dan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına yönenin nüfusu, sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi göz önüne alınarak kaynak aktarılmak suretiyle yürütülen yardım programıdır (www.sydgm.gov.tr).

Öğrenci barınma, taşıma, iâşe vb. yardımlar kapsamında, ilk ve orta öğretim öğrencilerinin barınma sorunun giderilebilmesine yönelik yardımların yanı sıra ulaşım, yemek vb. ihtiyaçları da karşılanmaktadır (SYDGM, 2009: 32).

Eğitim yardımları kapsamında, 1989 yılından bu yana, yüksek öğrenim öğrencilerine 9 ay süreyle karşılıksız olarak verilen burslar, işlemlerin tek elden yürütülmesi amacıyla 5102 sayılı Kanunda yapılan düzenleme ile 2003-2004 öğretim yılından itibaren Yüksek Öğretim Kredi ve Yurtlar Kurumuna (YURTKUR) devredilmiştir. Fondan geçmiş yıllarda burs almaya hak kazanan öğrencilerden başarılı olanların burs ödemelerine ise halen devam edilmektedir (www.sydgm.gov.tr).

İlköğretimde Taşınabilir Sistem kapsamındaki 1997 yılında başlatılan 8 yıllık temel eğitim kapsamında yer alan taşınabilir eğitim uygulamasında, okulların bulunduğu merkezlere taşınan yoksul öğrencilere verilen öğle yemeği uygu-

laması 2004 yılına kadar il/ ilçe Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından yürütülmüş; ancak bu uygulamaların da tek elden ve daha etkin olarak yürütülmesi amacıyla, 2003-2004 eğitim ve öğretim yılından itibaren bu uygulama kaynağı Fondan aktarılmak suretiyle Milli Eğitim Bakanlığı'na devredilmiştir (Çoğurcu vd., 2009: 12).

2003-2004 öğretim yılından itibaren Milli Eğitim Bakanlığınca yürütülen ilköğretim öğrencilerine ücretsiz kitap dağıtımını uygulaması Fon kaynakları ile finanse edilmektedir.

Bahsi geçen eğitim desteklerinin yanı sıra, nüfusun en muhtaç kesimine dâhil olan ailelerin çocuklarının temel eğitim hizmetlerine tam olarak erişimini hedef alan bir sosyal güvenlik ağı oluşturmak amacıyla ülkemizin her köşesinde Şartlı Eğitim Yardımı kapsamında karşılıksız eğitim yardımları yapılmaktadır (www.sydg.gov.tr).

Şartlı Eğitim Yardımı, ekonomik güçlükler sebebiyle temel sağlık ve eğitim hizmetlerinden yararlanamayan; herhangi bir Sosyal Güvenlik Kurumu'na tabi olmayan ve düzenli bir geliri olmayan nüfusun en yoksul kesimine yönelik şartlı bir yardım programıdır (Şartlı Nakit Transferi Broşürü, 1).

Bu kapsamda maddi imkansızlıklar nedeniyle çocuklarını okula gönderemeyen ve nüfusun en yoksul % 6'lık kesiminde yer alan ailelere, ilk ve orta öğretime giden çocuklarının okula düzenli olarak devam etmeleri şartıyla her ay nakdi olarak ödemeler yapılmaktadır (SYDGM, 2009: 33).

3.6.2.1.4. Özürlü Yardımları

Sosyal güvenceden yoksun özürlü vatandaşların topluma uyumunu kolaylaştıracak her türlü araç gereç ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik yürütülen bir sosyal yardım programıdır (www.sydg.gov.tr).

3.6.2.1.5. Özel Amaçlı Yardımlar

Özel amaçlı yardımlar kapsamında ise sosyal yardımlaşma ve dayanışma

vakıfları aşevi faaliyetleri başta olmak üzere, afetlerden ve terörden zarar gören vatandaşlara yönelik yardımlar yürütülmektedir (Etki Analizi Raporu, 2007:161).

İşsizliğin ve yoksulluğun belirgin olarak yaşandığı yerlerde Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonundan kaynak aktarılmak suretiyle Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarınca işletilen aşevleri aracılığıyla ihtiyaç sahibi vatandaşlara günlük sıcak yemek verilmektedir (SYDGM, 2009: 35). Deprem, sel, yangın vb. doğal afetler nedeniyle mağdur olan vatandaşlarımızın zararları öncelikle Bayındırlık ve İskân Bakanlığı Afet İşleri Genel Müdürlüğü ile Başbakanlık Acil Destek Fonu tarafından karşılanmaktadır (SYDGM, 2009: 36).

Umumi hayatı etkilemediği için doğal afet kapsamında değerlendirilmeyen münferit olaylar (yangın, su baskını vb.) nedeniyle vatandaşların zarar gördüğü durumlarda ise Fondan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları aracılığıyla destek verilmektedir (SYDGM, 2009: 36).

Terör nedeniyle mağdur olan ve 3294 sayılı Kanun kapsamında olan vatandaşlarımıza mağduriyetlerinin giderilmesine yönelik yapılan yardımlar da özel amaçlı yardımlar kapsamında yer almaktadır (Etki Analizi Raporu, 2007:161).

3.6.2.2. Proje Destek Programları

3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Teşvik Kanunu hükümlerine istinaden Kanunun amacına uygun faaliyet ve çalışmalar yapmak ve ihtiyaç sahibi vatandaşlara nakdî ve aynî yardımda bulunmak üzere kurulan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları aracılığıyla ve mezkûr Kanun kapsamında yer alan vatandaşların toplumsal ihtiyaçlarının karşılanarak topluma entegre olmaları ve ekonomide aktif üretken duruma geçerek sürdürülebilir gelire ulaşmaları amacıyla proje bazında gelir getirici projeler, istihdam amaçlı eğitim projeleri ve işbirliğine dayalı sosyal yardım/sosyal hizmet projelerine destek sağlanmaktadır (Proje Destek Esasları: 2007:2).

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü tarafından, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları aracılığıyla sağlanan proje desteklerinden gelir getirici projeler ile Kırsal Alanda Sosyal Destek Projesi “geri ödemeli” olarak verilmektedir. Bu sayede, yardım alan vatandaşların üretim sürecine katkıda bulunarak, yardıma alışmadan kendi emekleriyle geçimlerini temin etmeleri sağlanmaktadır (Güneş, 2008:4). Projeler kapsamında fayda sahiplerine verilen destek faizsiz olup; fayda sahipleri bu projelerde ilk iki yıl ödeme yapmamakta üçüncü, dördüncü ve beşinci yıl üç eşit taksit halinde geri ödeme yapmaktadırlar (www.sydgm.gov.tr).

Söz konusu projeler yerel ihtiyaçlar doğrultusunda ilgili Vakıflarca oluşturularak internet bazlı sistem üzerinden Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü'ne gönderilmekte ve Genel Müdürlük tarafından yağılan değerlendirme neticesine göre ilgili Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfına kaynak aktarımı yapılmaktadır (Güneş, 2008:6).

3.6.2.2.1. Gelir Getirici Proje Destekleri

3294 sayılı Kanun kapsamında yer alan yoksul birey ya da hanelerin kendi geçimlerini sağlayacak işleri kurmaları, gelir elde etmeleri ve başlattıkları çalışmalarını uzun süre devam ettirebilmeleri amacıyla yürütülen gelir getirici projelerde, uygulanacak projelerin teknik ve ekonomik olarak yerel koşullara uygunluğu ile birlikte üretilecek ürün veya hizmetin yöresel satış ve pazarlama olanaklarının bulunması dikkate alınarak özellikle bitkisel -hayvansal üretim, tarımsal ürün işleme, kuaförlük, terzilik, lokantacılık, tornacılık, doğalgaz- sıhhi tesisatçılık vb. konularda destek sağlanmaktadır (SYDGM, 2009: 27; Odabaşı, 2009: 72; Güneş, 2008:7).

3.6.2.2.2. Kırsal Alanda Sosyal Destek Projesi (KASDEP)

Tarımsal üretim yapabilmek için yeterli kaynağa sahip olmayan, bir kooperatif bünyesinde birleşip süt sığırcılığı ve koyunculuk yaparak gelir elde etmek isteyen kırsal alanda yaşayan 3294 sayılı yasa kapsamındaki vatandaşlara Kırsal Alanda Sosyal Destek Projesi ile destek sağlanmaktadır (www.sydgm.gov.tr).

Bu proje ile kırsal alanda ekonomik ve sosyal yoksunluk içinde bulunan kişi ve ailelere en uygun organizasyonla, gelir seviyesini yükseltme, istihdamı artırma, üretilen tarımsal ürünleri mahallinde değerlendirme ve pazarlama alanlarında gerekli maddi ve teknik desteği zamanında ulaştırarak, onların üretime katılmaları ve üretimde sürekliliklerinin sağlanması amacıyla, üyelerinin ekonomik yoksunluk içinde oldukları Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları aracılığıyla belirlenen Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerine hayvancılık alanında destek verilmektedir.

Kırsal alanda yaşayan ve tarımsal üretim yapabilmek için yeterli kaynağa sahip olmayan, süt sığırcılığı, koyunculuk ve seracılık yaparak gelir elde etmek isteyen vatandaşların kooperatifler aracılığıyla örgütlenerek desteklenmeleri hedeflenen projede, hedef kitlenin belirlenmesi ve proje için kooperatif şeklinde koordine edilmesi Vakıflar ile İl Tarım Teşkilatı tarafından gerçekleştirilmektedir²² (Güneş, 2008: 10; SYDGM, 2009: 26).

3.6.2.2.3. İstihdam Eğitimi Projeleri

Yoksullukla mücadeledeki en önemli araçlardan birisi de istidama yönelik eğitim uygulamalarıdır. Yoksul kadınlara, işsiz gençlere, düzenlenecek kısa süreli kurslarla çeşitli teknik ve sosyal beceriler kazandırılması ve bu kişilerin daha nitelikli iş bulmalarının sağlanması amacıyla Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları aracılığıyla “İstihdam Eğitimi Projeleri” düzenlenmektedir.

22 KASDEP kapsamında desteklenen projelerde, projeden yararlanmak istediklerini Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına veya Tarım İl Müdürlükleri’ne bildiren kooperatiflerden, Tarım İl Müdürlükleri tarafından yapılan yerinde incelemeler neticesinde uygun bulunarak programa alınmak üzere Teşkilatlanma ve Destekleme Genel Müdürlüğü’ne (TEDGEM) teklif edilerek TEDGEM tarafından yapılan değerlendirmeler neticesinde belirlenene ilişkin liste Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü tarafından Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Kurulu’na sunulmakta ve bunun akabinde Fon Kurulu tarafından onaylanan kooperatiflerin bulunduğu Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları kooperatif ortaklarının 3294 sayılı Kanun kapsamında olduğunu belirten Mütevelli Heyeti kararı alarak, bu kararı uygulanan projelerin taşra çalışmalarını yürütmekle görevli olan Tarım İl Müdürlüklerine göndermektedir.

Eğitimlerde benzer konularda çalışma yapan kamu ve sivil toplum kuruluşları (Vakıflar, dernekler, sanayi, ticaret ve esnaf odaları, kooperatifler, birlikler vb.) ile işbirliği yapılarak istihdam güvencesi sağlanmaya çalışılmaktadır (www.sydgm.gov.tr).

Bu kapsamda, vakıflar tarafından ahşap, taş, toprak, metal işleme, dokumacılık, terzilik, elektronik eşya tamiri, forklift operatörlüğü, gemi kaynakçılığı, sekreterlik-ön muhasebe, tesisatçılık, yaşlı bakıcılığı vb. konulardaki projelere destek verilmektedir (Çoğurcu vd., 2009: 17).

3.6.2.2.4. İşbirliğine Yönelik Sosyal Hizmet Projeleri

3294 sayılı Kanun kapsamında bulunan sokakta çalışan/yaşayan çocuklara, engellilere, yaşlılara, korunmasız kadın ve erkeklere, işsiz gençler ve yoksullara sağlanan düşük maliyetli sosyal hizmetlerin yaygınlaştırılması için toplum merkezleri veya sosyal amaçlı merkezlerin kurulması veya mevcut merkezlerdeki programların çeşitlendirilmesi amacıyla, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu kaynakları ile yoksulluk ve sosyal dışlanmaya maruz veya bu risk altında olan birey ve grupların ekonomik ve sosyal hayata aktif katılımlarının artırılması ve yaşam kalitelerinin yükseltilerek toplumsal dayanışma ve bütünleşmenin sağlanmasına yönelik sosyal hizmet/yardım içerikli proje destekleri de verilmektedir (Güneş, 2008:8; Çoğurcu vd., 2009: 17).

3.6.2.2.5. Geçici İstihdam Projeleri

Toplumun ortak yararı için uygulanacak çeşitli projelerde ihtiyaç duyulan işgücünün kısa süreli istihdamla karşılanması, yoksul işsizlerin çalıştırılması ve bu kişilerin geçici de olsa para kazanıp aile geçimine katkı sağlaması amacıyla “geçici istihdam projeleri” ile 3294 sayılı Kanun kapsamında yer alan vatandaşlara destek sağlanmaktadır (www.sydgm.gov.tr).

3.6.2.2.6. Toplum Kalkınması Projesi

Toplum kalkınması projeleri ise, entegre bir yaklaşımla geniş alanlarda bir-

birini tamamlayıcı birden fazla projenin birlikte uygulanması ve bu kapsamda toplum kalkınmasına yönelik çalışmalar ile gelir getirici, eğitim içerikli ve sosyal hizmet projelerinin birlikte uygulanabilmesine olanak tanınması amacıyla yürütülen projelerdir (www.sydg.gov.tr).

3.7. SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKIFLARI'NIN ÇALIŞMA USUL VE ESASLARI

3294 sayılı Kanun hükümlerine istinaden her il ve ilçede kurulan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları, mezkûr Kanun kapsamında yer alan ihtiyaç sahibi vatandaşlara yardımda bulunmak olarak özetlenebilecek esas işlevlerini, uygulamada oluşturulan bir örnek yapılanma dolayısıyla, birbirine hemen hemen çok yakın usul ve esaslar dâhilinde yerine getirmektedir. 3294 sayılı Kanun, Vakıfların kuruluşu, hedef kitlesi ve amacı gibi temel hususlara yer vermekle birlikte, vakıfların çalışma usul ve esaslarına ilişkin herhangi bir düzenleme içermemektedir. Bu bağlamda, farklı uygulamalardan doğan aksaklıkları ortadan kaldırmak ve uygulamada yeknesaklık sağlamak amacıyla, vakıfların çalışma düzenine ilişkin usul ve esaslara genel olarak, genelge, yönerge, usul ve esaslar gibi düzenlemelerle yön verilmiştir.

Nitekim, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın Başvuru İnceleme, Değerlendirme, Dağıtım ve Teslim Usul ve Esasları 19/04/2006 tarihli ve 2006/2 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Kurulu kararı ile yürürlüğe konularak, vakıf uygulamalarında yeknesaklık temin edilmiştir. Buna göre;

Yardım Başvurusu, kişinin ikamet ettiği yerdeki Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfına (Valilik/Kaymakamlık) yapılır. Sadece zorunlu hallerde (tedavi vb) ikametleri dışında başka il/ilçede geçici olarak bulunanlar, zorunluluk nedenini (sevk belgesi vb.) gösteren belgeyi ilgili Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfına ibraz etmek kaydıyla; Merkez ilçe nüfusu bulunmayan Büyükşehir niteliğindeki illerde (İstanbul, Ankara, İzmir, Konya, Adana, G.Antep, Kayseri, Bursa) bulunanlar, İl Merkez Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına, bu iller dışındaki il merkezi ve bağlı ilçelerde bulunanlar, buldukları yerin İl Merkez/İlçe Sosyal Yardımlaşma ve Daya-

nışma Vakıflarına başvuruda bulunabilirler (Başvuru Usul ve Esasları, 2006: “Başvuru”/Md. 2).

Bu çerçevede, yardım başvurularının kişinin ikametgâhının bulunduğu yerdeki Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfına yapılması esas olup; zorunlu hallerde, İl Merkez/İlçe Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına başvuru yapılabilmesi de mümkündür.

Başvuru, reşit olanlar tarafından bizzat (evli ise eşlerden biri tarafından kendisinin ve eşinin nüfus cüzdanını vakfa ibraz etmesi kaydıyla) yapılır. Bizzat başvuruda bulunamayacak özürlü ve mazereti olanlar (özürlü, yaşlı, yatalak vb.) adına kan ve sıhri hısımlı, vasi ve kayyumu, komşusu, öğretmen, mahalle muhtarı gibi kişiler tarafından başvuruda bulunulması da mümkündür (Başvuru Usul ve Esasları, 2006: “Başvuru”/Md.3).

İlk kez yardım başvurusunda bulunanlar “Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları Başvuru Kayıt Formu²³”nu doldurmak suretiyle başvuruda bulunurken; vakıfta daha önce kayıtlı olanlar ise daha sonra yapacakları her başvuruyu “Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları Başvuru Dilekçesi²⁴” ile yaparlar (Başvuru Usul ve Esasları, 2006: “Başvuru”/Md.5).

Başvuru Kayıt Formu ile yapılan ilk başvurularda, başvuruya bir başvuru numarası verilir ve bundan sonra aynı kişi tarafından yapılan tüm başvurularda bu başvuru numarası kullanılır. Başvuruyla ilgili tüm bilgi ve belgeler ise başvuru sahibi için açılan “başvuru dosyası”nda muhafaza edilir (Başvuru Usul ve Esasları, 2006: “Başvuru”/Md. 6;8).

Vakıflar tarafından başvuru sahibinin SOYBİS vasıtasıyla TC Kimlik Numarası ile sosyal güvenlik durumu, adres bilgileri, nüfus-aile-kişi kayıt örnekleri ve olay bilgileri, yeşil kartının olup olmadığı, 2022 sayılı Kanuna göre maaş alıp almadığı ile başvurduğu yardım türü itibariyle gereklilik arz eden, İŞKUR’a kaydının olup olmadığı, işsizlik sigortası, kısa çalışma ödeneği ve iş kaybı tazminatı alıp almadığına ilişkin bilgileri, vergi mükellefiyeti ve üzerine kayıtlı aracı veya gayrimenkulü olup olmadığına ilişkin bilgileri, arazi

23 Bkz. EK-2, S.: 122.

24 Bkz. EK-3, S.: 124.

varlığı, ekili arazi varlığı, tarımsal desteklerden yararlanıp yararlanmadığı ve büyükbaş/küçükbaş hayvan sayısına ilişkin bilgileri, muhtaçlık veya evde bakım aylığı alıp almadığı sorgulanarak gerekli bilgiler temin edilmektedir²⁵ (www.sydg.gov.tr).

Gerekli bilgi ve belgelerin temini ile başvuru safhasının tamamlanmasının “inceleme” safhası gelmektedir. Zira vakıfların amaçlarına uygun faaliyette bulunmaları, dolayısıyla sosyal yardımlaşma ve dayanışmanın gerçek anlamda sağlanması öncelikle yapılacak yardımlara esas olacak muhtaç ve fakru zaruret içindeki insanlarla ilgili bilgilerin sağlıklı ve ayrıntılı bir biçimde elde edilmesi ile mümkündür. Bu bakımından yardımlardan faydalanacak insanların belirlenmesi için yapılması gereken inceleme, araştırma ve değerlendirme çalışmaları vakıf faaliyetleri arasında en az yardım faaliyetleri kadar önemli bir yer tutmaktadır (Saran, 1990: 47).

İnceleme, vakıflara yardım başvurusunda bulunan kişinin ekonomik ve sosyal durumu ile aile ve çevresel durumunun tespiti için ikametinde yapılan ziyarettir (Başvuru Usul ve Esasları, 2006: “İnceleme”/Md.1). İncelemenin amacı, yardım başvurusunda bulunan kişinin fakru zaruret ve muhtaçlık halinin tespit edilerek, hakkında araştırma yapılan kişiye yardım yapılması konusunda Mütevelli Heyet üyelerinde vicdani yönde bir kanaat oluşturulmasıdır.

İnceleme, Vakfın sosyal yardım ve inceleme görevlileri tarafından yapılır. Sosyal yardım ve inceleme görevlisi, inceleme yapmak ve rapor düzenlemek üzere vakıflarda varsa sosyal hizmet uzmanı, sosyolog, psikolog, halkla ilişkiler uzmanı, diğer yüksek öğrenim mezunları vb. yoksa bu görevi bugüne kadar yerine getiren bilgi ve birikimi olan vakıf çalışan veya çalışanları içerisinde görevlendirilecek kişidir. İncelemenin, Vakıf Mütevelli Heyeti tarafından görevlendirilen sosyal yardım ve inceleme görevlileri tarafından yapılması esas olup; bu görevliler dışında kolluk kuvvetlerine inceleme yap-

25 SOYBİS'in Vakıfların kullanımına açılması ile yardım başvurusu yapan vatandaşlara ilişkin gerekli bilgiler merkezi veri tabanları kullanılmak suretiyle bizzat vakıflar tarafından temin edilmeye başlanmış ve bu sayede yardım başvurusunda bulunan vatandaşların yardım alabilmeleri için başvurdukları yardım türü itibariyle gerekli olan belgeleri tek tek toplayarak ibraz etmeleri uygulamasına son verilmiştir.

tırılması mümkün değildir. Özel durumlarda kolluk kuvvetlerinin sosyal yardım ve inceleme görevlilerine refakat etmeleri sağlanabilir (Başvuru Usul ve Esasları, 2006: "İnceleme"/Md.2).

İncelemenin tamamlanmasını müteakip sosyal yardım ve inceleme görevli-leri tarafından vakıf müteveli heyetine sunulmak üzere, vakfa yardım baş- vurusunda bulunan kişinin ikametgâhında yapılan inceleme neticesine göre edinilen bilgi ve izlenimleri içeren "inceleme raporu"²⁶ ile bu raporun ekinde yer alan "hane ziyaret bilgi formu"²⁷ düzenlenir. Raporla, sosyal yardım ve inceleme görevlisinin yardım başvurusuna ilişkin kanaati ile -varsa- başvu- ranın başvuruda belirlediği yardım türünün dışında faydalandırılabilceği yardım türü de belirtilir.

Vakfın sosyal yardım ve inceleme görevlileri tarafından yapılan bu inceleme- nin süresi 1 yıl olup; vakfa başvuru tarihi esas alınarak her yıl yenilenmesi esastır (Başvuru Usul ve Esasları, 2006: "İnceleme"/Md.1).

İncelemenin ardından ise "değerlendirme" safhası gelmektedir. Yapılan inceleme sonucunda düzenlenen raporlar Müteveli Heyet toplantılarında değerlendirilmeye alınır. Değerlendirme sonucunda, yardım talebinde bulu- nanların muhtaç olup olmadıklarına ve istedikleri yardım türüne göre hangi yardımın hangi miktarda yapılacağına karar verilir. Muhtaç olmadıklarına karar verilenlerin talepleri reddedilir.

Vakıf müdürü Vakıf Müteveli Heyetinin her toplantısı için Vakıf Müteveli Heyeti toplantı gündemini hazırlar ve heyete sunar. Vakıf Müteveli He- yeti toplantılarında gündemi oluşturan yardım başvurularının yanı sıra, vakfın mali durumu ile varsa Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü'nden ve kurum ve kuruluşlardan gönderilen dağıtımlı yazılar ve genelgeler hakkında Vakıf Müteveli Heyetini bilgilendirir.

Toplantı gündeminde yer alan konular ve yardım başvuruları Vakıf Müte- velli Heyetince değerlendirilir ve karara bağlanır. Vakıf Müteveli Heyeti

26 Bkz. EK-4 S.: 126.

27 Bkz EK-5. S.: 128.

toplantılarının, başvuruların bekletilmeksizin değerlendirilmesi, iş ve işlemlerin zamanında yerine getirilmesi için haftada bir yapılması esastır (Başvuru Usul ve Esasları, 2006: “Değerlendirme”/Md.2).

Vakıf Mütevelli Heyetince yardım başvuruları, başvuru sahibinin dosyasında yer alan bilgi ve belgeler, sosyal güvenlik durumu, faydalanmak istediği yardım programı, başvuru sahibinin/ailenin ekonomik durumu, inceleme görevlisinin raporu ve görüşü çerçevesinde değerlendirilir. Bu değerlendirme neticesinde alınan kararlar; yardım başvurusu uygun görülenler için, yapılacak yardımın türü, miktarı ve süresi tespit edilerek; yardım başvurusu uygun görülmeyenler için ise ret gerekçesi belirtilerek alınır (Başvuru Usul ve Esasları, 2006: “Değerlendirme”/Md.2).

Başvuru sahipleri Vakıf Mütevelli Heyeti kararına yazılı olarak itirazda bulunabilirler. İtiraza yönelik varsa bilgi ve belgelerle birlikte itiraz gerekçesinin belirtildiği yazılı dilekçe, vakıf personeli tarafından alınır ve başvuru sahibinin dosyası yeniden görüşülmek üzere Vakıf Mütevelli Heyeti’ne sunulur (Başvuru Usul ve Esasları, 2006: “Değerlendirme”/Md.2). Mütevelli Heyet itiraz üzerine incelemenin genişletilerek yeniden yapılmasını isteyebilir (Saran, 1990: 50).

Yardımların dağıtımı, Vakıf Mütevelli Heyetinin alacağı kararlar doğrultusunda aynı veya nakdi olarak yapılır. Yardımların, kargaşaya ve izdihama meydan vermeden, kişi onurunu rencide etmeyecek biçimde ve zamanında yapılması esastır.

Yardımların başvuru sahibine teslimi esas olmakla birlikte, Vakıf Mütevelli Heyetince aksine bir karar alınmış olmadıkça, yardımların belgelendirilmek kaydıyla eşe, anneye, babaya veya 18 yaşını doldurmuş çocuklara ya da yasal temsilciye verilmesi de mümkündür. Bunun dışında, Şartlı Eğitim ve Sağlık Yardımı ödemesi ise her halükarda anne ad ve hesabına yapılmaktadır (Başvuru Usul ve Esasları, 2006: Dağıtım ve Teslim).

3.8. SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKIFLARI'NIN PERSONEL REJİMİ

5263 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun'un 5 inci maddesinin üçüncü fıkrasının "c" bendinde, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Kuruluna "Vakıflarda çalıştırılacak personelin nitelikleri ile özlük hakları ve diğer hususlarla ilgili belirlenecek kriterleri görüşmek ve karara bağlamak" görevi verilmiş olduğundan, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarında çalışacak personelin özelliklerini belirlemek ve Vakıflar tarafından yapılan hizmetlerin en iyi şekilde yürütülebilmesi için Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarında çalışacak personelin nitelikleri, özlük hakları ve çalışma şartlarını düzenleyen "Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın Norm Kadro Standartları, Nitelikleri, Özlük Hakları ve Çalışma Şartlarına İlişkin Esaslar" Fon Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulmuştur. Bu sayede vakıfların personel uygulamalarında yeknesaklık sağlanmıştır.

Vakıf Personelinin işe alınması, ücret, görev ve sorumluluklarının bu Esaslara göre belirlenmesi işlemleri mütevellî heyet kararı ile yapılır (Personel Esasları, 2006: Md.7).

Mezkur Esaslar'ın 6 ncı maddesinde, Vakıfların personel alımında aranacak genel ve özel nitelikli şartlar düzenlenmektedir. Buna göre vakıf personeli olabilmek için;

- Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak,
- 18 yaşını bitirmiş olmak,
- Askerlik görevini yapmış veya askerlikten muaf olmak ya da askerlikle ilişkisi bulunmamak,
- Kamu haklarından mahrum bulunmamak,
- Taksirli suçlar veya tecil edilmiş olanlar hariç olmak üzere, ağır hapis veya 6 aydan fazla hapis veya affa uğramış olsalar bile Devlet şahsiyetine karşı işlenen suçlarla, zimmet, ihtilas, irtikap, rüşvet, hırsızlık, sahtecilik, dolandırıcılık, inancı kötüye kullanma, hileli iflas gibi yüz kızartıcı veya şeref veya haysiyet kırıcı suçtan veya istimal veya istihlak kaçakçılığı ha-

riç kaçakçılık resmi ihale veya alım satımlara fesat karıştırma, Devlet sınırlarını açığa vurma suçlarından dolayı hükümlü bulunmamak,

- Görevin özelliğine göre eğitim, yaş tecrübe gibi özel şartları taşımak, şartları aranmaktadır.

Diğer taraftan, Mezkur Esaslarda Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Fonu Kurulu'nun 30/04/2008 tarihli ve 2008/3 sayılı Kararıyla yapılan düzenleme ile bu şartlara ek olarak, "Vakıflara, ilk defa alınacak Vakıf Müdürü, Muhasebeci ve Sosyal Yardım ve İnceleme Görevlisinde, 4 yıllık Yükseköğretim Kurumlarından mezun olmak ve ÖSYM tarafından yapılan Kamu Personeli Seçme Sınavında KPSSP3 puan türünde en az 60 puan almış olmak şartları aranacağı²⁸ ve ihtiyaç duyulması halinde ise, yabancı dil bilmek, bilgisayar programları kullanabilmek vb. özel şartlar da aranabileceği" hüküm altına alınmıştır.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarında Vakıf Müdürü, Sosyal Yardım ve İnceleme Görevlisi, Muhasebeci, Büro Görevlisi, Yardımcı Hizmet Görevlisi gibi unvanlar altında personel istihdam edilmektedir.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın personeli 4857 sayılı İş Kanunu hükümleri çerçevesinde istihdam edilmektedir. Bu çerçevede, Vakıf Mütevelli Heyeti tarafından istihdamına karar verilen personel ile belirli veya belirsiz süreli iş sözleşmesi²⁹ imzalanmakta ve bu sözleşme hükümleri çerçevesinde personel çalıştırılmaktadır. Buna paralel olarak, vakıf personelinin sicil ve disiplin işlemleri de 4857 sayılı İş Kanunu hükümlerine göre yürütülmektedir (Personel Esasları, 2006: madde:12). Bu itibarla, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın belirli veya belirsiz süreli iş sözleşmesi ile çalışan personeli İş Kanuna tabi işçi statüsündedir.

28 Mezkur Fon Kurulu Kararı ile Vakıf Müdürleri için getirilen 4 yıllık Yükseköğretim mezunu olma şartı ile, vakıfta çalışan diğer personelin amiri konumunda bulunan, Vakfın sevk ve idaresine ait işlemlerin takibinden sorumlu olunan Müdürlük görevinin ehliyetli ve liyakatli kişiler eliyle yürütülmesi amaçlanmıştır.

29 Belirli veya Belirsiz süreli iş sözleşmesi örnekleri Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın Norm Kadro Standartları, Nitelikleri, Özlük Hakları ve Çalışma Şartlarına İlişkin Esaslar'ın ekinde yer almaktadır. Bu sayede, Vakıfların personel istihdamında uygulama birliği sağlanmıştır.

Vakıfların yoğun veri girişi ve kontrolü, bilgi toplama, yardım dağıtımı ve benzeri belirli süreli işlerinde 9 ayı geçmemek ve aşevi, yurt, iktisadi işletme ve benzeri yerler için, bu işletmelerin faaliyet süreleri ile sınırlı olmak üzere geçici personel çalıştırılabilir (Personel Esasları, 2006: Md.8).

Personele ödenecek aylık ücret; personelin eğitimi, yapılan hizmetin niteliği, sorumluluğu ve riskleri, iş yoğunluğu, çalışma şartları dikkate alınarak ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın Norm Kadro Standartları, Nitelikleri, Özlük Hakları ve Çalışma Şartlarına İlişkin Esaslar'da belirtilen taban ve tavan ücretler arasında kalmak kaydıyla Vakıf Mütevelli Heyeti kararıyla belirlenir (Personel Esasları, 2006: Md.9).

Vakıf hizmetlerinin aksamaması için vakıf personelinin başka kurum ve kuruluşlarda görevlendirilmemesi esastır.

Kadrolarda boşluk olması, boş olan kadroya uygun nitelikleri taşıyan personelin yazılı talepte bulunması ve talebin Mütevelli Heyetince uygun görülmesi hali ile görev unvanının gerektiği şartlardan herhangi birini taşımadığının sonradan anlaşılması veya bu şartlardan herhangi birinin sonradan kaybedilmesi halinde Mütevelli Heyeti personelin unvanını değiştirebilir (Personel Esasları, 2006: Md.11).

Personelin sözleşmesi İş Kanunu'nun 25 inci maddesi³⁰ çerçevesinde Müte-

30 İş Kanunu'nun 25 inci maddesi "İşverenin Haklı Nedenle Fesih Hakkı"nı düzenlemektedir. Buna göre, süresi belirli olsun veya olmasın işveren, aşağıda yazılı hallerde iş sözleşmesini sürenin bitiminden önce veya bildirim süresini beklemezsizin feshedebilir:

I- Sağlık sebepleri:

a) İşçinin kendi kastından veya derli toplu olmayan yaşayışından yahut içkiye düşkünlüğünden doğacak bir hastalığa veya sakatlığa uğraması halinde, bu sebeple doğacak devamsızlığın ardı ardına üç iş günü veya bir ayda beş iş gününden fazla sürmesi.

b) İşçinin tutulduğu hastalığın tedavi edilemeyecek nitelikte olduğu ve işyerinde çalışmasında sakınca bulunduğuun Sağlık Kurulunca saptanması durumunda.

(a) alt bendinde sayılan sebepler dışında işçinin hastalık, kaza, doğum ve gebelik gibi hallerde işveren için iş sözleşmesini bildirimssiz fesih hakkı; belirtilen hallerin işçinin işyerindeki çalışma süresine göre 17 nci maddedeki bildirim sürelerini altı hafta aşmasından sonra doğar. Doğum ve gebelik hallerinde bu süre 74 üncü maddedeki sürenin bitiminde başlar. Ancak işçinin iş sözleşmesinin askıda kalması nedeniyle işine gidemediği süreler için ücret işlemez.

II- Ahlak ve iyi niyet kurallarına uymayan haller ve benzerleri:

a) İş sözleşmesi yapıldığı sırada bu sözleşmenin esaslı noktalarından biri için gerekli

velli Heyeti kararı ile feshedilebilir (Personel Esasları, 2006: Md.13). Bunun dışında, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın iş sözleşmesi ile çalışan personeli İş Kanunu'na tabi işçi statüsünde olduğundan, sözleşmenin feshinin sonuçlarına (kıdem tazminatı, ihbar tazminatı vb.) ilişkin olarak İş Kanunu'nun ilgili hükümleri uygulama alanı bulur.

Vakıf personelinin görevi, emeklilik, istifa, ölüm, göreve alınma şartlarından herhangi birini taşımadığının sonradan anlaşılması veya bu şartlardan herhangi birinin sonradan kaybedilmesi, geçici görevlerde sözleşme süresinin, vakıfların işlettikleri aşevi, yurt, iktisadi işletme vb. yerlerde işletme faaliyetlerinin sona ermesi ile sözleşmenin feshi halinde sona erer.

vasıflar veya şartlar kendisinde bulunmadığı halde bunların kendisinde bulunduğunu ileri sürerek, yahut gerçeğe uygun olmayan bilgiler veya sözler söyleyerek işçinin işvereni yanıltması.

- b) İşçinin, işveren yahut bunların aile üyelerinden birinin şeref ve namusuna dokunacak sözler sarfetmesi veya davranışlarda bulunması, yahut işveren hakkında şeref ve haysiyet kırıcı asılsız ihbar ve isnadlarda bulunması.
- c) İşçinin işverenin başka bir işçisine cinsel tacizde bulunması.
- d) İşçinin işverene yahut onun ailesi üyelerinden birine yahut işverenin başka işçisine sataşması veya 84 üncü maddeye aykırı hareket etmesi.
- e) İşçinin, işverenin güvenini kötüye kullanmak, hırsızlık yapmak, işverenin meslek sırlarını ortaya atmak gibi doğruluk ve bağlılığa uymayan davranışlarda bulunması.
- f) İşçinin, işyerinde, yedi günden fazla hapisle cezalandırılan ve cezası ertelenmeyen bir suç işlemesi.
- g) İşçinin işverenden izin almaksızın veya haklı bir sebebe dayanmaksızın ardı ardına iki işgünü veya bir ay içinde iki defa herhangi bir tatil gününden sonraki iş günü, yahut bir ayda üç işgünü işine devam etmemesi.
- h) İşçinin yapmakla ödevli bulunduğu görevleri kendisine hatırlatıldığı halde yapmamakta ısrar etmesi.
- ı) İşçinin kendi isteği veya savsaması yüzünden işin güvenliğini tehlikeye düşürmesi, işyerinin malı olan veya malı olmayıp da eli altında bulunan makineleri, tesisatı veya başka eşya ve maddeleri otuz günlük ücretinin tutarıyla ödeyemeyecek derecede hasara ve kayba uğratması.

III- Zorlayıcı sebepler:

İşçiyi işyerinde bir haftadan fazla süre ile çalışmaktan alıkoyan zorlayıcı bir sebebin ortaya çıkması.

IV- İşçinin gözaltına alınması veya tutuklanması halinde devamsızlığın 17 nci maddedeki bildirim süresini aşması.

3.9. SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKIFLARI'NIN DENETİMİ

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarında denetim mekanizması birden fazla kurum tarafından işletilmektedir. Şöyle ki;

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları, hesap ve işlemleriyle ilgili olarak Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün teftiş ve denetimine tabidir.

3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanununun 7 nci maddesi ile Kanun'un amacına uygun faaliyet ve çalışmalar yapmak ve ihtiyaç sahibi vatandaşlara nakdî ve aynî yardımda bulunmak üzere her il ve ilçede Türk Medeni Kanunu hükümlerine göre tescil edilen, Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Kurulan Vakıflar Hakkında Tüzük hükümlerine göre faaliyet gösteren ve özel hukuk tüzel kişiliğini haiz Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları 5737 sayılı Vakıflar Kanuna göre "yeni vakıf" statüsündedirler.

3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu, vakıfların denetlenmesi konusunda herhangi bir hüküm içermemektedir.

5737 sayılı Vakıflar Kanunu'nun 33 üncü maddesinin 3 üncü fıkrasında "Vakıfların amaca ve yasalara uygunluk denetimi ile iktisadî işletmelerinin faaliyet ve mevzuata uygunluk denetiminin Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yapılacağı" hüküm altına alındıktan sonra; 36 ncı maddesinde de "Mülhak, cemaat ve yeni vakıflar ile esnaf Vakıfları'nın denetiminin yapılması" Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün görevleri arasında sayılmıştır.

Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Kurulan Vakıflar Hakkında Tüzük'ün 19 uncu maddesinde "Vakıflar, Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün teftişine tabidir. Vakıflar Genel Müdürlüğü teftişi, müfettişleri aracılığı ile yaptırır." hükmü yer almaktadır.

Nitekim Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları Resmi Senedi'nin 14 üncü maddesinde de Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın "Türk

Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Kurulan Vakıflar Hakkında Tüzük hükümlerine göre Vakıflar Genel Müdürlüğünün teftiş ve denetimine tabi” olduğu hüküm altına alınmıştır.

Bu çerçevede, Türk Medeni Kanununa göre kurulan ve 5737 sayılı Kanun hükümleri çerçevesinde yeni vakıf statüsünde olan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları’nın denetim makamı Vakıflar Genel Müdürlüğü’dür.

Bu itibarla, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları’nın iş ve işlemlerinin amaca ve yasalara uygunluk denetimi Vakıflar Genel Müdürlüğü müfettişleri tarafından yapılmaktadır. Bu denetim, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları’nın vakıf senedinde yazılı şartlara, yürürlükteki mevzuata uygun yönetilip yönetilmediği, amacı doğrultusunda faaliyette bulunup bulunmadığı, mallarının ve gelirlerinin vakıf senedindeki şartlara ve yasalara uygun kullanılıp kullanılmadığının tespitini kapsar (Vakıflar Yönetmeliği, 2010: Md.122).

Teftiş sonunda verilen raporlar Vakıflar Genel Müdürlüğünce incelenerek; Raporda vakıf idarecilerinin işten uzaklaştırılmalarını gerektiren bir sebep tespit edilmiş ise, derhal yetkili Asliye Hukuk Mahkemesine başvurularak, idarecilerin işten uzaklaştırılmaları; Vakfın idaresine ilişkin işlemlerde düzeltilmesi gereken noktalar olduğu belirtilmiş ise de, raporun bu kısmı vakıf idarecilerine tebliğ edilerek gereken düzeltmenin yapılması istenir (Vakıflar Hakkında Tüzük; 1970: Md.21).

5737 sayılı Vakıflar Kanunu hükümleri çerçevesinde Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları’nın denetimi ile ilgili bahsedilmesi gereken diğer bir denetim sistemi ise “iç denetim” dir.

5737 sayılı Vakıflar Kanunu’nun “Vakıfların Denetimi” başlıklı 33 üncü maddesinin 1 inci fıkrasında; “Mülhak, cemaat, esnaf vakıfları ile yeni vakıflarda iç denetim esastır. Vakıf; organları tarafından denetlenebileceği gibi, bağımsız denetim kuruluşlarına da denetim yaptırabilir.” hükmü mevcuttur.

Mezkur Kanuna dayanılarak çıkartılan, yeni vakıfların kuruluşu, vakıfların yönetimi, faaliyetleri, denetimlerine ilişkin usul ve esasları düzenleyen ve

27/09/2008 tarihli ve 27010 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren “Vakıflar Yönetmeliği”nin “Vakıfların Denetimi” başlıklı 39 uncu maddesinde ise; Vakıf yöneticilerinin yıl sonundan itibaren altı ay içerisinde yapılacak iç denetim rapor ve sonuçlarını Ek-7’deki forma uygun olarak düzenleyerek rapor tarihini takip eden iki ay içerisinde ilgili bölge müdürlüğüne göndermekle yükümlü oldukları” hüküm altına alınmıştır.

3294 sayılı Kanun uyarınca kurulan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarında denetim organı bulunmadığından, Vakıflar Kanunu’na göre gerçekleştirilmesi gereken iç denetim bağımsız denetim kuruluşlarına yaptırılacaktır.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları’nın tüm iş ve işlemleri iç denetim kapsamındadır. İç denetim faaliyeti; vakfın vakfiye, 1936 Beyannamesi ve vakıf senedinde yazılı şartlara ve yürürlükteki mevzuata uygun yönetilip yönetilmediği, vakfın mallarının ve gelirlerinin vakfiye, 1936 Beyannamesi ve vakıf senedinde belirtilen şartlara uygun bir şekilde etkin ve verimli olarak kullanılıp kullanılmadığı, işletme ve iştiraklere sahip olan vakıflarda bu işletme ve iştiraklerin sınıai, iktisadi ve ticari esas ve gereklere uygun tarzda idare edilip edilmedikleri, rasyonel bir şekilde işletilip işletilmedikleri, vakfın denetime tabi tüm birimlerinin işlem, hesap ve mali tablolarının genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri ile Vakıflar Genel Müdürlüğüne belirlenen usul ve esaslara uygun olup olmadığı, hususları dikkate alınarak defter, kayıt ve belgeleri üzerinden ve gerektiğinde işlem yapılan üçüncü şahıslarla hesap mutabakatı sağlanarak yürütülür (Vakıflar Yönetmeliği, 2010: Md.42). 5737 sayılı Vakıflar Kanunu hükümleri çerçevesinde işletilen denetim mekanizmasının yanı sıra, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları’nın idari yönden denetimi İçişleri Bakanlığı’nca yapılmaktadır (www.sydgmm.gov.tr).

3152 sayılı İçişleri Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun’un 15 inci maddesi gereğince, İç İşleri Bakanlığı Teftiş Kurulu “İçişleri Bakanlığı’nın merkez birimlerinin, bağlı kuruluşların, il ve ilçelerin ve mahalli idarelerle, bunlara bağlı ve bunların kurdukları veya özel kanunlarla kurulmuş birlik, işletme, müessese ve teşebbüslerin işlem ve hesaplarını teftiş etmek ve denetlemek, inceleme ve soruşturma yapmak” ile görevlendirilmiştir.

Bu çerçevede, İl ve İlçe Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın başkanı durumunda bulunan vali ve kaymakamlar, mülki hizmetler kapsamına giren ve mülki idare amiri sıfatıyla yürüttükleri bu görevleri nedeniyle İçişleri Bakanlığı Mülkiye Müfettişlerinin denetimine tabidirler. Bu durum, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın idari yönden İçişleri Bakanlığı denetimine tabi olması sonucunu doğurmaktadır.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın hesap yönünden Vakıflar Genel Müdürlüğü ve idari yönden ise İçişleri Bakanlığı denetimine tabi olmasının yanı sıra, 5263 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanununun 3 üncü maddesinin (c) bendinde, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü'nün görev ve yetkileri sayılırken vakıfların çalışmalarının denetlenmesi ile ilgili olarak Genel Müdürlüğe, "Vakıfların harcamalarını, iş ve işlemlerini araştırmak ve incelemek, izlemek ve denetlemek, görülen aksaklıklarla ilgili gerekli tedbirleri almak, vakıfların çalışma usul ve esasları ile sosyal yardım programlarının kriterlerini belirlemek" görevi verilmiş olduğundan; Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü'nün de Vakıfların yürüttükleri yardım programları ile proje uygulamalarının yerindelik yönünden denetimini yapma yetkisi bulunmaktadır (www.sydg.gov.tr).

3.10. SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKIFLARI'NIN SONA ERMESİ

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları Türk Medeni Kanunu hükümleri çerçevesinde kurulup, Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Kurulan Vakıflar Hakkında Tüzük hükümlerine göre faaliyet gösterdiklerinden, genel olarak vakıfların sona ermesine ilişkin esaslar Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları açısından da geçerli olacaktır.

Buna göre, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın genel olarak, vakfın amacının gerçekleşmesi veya amacın gerçekleşmesinin imkansız hale gelmesi durumunda "kendiliğinden"; vakfın amacının sonradan yasaklanması ve değiştirilmesine de olanak bulunmaması halinde ise "mahkeme kararı" ile sona ermesi mümkündür.

Diğer taraftan, 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu hükümleri çerçevesinde, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın her il veya ilçede kurulması esas olduğundan; Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın sona ermesi hiç şüphesiz en çok mevcut bir ilçenin/ilin kaldırılması veya başka bir ilçe/il ile birleşmesi halinde söz konusu olacaktır. Zira Vakfın Kurulu bulunduğu il veya ilçenin kaldırılması durumunda, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı da sona erecektir.

5737 sayılı Vakıflar Kanunu'nun 27 nci maddesinde "Sona eren yeni vakıfların borçlarının tasfiyesinden arta kalan mal ve hakların; vakıf senedinde yazılı hükümlere göre intikal edeceği" hüküm altına alınmıştır.

Türk Medeni Kanununa göre Kurulan Vakıflar Hakkında Tüzüğün 33 üncü maddesinde de "Vakfın kendiliğinden dağılması halinde, borçların tasfiyesinden arta kalan mal ve hakların, vakıf senedinde aksine bir hüküm bulunmadığı takdirde mümkün mertebe gayece aynı olan bir vakfa intikalinin Vakıflar Genel Müdürlüğünce sağlanacağı" belirtilmektedir.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları Resmi Senedi'nin 17 nci maddesinde ise "Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın amacının gerçekleşmesi imkânsız hale geldiğinde, Türk Medeni Kanununa Göre Kurulan Vakıflar Hakkında Tüzük hükümlerine göre infisah ederek tasfiyesinin yapılacağı, tasfiyesi yapılan vakfın mal ve nakit varlığının ise Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu'na intikal edeceği" hüküm altına alınmıştır. Buna göre, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı amacının gerçekleşmesi imkânsız hale geldiğinde kendiliğinden sona ermiş olacaktır.

Vakfın idare organı olarak Vakıf Mütevelli Heyeti veya Vakıflar Genel Müdürlüğü vakfın gayesinin gerçekleşmesinin imkânsız hale geldiği kanısına varırsa dilekçe ile yetkili mahkemeye başvurarak durumun mahkeme siciline tescilini ister. Yetkili mahkeme, gereğine göre, Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün veya vakfın idare organının yazılı düşüncesini alarak istemi karara bağlar. Mahkeme, vakfın dağıldığı sonucuna varırsa durumu tescil eder (Vakıflar Hakkında Tüzük, 1970: Md. 30).

Sona erme halinde, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfını borçlarının tasfiyesinden arta kalan mal ve haklar Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları Resmi Senedinin mezkûr hükmü karşısında, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu'na intikal edecektir.

SONUÇ

Vakıf müessesesinin temelini teşkil eden yardımlaşma ve dayanışma duygusu insanlıkla yaşıttır. İnsanlığın gelişmesi ve medeniyetler kurulmasında önemli olan bu duygunun, müesseseler halinde gelişmiş olarak ortaya çıkışı içinde bulunulan sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik şartlara göre çeşitli devirlerde değişik yollar ve şekillerde olmuştur.

Tüm insanlığın mirası olan bu duygunun itici gücü ile kurulan vakıf müessesesi, tarihi gelişim içinde sağlam bir hukuki statü kazanmış ve asırlarca insanlığa büyük hizmetler sunmuştur.

Geçmişten günümüze gelişen ve çalışma alanları genişleyen vakıfların temelinde insan sevgisi, yardımlaşma duygusu ve topluma bir şeyler verme isteği bulunmaktadır. Göçebe yaşamdan yerleşik düzene geçişle birlikte, toplumda dayanışma yanında gereksinimlerin düzenli ve sürekli bir şekilde karşılanması gerekliliği ortaya çıkmıştır. İnsanların sosyalleşmeye başlamasıyla ortaya çıkan yardımlaşma duygusu da, zaman içerisinde kurumsallaşarak gelişmeler göstermiştir. İktidarı ve ekonomik gücü elinde bulunduranlar toplumsal gereksinimleri gidermek için bazı malları toplumsal gereksinimlerin karşılanması için özgülemişlerdir. Böylece vakıf denilen, çağ ve yöreye göre

farklı terimlerle tanımlanıp içeriği değişiklik gösteren müesseseler ortaya çıkmıştır. Bu müessese ile kişilerin özel malları ile kamu hizmetlerine katılımı sağlanırken, kamusal hizmetlerde etkinliğin ve verimliliğin artırılmasında kişilerin dinamizminden yararlanmasının yolu da açılmıştır. Bundan sonra da vakıflar, sosyal devletin görevleri arasında bulunan eğitimden sağlığa, alt yapı hizmetlerinden sosyal aktarmalara kadar pek çok alanda çalışmalara katılmışlar ve toplumsal hayatın kolaylaşmasına katkıda bulunmuşlardır.

Vakıfla bir mal ve maddi değer veya birçok mal ve değer belirli bir amaca özgülenerken, bu işlemi yapan kişinin yaşamından sonra da bağımsız bir varlık olarak çalışmalarını sürdürerek yaşamın çeşitli alanlarında insanların gereksinimlerini karşılaması sağlanmaktadır. Böylece bütün toplumlarda sosyal, töresel ve dinsel nedenlerle ortaya çıkan iyilik yapma ve başkalarına yardım yapma isteği kurumsallaşmakta ve süreklilik kazanmaktadır.

Hukuk düzeni de ortak bir amacın sürekli olarak gerçekleşmesini sağlayacak bir örgütlenme olarak vakıflara, kendisini oluşturan mal topluluğundan bağımsız bir kişilik tanıyarak hukuk sahnesine çıkarmış ve meşruluk kazandırmıştır. Bu bağlamda vakıflar, toplumsal yaşamın gereklerinin ortaya çıkardığı ve geliştirdiği bir hukuk kurumu olarak göze çarpmaktadırlar.

Vakıf tüzel kişiliği, başlı başına bir varlığa sahip olmak üzere, bir malın belli bir gayeye tahsisinden oluşan tüzel kişiliktir. Vakıf bir mal topluluğudur. Türk Medeni Kanunu uyarınca, niteliği belli bir amaca göre, medeni hakları kullanma ehliyetine sahip kişiler tarafından, resmi senet veya ölüme bağlı tasarruf yoluyla bir malın sürekli olarak tahsis edilmesi suretiyle oluşturulan ve merkezi sicile tescil edilmek suretiyle tüzel kişilik kazanan vakıflar, mütevellî heyetleri tarafından ilgili kanun, tüzük ve yönetmelik hükümlerine göre yönetilirler.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları ise, devletin vatandaşları için sağlamakla yükümlü olduğu ve aynı zamanda sosyal devlet ilkesinin de gereği olan temel hak ve hizmetlerden yararlanamayan ve herhangi bir sebeple sosyal güvenlik şemsiyesi altında bulunmayan, toplumun ekonomik olarak en dezavantajlı kesiminde yer alan ve fakru zaruret içinde ve muhtaç durum-

daki vatandaşlara yardım etmek ve sosyal adaleti pekiştirici tedbirler olarak gelir dağılımının adilane bir şekilde tevzi edilmesini sağlamak amacıyla 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu'nun getirdiği düzenleme çerçevesinde her il ve ilçede oluşturulmuşlardır.

Bilindiği üzere insanları yaşamın türlü risklerine karşı koruma başka bir deyimle, toplumu oluşturan bireylerin sosyal güvenliğini sağlama sosyal devlet olmanın bir gereğidir. Nitekim Anayasamızda, Türkiye Cumhuriyeti'nin bir sosyal devlet olduğu belirtilerek, herkesin sosyal güvenlik hakkına sahip olduğu ve bu güvenliğini sağlayacak gerekli tedbirleri alma ve teşkilatı kurmanın devletin görevleri arasında olduğu hükmüne yer verilmiştir. Bu durumda yoksul ve yardıma muhtaç kişilerin sosyal güvencelerinin sağlanması sosyal devlet ilkesi gereği bir kamu görevidir.

Bu çerçevede, Anayasanın 2 nci maddesinde ifadesini bulan "Sosyal Devlet" ilkesinin yerine getirilmesinde en temel sosyal hizmet ve sosyal yardım kuruluşlarından biri olarak 14/06/1986 tarihli ve 19134 sayılı resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu ile T.C. Merkez Bankası nezdinde Başbakanlığa bağlı olarak Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu kurulmuştur. Fon'un kuruluşunun ardından ülke genelinde sosyal yardım hizmetlerini en yaygın ve kapsamlı şekilde yürüten kurum olarak Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü de 2004 yılında 5263 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'la kurularak 2004'e kadar Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu'nun idari işlerini yürüten ve Başbakanlığa bağlı bir birim olarak faaliyet gösteren Fon Genel Sekreterliği Başbakanlığa bağlı bir Genel Müdürlük olarak teşkilatlandırılmıştır.

1986 yılında yürürlüğe giren, 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu ile sosyal yardım hizmetlerinin etkin bir biçimde yürütülmesi, kaynakların sosyal yardıma ve desteğe ihtiyacı olan ihtiyaç gruplarına ulaştırılması ve fonların en etkin biçimde kullanımı hedeflenmiştir. Bu hedefe ulaşmak için ise, İslam-Türk medeniyetinin en köklü ve kalıcı kurumu ,yardımlaşma ve dayanışmanın en güzel örneği olan ve köklü bir hukuksal

temeli bulunan Vakıf müessesesinin yerelde oluşturulması araç olarak belirlenmiş ve bu şekilde 3294 sayılı Kanun hükümlerine istinaden Kanunun amacına uygun faaliyet ve çalışmalar yapmak ve ihtiyaç sahibi vatandaşlara aynı ve nakdi yardımda bulunmak üzere her il ve ilçede 17/07/1986 tarihli ve 19167 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 1986/11 sayılı Başbakanlık Genelgesi ekinde yer verilen resmi senetle Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları kurulmuştur.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları’nın sosyal devlet ilkesini somutlaştıran en önemli kurumlardan biri olduğu ve sosyal dayanışma alanında önemli bir boşluğu doldurduğu tartışmasızdır. Zira Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü sosyal yardım faaliyetlerini hâlihazırda sayıları 973’e ulaşan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları aracılığıyla yürütmektedir. Bu Vakıflar, devlet ile yoksul vatandaşlar arasında sosyal yardımların doğrudan ve en kısa surede vatandaşa ulaştırılması açısından bir köprü görevi görmektedir.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları kurulduğu günden bugüne bir taraftan hukuki statüsü itibarıyla farklı farklı nitelendirmelere konu olurken, diğer taraftan da Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları eliyle yürütülen yardımların, zamanla yoksul vatandaşlarca devletin nimet bölüştüren bir hayır kurumu olarak görüldüğü, yardım bağımlılığı için kültürel bir zemin oluşturduğu, yoksul vatandaşları tembelleğe ittiği ve çalışmaktan alıkoyduğu gerekçesiyle çeşitli eleştirilere konu edilmiştir. Ancak, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü tarafından Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları aracılığıyla yürütülen sosyal yardım programları ve proje desteklerinin yoksul hanelerin yaşamlarında çok önemli değişimler meydana getirdiği, yapılan yardımların fayda sahiplerinin yaşamlarını iyileştirici etkisi ve bu anlamda Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları’nın yoksullukla mücadeledeki başarısı açıktır.

Nitekim Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları fakru zaruret içinde ve muhtaç durumda bulunan vatandaşlara onların asgari yaşam standartlarını sağlamaya yönelik sosyal yardımlar sağlamanın yanı sıra sürdürülebilir gelir elde etmeleri için proje destek uygulamaları da yürütmektedir. Bu sa-

yede, bir yandan yoksul bireylerin ekonomik anlamda bağımlı konumlarından kurtulup onları üretken hale getirerek düzenli bir gelir sahibi olmaları sağlanmakta, diğer yandan üretim sürecine katılan yeni iş gücü sayesinde mevcut üretim kapasitesi arttırılarak büyüme ve kalkınma gibi diğer makro ekonomik hedeflerin gerçekleştirilmesine de yardımcı olunmaktadır

Diğer taraftan, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın örgütlenme biçimi ve yapısı yönünden ne tam anlamıyla özel hukuk tüzel kişisi ne de kamu hukuku tüzel kişisi olarak nitelendirebileceği, bu bağlamda nevi şahsına münhasır bir yapılanma olduğu veya kamu tüzel kişisi olduğu gibi düşüncelerin aksine, çalışmamızda net bir biçimde ortaya konulduğu şekilde, 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi ile 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu hükümlerine göre kurulduklarından "Yeni Vakıf" statüsünde olan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları "özel hukuk tüzel kişiliği"ne haizdirler.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın faaliyetlerinin geliştirilmesi, sosyal yardımların yoksullukla mücadelede daha verimli ve etkin bir yapıya kavuşturulabilmesi ve bu vakıfların hukuki statülerinin farklı farklı değerlendirilmesi sebebiyle uygulamada yaşanan sıkıntıların ortadan kaldırılması hiç şüphesiz bu hususların yasal olarak belirlenmesi ile mümkün olabilecektir.

Nitekim 3294 sayılı Kanun kapsamında Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları aracılığıyla ülke genelinde sosyal yardım programlarını ve proje desteklerini en geniş ve kapsamlı şekilde yürüten; bunun ötesinde sosyal yardım uygulamalarını daha etkin hale getirmek, ulaşamayan yoksul kesimlere ulaşmak ve kamu kaynaklarının kullanımında etkinliği sağlamak amacıyla çeşitli çalışmalar gerçekleştiren ve bu alanda politika belirleyen bir kurum olan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğünce, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın çalışma şekillerini ve dolayısıyla da sosyal yardımları daha ileri seviyelere taşımak için gerekli mevzuat çalışmaları yürütülmektedir.

KAYNAKÇA

- 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu, (1986).
- 5263 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, (2004).
- 5737 sayılı Vakıflar Kanunu, (2008).
- Akgündüz, Ahmet. 1988. İslam Hukukunda ve Osmanlı Tatbikatında Vakıf Müessesesi. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Akipek, Jale ve Akıntürk, Turgut. 2004. Türk Medeni Hukuku Başlangıç Hükmeleri, I. Cilt, (4. Bası). İstanbul: Beta.
- Akipek, Jale ve Akıntürk, Turgut. 2007. Türk Medeni Hukuku Başlangıç Hükmeleri, I. Cilt, (6. Bası). İstanbul: Beta.
- Akünel, Teoman. 1995. Türk Medeni Hukukunda Tüzel Kişiler (2. Bası), İstanbul: Beta Yayınları.
- Aşıkoğlu, Nevzat Yaşar. "Toplum Hayatımızda Dinin Yeri ve Din Eğitiminin Önemi", <http://eskiweb.cumhuriyet.edu.tr//edergi/makale/213.pdf> (Erişim Tarihi: 10.09.2010)
- Ayan, Mehmet ve Ayan, Nurşen. 2007. Kişiler Hukuku. Konya: Mimoza Yayınları.
- Ballar, Suat. 1987. Yeni Vakıflar Hukuku. İstanbul: Seçkin Yayınevi.
- Ballar, Suat. 2008. Yeni Vakıflar Hukuku . (4.Bası). İstanbul: Seçkin Yayınevi.
- Canbolat, Talat. 1993. "Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanununun Uygulaması," Çimento İşveren, Cilt: 7, Sayı: : 5-14.
- Çeltik, A. 1988. Tarihi Gelişim İçinde Vakıfların Yönetimi. Uzmanlık Tezi. Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü. Ankara.
- Çoğurcu, Cemalettin, Samet Güneş, Umut İsmail Yeşilirmak, Ersin Biçer, Şebnem Avşar Kurnaz, Ahmet Fatih Ortakaya ve Dr. Nevzat Fırat Kunduracı. 2009. "Sosyal Yardım Alanında Yürütülen Çalışmalara İlişkin Değerlendirme Raporu". Ankara.
- Çoğurcu, Cemalettin. 2010. "Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü'nün Sosyal Yardım Alanında Yürüttüğü Projeler," Dayanışma Dergisi, Yıl:2, Sayı:6. 70-73.
- Demir, İlhan. 2005. Yeni Vakıfların Temel Kitabı. Ankara:Matsa Basımevi.

Denen, C. 2006. Sosyal Devlet Gereklinden Biri Olarak Manisa İli Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfının Sağladığı Yardımlar. Yüksek Lisans Tezi. Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü. Ankara.

Dilik, Sait. 1987. "Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu", Çimento İşveren, Cilt No: 1, Sayı: 2:12-16.

Doğan, Murat. 2000. Vakıflarda Malvarlığı. Ankara: Seçkin Yayınevi.

Dural, Mustafa ve Öğüz, Tufan. 2006. Türk Özel Hukuku:Cilt II Kişiler Hukuku, (8. Bası) İstanbul: Filiz Kitabevi.

Gerek, Nüvit. 2002. Sosyal Güvenlik Hukuku (2. Baskı). Eskişehir: Eskişehir Anadolu Üniversitesi Yayınları, No:1178.

Gül, Ahmet.2004. "Sosyal Yardım Olgusu ve Sosyal Yardım Hizmetlerinin Gelişim Tarihi" IV. Aile Şurası, "Aile ve Yoksulluk Bildirileri", Ankara: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı.

Güneri, Hasan. 1976. Türk Medeni Kanunu Açısından Vakıfta Amaç Kavramı ve Amacına Göre Vakıf Türleri. Ankara: Sevinç Matbaası.

Güneş, Samet. 2008. "Yoksullukla Mücadelede Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü Proje Destekleri," V. Aile Şurası, 15-18.

Gürsoy, Kemal Tahir. 1955. Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Mal Vasiyeti. Ankara:

Hatemi, Hüseyin. 1979. Medeni Hukuk Tüzel Kişileri. Cilt 1. İstanbul.

Hatemi, Hüseyin. 1992. Kişiler Hukuku Dersleri. İstanbul.

Helvacı, Serap ve Erlüle, Fulya. 2007. Medeni Hukuk. İstanbul: Yaylacık Matbaası.

<http://sgk.dmyo.org/sosyal-guvenlik/>

<http://sydgm.gov.tr> (Erişim Tarihi: 04/09/2010)

<http://vgm.gov.tr> (Erişim Tarihi: 04/08/2010)

http://www.vgm.gov.tr/02_VakiflarHakkinda/003_MulhakVakiflar/mulhak.cfm (Erişim Tarihi: 10/08/2010)

İmre, Zahit ve Erman, Hasan. 1993. Miras Hukuku. İstanbul: Beta Yayınları.

İnal, Nihat. 1997. Uygulamada Örnek Kararlarla Açıklamalı Türk Medeni Kanunu, Cilt 1. Ankara: Adalet Yayınevi.

İnan, Ali Naim, Şeref Ertaş ve Hakan Albaş. 2006. Türk Medeni Hukuku:Miras

Hukuku. Ankara: Seçkin Yayınevi.

İnan, Ali Naim. 2005. Medeni Hukuk (2. Bası). Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü.

İpşirli, Mehmet. 2006. "Osmanlı'da Vakıfların Tarihi Gelişimi", Sivil Toplum Dergisi, Yıl:4, Sayı:5, İstanbul. (68-69)

İşeri, Ahmet. 1968. Türk Medeni Kanunu'na Göre Vakıf. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, No:238. Ankara: Sevinç Matbaası.

Odabaşı Ferhat. 2009. "Yoksullukla Mücadele Temel Yöntemleri", Dayanışma Dergisi, Yıl:1, Sayı:3. Nisan-Haziran 2009. 71-74.

Oğuz, Ali. 1999. "Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları", Türk İdare Dergisi, Sayı: 384: 76-80.

Oğuzman, Kemal, Özer Seliçi ve Saibe Oktay-Özdemir. 2009. Kişiler Hukuku: Gerçek ve Tüzel Kişiler (9. Bası). İstanbul: Filiz Kitabevi.

Onaran, Adil. 1975. Medeni Hukuk Bilgisi. Ankara: Türkiye Bankalar Birliği Yayınları no:73.

Öğüz, Tufan. 2007. Türk Hukukunda Vakıf Tüzel Kişiliğinin Hukuki Esasları. İstanbul: Beşir Kitabevi.

Özbilgin, Mustafa Yücel ve Hatipoğlu, M. Doğan. 1987. "Mülki İdare Amirlerinin Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına İlişkin İcraatlarının Değerlendirilmesi ve Denetlenmesi", (İnceleme Raporu), Türk İdare Dergisi, Sayı: 376: 98-101.

Özdemir, M. 1989. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı (Ankara İli Keçiören Örneği). Uzmanlık Tezi. Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü. Ankara.

Özeroğlu, H.N. 1989. Türk Yönetiminde Vakıf Örgütlenmesi. Uzmanlık Tezi. Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü. Ankara.

Özkan, Cemali. 2000. Tüm Yönleriyle Dernekler ve Vakıflar: Vergilendirilmesi, Muhasebesi, Hukuku ve Mevzuatı. Ankara: Yaklaşım Yayınları.

Özsoy. A. 2003. Kamu Yönetimince Vakıfların Denetimi. Uzmanlık Tezi. Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü. Ankara.

Öztan, Bilge. 2002. Medeni Hukuk'un Temel Kavramları (8. Bası). Ankara: Turhan Kitabevi.

Öztürk, Nazif. 1983. Menşei ve Tarihi Gelişimi Açısından Vakıflar, Ankara: Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları.

Öztürk, Nazif. 1995. Elmalılı M. Hamdi Yazır Gözüyle Vakıflar. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Pakalın, M. Zeki. 1961. Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü. İstanbul.

Palamut, Mehmet. 2004. Medeni Hukuk. Bursa: Alfa Kitabevi.

Pembeçiçek, Fuat. 1999. Türk Hukuku'nda Ticari İşletme Kavramı ve Ticari İşletme İşleten Vakıflar. Ankara: Adalet Yayınevi.

Salebci, Hüseyin. 1984. "Tarih Boyunca Vakıflar". II. Vakıf Haftası. Ankara: Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları: 108-110.

Saran, M. Ulvi. 1997. "Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları," Vakıflar Dergisi, Sayı:XXVI.: 428-440.

Saran, M.U. 1990. Vakıf Statüsünün İşlev ve Gereklere Açısından Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları. Uzmanlık Tezi. Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü. Ankara.

Saydam, Okan ve Ekici Mustafa. 1998. Türk Medeni Kanunu'na Göre Vakıf. İstanbul: SEV Matbaacılık.

Saymen, Ferit Hakkı. 1960. Türk Medeni Hukuku Cilt:II Şahsın Hukuku. İstanbul.

Sertçelik, M. 1995. Kamu Kurumları İle İlgili Vakıflar. Uzmanlık Tezi. Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü. Ankara.

Serter, Nur. 1994. "Devlet Görevlerindeki Gelişmelerin Sonucu Olarak Sosyal Devlet", İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayını, No: 108: 32-33.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü 2009 yılı Faaliyet Raporu. 2010.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü Proje Destek Esasları. 2007.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, Dayanışma Dergisi, Yıl:2, Sayı:6. Ankara: 21-24.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü'nün Sosyal Yardım ve Proje Faaliyetlerinin Etki Analizi Araştırma Raporu. 2007. Ankara.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları Başvuru İnceleme, Değerlendirme, Dağıtım ve Teslim Usul ve Esasları. 2006.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Kurulunun Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, (2005).

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Yönetmeliği, (1986).

Sözer, Ali Nazım. 1994. Türkiye’de Sosyal Hukuk, Ankara: Kamu-İş.

Sözer, Ali Nazım. 1997. Sosyal Devlet Uygulamaları. İzmir: Cemiyet Yayınları, No: 8.

Şartlı Nakit Transferi Broşürü (www.sydgm.gov.tr)

Şener, Esat. 1997. Kişinin (Şahsın) Hukuku: Dernekler ve Vakıflar. Ankara: Seçkin Yayınevi.

Şenses, Fikret. “Yoksullukla Mücadelede Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu” ODTÜ Geliştirme Dergisi, No:26: 3-4.

TBMM Tutanak Dergisi, 1986.

Toker, Ş. 1990. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları. Bitirme Tezi. Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü. Ankara.

Türk Hukuk Lügatı. 1998. Başbakanlık Basımevi. Ankara.

Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Kurulan Vakıflar Hakkında Tüzük, (1970).

UÇARCI, Refik Ali. 2003. “Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Fonu ve Vakıflar”, Türk İdare Dergisi, Sayı: 438:48-52.

Uluç, Yusuf. 2008. Vakıflar Hukuku ve Mevzuatı. Ankara: PYS Vakıf Sistem Matbaa Müdürlüğü.

Vakıflar Yönetmeliği, (2008).

Veldet, Hıfzı. 1945. Medeni Hukuk I: Şahsın Hukuku. İstanbul: Ahmet Sait Matbaası.

Yardım Toplama Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelik, Md.22.

Yazgan, Turan. 1995. Sosyal Güvenlik Açısından Zekat. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları. No:167.

Yener, M. Serhat. 2006. Yeni Vakıflar Mevzuatı. Ankara: Adalet Yayınevi.

Yıldırım, Aziz. 2010. “Türkiye’de Yoksullukla Mücadele ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü,” Yardım ve Dayanışma Dergisi, Yıl:1, Sayı:1:9-16.

Zevkliler, Aydın, Ayşe Havutçu ve Damla Gürpınar. 2008. Medeni Hukuk (Temel Bilgiler) (6. Bası). Ankara: Turhan Kitabevi.

Zevkliler, Aydın, M. Beşir Acabey ve K. Emre Gökyayla. 2000. Medeni Hukuk (6. Baskı). Ankara: Seçkin Yayınevi.

Zeytin, Zafer. 2008. Türk Medeni Hukuku. Ankara: Seçkin Yayınevi.

20/05/2009 tarihli ve 8237 sayılı Genelge.

16/12/2009 tarihli ve 17814 sayılı Genelge.

EKLER

EK-1

Vakıf Resmi Senedi Örneği (İlçeler için)

.....İLÇESİ SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKFI RESMİ SENEDİ

Vakfın Adı:

Madde 1- Vakfın Adı “İlçesi Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı”dır. Sözkonusu vakıf işbu senette “Vakıf” kelimesi ile anılacaktır.

Vakfın Merkezi:

Madde 2- Vakfın Merkezi dır.

Vakfın Adresi dır.

Vakfın Amacı:

Madde 3- Bu Vakfın amacı; fakrî zaruret içinde ve muhtaç durumda bulunan, kanunla kurulu sosyal güvenlik kuruluşlarına tabi olmayan ve bu kuruluşlardan aylık ve gelir almayan vatandaşlar ile gerektiğinde her ne suretle olursa olsun Türkiye’ye kabul edilmiş veya gelmiş olan kişilere yardım etmek, geçici olarak küçük bir yardım veya eğitim ve öğretim imkanı sağlanması halinde topluma faydalı hale getirilecek, üretken duruma geçirebilecek kişilere yardım etmek ve sosyal adaleti pekiştirici tedbirler almak suretiyle, gelir dağıtımının adilane bir şekilde tevzi edilmesini sağlamak, sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik etmektir.

Vakfın Mal Varlığı:

Madde 4- Vakfın kuruluştaki mal varlığı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu’nda aktarılan ve derhal faaliyete geçmeye yeter şekilde tahsis edilenTL.’lik nakittir.

Vakfın Gelir Kaynakları:

Madde 5- Vakfın kaynakları; 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşmayı ve Dayanışmayı Teşvik Kanununun 8 inci maddesinde sayılan gelirler ile nakdi ve aynı, menkul ve gayrimenkul olmak üzere iktisadi değeri olan halk teberrularıdır.

Vakfın Gelirlerinin Sarf Şekli:

Madde 6- Vakfın gelirlerinin tamamının vakıf amaçlarına tahsis ve sarf edilmesi esastır.

Vakfın Organları:

Madde 7- Vakfın Organları;

a) Vakıf Başkanı,

b) Mütevelli Heyeti,

dir.

Vakıf Başkanı:

Madde 8- Vakfın ve mütevelli heyetin başkanı mahallin en büyük mülki idare amiridir. Vakfın tescili Medeni Kanun hükümlerine göre mütevelli heyet başkanı mülki idare amiri tarafından sağlanır.

Mütevelli Heyeti:

Madde 9- Belediye başkanı, defterdar, milli eğitim il müdürü, sağlık il müdürü, tarım il müdürü, il sosyal hizmetler ve çocuk esirgeme müdürü, il müftüsü ve ayrıca her faaliyet dönemi için il dahilindeki köy ve mahalle muhtarlarının valinin çağrısı üzerine yapacağı toplantıya katılanların salt çoğunluğuyla kendi aralarından seçecekleri birer muhtar üye ile ilde kurulan ve bu Kanunda belirtilen amaçlara yönelik faaliyette bulunan sivil toplum

kuruluşlarının yöneticilerinin kendi aralarından seçecekleri iki temsilci ve hayırsever vatandaşlar arasından il genel meclisinin seçeceği iki kişi vakfın müteveli heyetini teşkil eder.

İlde bu Kanunda belirtilen amaçlara yönelik faaliyette bulunan sivil toplum kuruluşu olmaması halinde, hayırsever vatandaşlar arasından il genel meclisinin seçeceği üçüncü bir kişi daha müteveli heyetinde görev yapar.

Müteveli Heyetin Görevleri:

Madde 10- Müteveli heyeti vakfı yönetim ve temsile yetkili organdır. Bu sebeple vakfın amaçlarının gerçekleşmesi için gereken işlemi yapmaya ve kararları almaya yetkili ve görevlidir. Müteveli Heyet ayrıca aşağıda belirtilen işleri de yapmak ve uygulamak görev ve yetkisine sahiptir.

a) Görev alanı içerisinde fakrû zarurete düşmüş ve muhtaç durumda olan kişileri tespit etmek,

b) Bu kişilerin sağlık ve tedavi giderlerini karşılamak ve bunun için sağlık kuruluşları ile işbirliği yapmak,

c) Geçici olarak küçük bir yardım veya eğitim ve öğretim imkanı sağlanması halinde topluma faydalı hale getirilecek, üretken duruma geçirilebilecek kişilerin müracaatlarını değerlendirmek, onlara gerekli yardımı yapmak ve yardım sonrasında takip etmek,

d) Mahalli şartlara uygun olarak, vakıf gelirlerinin dağıtımının usul ve esasları ile yardım miktarlarını tespit etmek,

e) Bilanço, gelir-gider hesabı, çalışma raporu, bütçe ve yıllık programları hazırlamak,

f) Vakıf işlerinde uygulanacak prensipleri tespit etmek ve vakfın amacına ulaşabilmesi için gerekli kararları almak,

g) Vakfın amacına ulaşabilmesini sağlamak üzere teberru yapılmasını teşvik etmek ve bunları kabul etmek, vakfa menkul ve gayrimenkul mal almak ve satmak, bunları işletmek ve mevcut gelirin artması hususunda her nevi kararlar almak,

h) Vakıf personel ihtiyacı ve kadrosunu tespit ve tayin etmek, bunlara ödenecek ücretleri belirlemek ve gerektiğinde mevzuattaki sebeplere binaen görevlerine son vermek,

ı) Vakfın amacının gerçekleştirilebilmesi için sağlık ve sosyal yardım tesislerinin kurmak, işletmek ve işlettirmek.

Mütevelli Heyetin Toplantı ve Karar Nisabı:

Madde 11- Mütevelli Heyet çoğunlukla toplanır ve çoğunlukla karara alır. Karar almada oylar eşit çıktığı takdirde Başkanın oyu iki sayılır.

Huzur Hakkı:

Madde 12- Mütevelli heyet üyeleri her toplantı için Devlet memuru maaş katsayısının 30 göstergesi ile çarpımı kadar Huzur Hakkı alabilir. Ayda 10 toplantıyı geçmemek üzere, Huzur Hakkının tavanı, yukarıda belirtilen miktarı aşmamak kaydıyla mütevelli heyet tarafından tespit edilir. Mütevelli heyet fahri çalışmaya da karar verebilir.

Hesap Dönemi:

Madde 13- Vakfın hesap dönemi takvim yılıdır.

Vakfın Denetimi:

Madde 14- Vakıf, Türk Medeni Kanun Hükümlerine Göre Kurulan Vakıflar Hakkında Tüzük hükümlerine göre Vakıflar Genel Müdürlüğünün teftiş ve denetimine tabidir.

Vakfın Tutacağı Defterler:

Madde 15- Vakıf, Türk Medeni Kanun Hükümlerine Göre Kurulan Vakıflar Hakkında Tüzük'te belirtilen defterleri tutar.

Uygulanacak Hükümler:

Madde 16- Bu senette yer almayan hususlar için Türk Medeni Kanunu ve Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Kurulan Vakıflar Hakkında Tüzük hükümleri uygulanır.

Vakfın İnfisah ve Tasfiyesi:

Madde 17- Vakfın amacının gerçekleşmesi imkansız hale geldiğinde, Türk Medeni Kanununa göre kurulan Vakıflar Hakkında Tüzük hükümlerine göre infisah eder tasfiyesi yapılır. Tasfiyesi yapılan vakfın mal ve nakit varlığı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu'na intikal eder.

SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKFI
BAŞVURU KAYIT FORMU

Kayıt Tarihi:...../...../20....

Kayıt No:

1) BAŞVURANIN ADI-SOYADI: BAŞVURU NO :

2) BAŞVURU SAHİBİNİN KİMLİK BİLGİLERİ

T.C Nüfus Cüzdanı Seri :.....No:..... Nüfusa Kayıtlı Olduğu
T.C Kimlik No :..... İl / İlçe :...../.....
Baba Adı :..... Mahalle/Köy :.....
Ana Adı :..... Cilt No :.....
Doğum Yeri/Tarihi:..... -/...../..... Aile Sıra No :.....
Medeni Durumu :..... Sıra No :.....
Uyruğu :.....

BAŞVURU SAHİBİNİN EŞİNİN KİMLİK BİLGİLERİ

TC.Kimlik No :.....
Baba Adı :..... Anne Adı..... Doğum Yeri..... Doğum Tarihi:...../...../.....

3) BAŞVURU SAHİBİNİN AİLE VE DİĞER BİLGİLERİ

Telefon No.....

1) Yaşı :..... 2) Cinsiyeti 1) K 2) E

3) Eğitim Durumu

1) Kendisinin :.....

2) Eşinin :.....

4) Eğitim Gören Kişi Sayısı.....

5) Mesleği :

1) Kendisinin :.....

2) Eşinin :.....

6) Geçim Kaynağı.....
Geliri(Aylık) :..... TL

7) Mesken Durumu:

- 1) Ev sahibi
2) Kira..... TL
3) Diğer.....

8) Hanede Yaşayanlar:(Rakamla)

Kendisi ve eşi :.....
Çocuk Sayısı :.....
Anne-baba :.....
Diğer kişiler :.....
Toplam :.....

9) Özur Durumu / Derecesi:

.....%.....

10) Kronik Hastalığı:

.....

11) Sosyal Güvenlik Durumu:

(SSK,Bağkur,Emekli Sandığı)

1) Var.....2) Yok

12) Sağlık Güvence Durumu

 Üzerinden1) SSK 2) Bağkur3) Emekli Sandığı4) Yeşil Kart var 5) Yeşil Kart yok

13) Başvuru Nedeni

1) Herhangi bir geliri yok2) Gelir var ama yeterli değil3) Diğer.....

4) BAŞVURU SAHİBİNİN FAYDALANMAK İSTEDİĞİ YARDIM TÜRÜ

1) Aile Yardımları

- 1) Gıda
2) Yakacak
3) Barınma
4) Sosyal Destek (Nakit)
5) Diğer Aile Yardımları

2) Eğitim Yardımları

- 1) Öğrenci İhtiyaç (Kırtasiye, bot, vb.)
2) Öğrenci Barınma (Yurt vb.)
3) Şartlı Eğitim (ŞNT)
3) Diğer Eğitim Yardımları

3) Sağlık Yardımları

- 1) Tedavi Destekleri
2) Şartlı Sağlık (ŞNT)
3) Diğer Sağlık Yardımları

4) Özürlü Yardımları

- 1) Özürlü İhtiyaç (Araç-Gereç vb.)
2) Özürlü Özel Eğitim
3) Diğer Özürlü Yardımları

5) Özel Amaçlı Yardımlar

- 1) Afet Destekleri (Yangın/Sel vb.)
2) Aşevi
3) Diğer Özel Amaçlı Yardımlar

6) Proje Destekleri

- 1) Gelir Getirici Proje.....
2) İstihdam Amaçlı Eğitim Projesi
3) Diğer Proje Destekleri

5) Yukarıda bilgilerin doğruluğunu beyan ederim. 4. bölümde işaretlenen veya vakıfça öngörülen yardım programlarından faydalanmak istiyorum.Hakkımda gerekli inceleme ve araştırmaların yapılmasını kabul ediyorum.

Başvuru Sahibinin;
İmzası :.....
Adı Soyadı :.....
Tarih:/...../.....

6) Başvuruyu Alan Vakıf Personelinin;

İmzası :.....
Adı Soyadı:.....
Tarih:/...../.....

EK : T.C. Vatandaş ise kendisinin ve eşinin nüfus cüzdanı fotokopisi

EK : Yabancı uyruklu ise ikamet tezkeresinin/ pasaport fotokopisi

EK : Yardım türüne göre gerekli ek belgeler

7) BAŞVURU SAHİBİNİN İKAMETGAH BİLGİLERİ

MUHTARLIĞIN

İli :.....

İLÇESİ :.....

MAHALLESİ :.....

Başvuru Formunun "1.,2." Bölümlerinde açık kimliği ve nüfus kayıt bilgileri yeralan'ın Mahallemize bağlıCaddeSokak No'lu yerde oturmakta olduğunu onaylıyorum.

...../...../.....

(TARİH)

.....

(Muhtarın Adı/Soyadı)

.....

MAHALLESİ MUHTARI

İMZA / MÜHÜR

" 7. " bölüm, başvuru sahibinin ikamet ettiği mahalle/köy MUHTARI tarafından doldurulacak ve onaylanacaktır.

8) SOSYAL GÜVENLİK SORGULAMASI

2022 SORGULAMASI

1) BAŞVURU SAHİBİNİN KENDİSİ :

1) BAĞKUR 2)SSK 3)EMEKLİ SANDIĞI 4)SOSYAL GÜVENCESİ YOK

2)BAŞVURU SAHİBİNİN EŞİ

1)BAĞKUR 2)SSK 3) EMEKLİ SANDIĞI 4)SOSYAL GÜVENCESİ YOK

1) VAR

2) YOK

Vakıf Personelinin İmzası.....

Vakıf Personelinin Adı-Soyadı.....

Tarih:...../...../.....

9) YEŞİL KART SORGULAMASI

1) VAR 2) YOK

Vakıf Personelinin İmzası :.....

Vakıf Personelinin Adı-Soyadı :.....

Tarih:...../...../.....

10) BAKMAKLA YÜKÜMLÜ OLAN KİŞİLERİN SORGULAMASI (Sağlık Yardımları için)

1) BAĞKUR 2)SSK 3)EMEKLİ SANDIĞI 4)SOSYAL GÜVENCESİ YOK

Vakıf Personelinin İmzası :.....

Vakıf Personelinin Adı-Soyadı :.....

Tarih:...../...../.....

"8.9. ve10." bölümlerdeki sorgulamalar vakıf personeli tarafından yapılacak ve imzalanacaktır.

EK-3**SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKFI
BAŞVURU DİLEKÇESİ**

Tarih: / /

**SOSYAL YARDIMLAŞMA VE
DAYANIŞMA VAKFI BAŞKANLIĞINA**

Vakfınızdabaşvuru numarası ile kayıtlı bulunmaktayım. Aşağıda işaretlediğim veya vakıfça öngörülecek yardımlardan faydalanmak istiyorum. Hakkımda gerekli inceleme ve araştırmaların yapılmasını kabul ediyorum. Gereğini arz ederim.

İmza.....
Adı Soyadı

Adres	Dilekçe Kayıt Tarihi :
Telefon.....	Dilekçe Kayıt No :

1) BAŞVURU SAHİBİNİN FAYDALANMAK İSTEDİĞİ YARDIM TÜRÜ

1) Aile Yardımları 1) Gıda [] 2) Yakacak [] 3) Barınma [] 4) Sosyal Destek (Nakit) [] 5) Diğer Aile Yardımları []	2) Eğitim Yardımları 1) Öğrenci İhtiyaç (Kırtasiye vb.) [] 2) Öğrenci Barınma(Yurt vb) [] 3) Şartlı Eğitim (ŞNT) [] 4) Diğer Eğitim Yardımları []	3) Sağlık Yardımları 1) Tedavi Destekleri [] 2) Şartlı Sağlık (ŞNT) [] 3) Diğer Sağlık Yardımları []
4) Özürlü Yardımları 1) Özürlü İhtiyaç(Arç.Ger.Cih. vb)[] 2) Özürlü Özel eğitim [] 3) Diğer Özürlü Yardımları []	5) Özel Amaçlı Yardımlar 1) Afet Destekleri (Yangın,Sel vb.) [] 2) Aşevi [] 3) Diğer Özel Amaçlı Yardımlar []	6) Proje Destekleri 1) Gelir Getirici Proje [] 2) İstihdam Amaçlı Eğitim Projesi [] 3) Diğer Proje Destekleri []

2) KONTROL

Vakıf personeli tarafından daha önceki kayıtlarından, ADRES, MEDENİ DURUM, İNCELEME SÜRESİ kontrolü yapılacaktır.

1) İKAMET BİLGİLERİ KONTROLÜ	Aynı Adres []	Adres Değişmiştir []
Adres değişikliği halinde, arka sayfadaki 4.bölümün muhtarıktan onayını isteyiniz Dosyayı incelemeye sevk ediniz.		
2) MEDENİ DURUM KONTROLÜ	Değişiklik Yok []	Değişiklik Var []
Medeni durum değişikliği halinde; evlenmiş ise eşinin nüfus cüzdanı fotokopisini, boşanmış ise boşanma ilamı vb belge isteyiniz. Her iki durumda da Nüfus idaresinden vukuatlı nüfus kayıt örneğini alınız. Dosyayı incelemeye sevk ediniz.		
3) İNCELEME SÜRE KONTROLÜ	İnceleme süresi [] dolmuştur	İnceleme süresi henüz dolmamıştır. []
İnceleme süresinin dolması halinde; dosyayı incelemeye sevk ediniz.		

3) Dilekçeyi Alan Vakıf Personelinin;

İmzası

Adı-Soyadı:.....

Tarih:...../...../.....

EK : Yardım türüne göre gerekli ek belgeler

4) BAŞVURU SAHİBİNİN İKAMETGAH BİLGİLERİ

MUHTARLIĞIN

İLi :.....

İLÇESİ :.....

MAHALLESİ :.....

Başvuru dilekçesinde adı-soyadı ve ikamet adresi yeralan'ın
Mahallemize bağlıCaddeSokak
No'lu yerde oturmakta olduğunu onaylıyorum.

...../...../.....

(TARİH)

.....

(Muhtarın Adı/Soyadı)

.....

MAHALLESİ MUHTARI

İMZA / MÜHÜR

" 4. " bölüm, başvuru sahibinin ikamet ettiği mahalle/köy MUHTARI tarafından doldurulacak ve onaylanacaktır.

5) SOSYAL GÜVENLİK SORGULAMASI

2022 SORGULAMASI

1) BAŞVURU SAHİBİNİN KENDİSİ :

1) BAĞKUR 2)SSK 3)EMEKLİ SANDIĞI 4)SOSYAL GÜVENCESİ YOK

1) VAR

2)BAŞVURU SAHİBİNİN EŞİ

1)BAĞKUR 2)SSK 3) EMEKLİ SANDIĞI 4)SOSYAL GÜVENCESİ YOK

2) YOK

Vakıf Personelinin İmzası.....

Vakıf Personelinin Adı-Soyadı.....

Tarih:...../...../.....

6) YEŞİL KART SORGULAMASI

1) VAR 2) YOK

Vakıf Personelinin İmzası :.....

Vakıf Personelinin Adı-Soyadı :.....

Tarih:...../...../.....

7) BAKMAKLA YÜKÜMLÜ OLAN KİŞİLERİN SORGULAMASI (Sağlık Yardımları için)

1) BAĞKUR 2)SSK 3)EMEKLİ SANDIĞI 4)SOSYAL GÜVENCESİ YOK

Vakıf Personelinin İmzası :.....

Vakıf Personelinin Adı-Soyadı :.....

Tarih:...../...../.....

"5.6. ve7." bölümlerdeki sorgulamalar vakıf personeli tarafından yapılacak ve imzalanacaktır.

ÖNCELİKLİ VE ACİL DESTEK GRUBU :

BU GRUP: Kamuoyu vicdanını rahatsız edecek derecede yoksulluk ve sefalet içinde yaşayan kişilerin, vakıfların yardım programlarından ilk öncelikli olarak faydalandırılmalarının sağlanması, vakıf mütevelli heyetlerinin özel olarak bilgilendirilmesi amacıyla oluşturulmuştur.

Öncelikli ve Acil Destek Grubunda Yer Alacak Başvuru Sahipleri;

1) İnsan onuruna yakışmayacak derecede sefalet ve acz içinde yaşayanlar;

- 1) Evsiz[] 2) Çadır[] 3) Baraka[] 4) Naylon Ev[] 5) Oturulamayacak derecede elverişsiz ve sağlıksız mekan []

2) Kendilerine bakmakla yükümlü kimseleri olmayan veya bakmakla yükümlü eşi, /çocuğu/ anne-babası olmasına karşılık, terk edilen, kendilerine sahip çıkılmayan, tek başlarına yaşamak zorunda kalanlar;

- Kimstesizler : Yaşlı [] Özürlü [] Kadın / Erkek [] Yetim / Öksüz []

3) Anne ve babanın ikisinin bir arada bulunduğu hanelerde babanın, tek ebeveynli hanelerde ebeveynin kronik hastalık, özür durumu, iş gücü kaybı gibi nedenlerle “Çalışamaz” durumda olanlar, []

Öncelikli ve Acil Destek Grubunda Yer Alacak Başvuru Sahiplerinin İnceleme Raporunda belirtilmesi;

İnceleme görevlisi tarafından, incelemede; bu kapsamdaki kişilerin tespiti halinde Raporun ön kısmındaki kırmızı (Acil Destek) alana **X** işareti konulur. Kişinin acil ihtiyaçlı olduğu ve vakıflarca yapılan yardımlardan geniş kapsamlı faydalandırılmaları, gereği halinde sürekli yardım kapsamına alınmaları konusunda özellikle olarak vakıf mütevelli heyetinin dikkatine sunulur.

EK-5

.....
SOSYAL YARDIMLAŞMA ve DAYANIŞMA VAKFI
“HANE ZİYARET BİLGİ FORMU”

Başvuru Dosya No:.....

1) İkamet Edilen Yerin Gelişmişlik Durumu

- 1) İl Merkezi (Gelişmiş) 2) İlçe Merkezi (Gelişmiş) 3) Kasaba/Belde/Köy
4) İl Merkezi (Az Gelişmiş, Gecekondu) 5) İlçe Merkezi (Az Gelişmiş, Gecekondu) 6) Diğer(Belirtiniz)

2) Konut Durumu

- 1) Sokakta Yaşıyor/Evsiz 2) Çadır/Baraka 3) Gecekondu 4) Müstakil Betonarme
5) Apartman Dairesi 6) Diğer (Kerpiç Ev, Kapıcı Dairesi vb.)

3) Konutun Mülkiyet Durumu

- 1) Kira 2) Kira Ödemiyor 3) Ev Sahibi 4) Diğer(Belirtiniz)

Kira ise;

Aylık Kirası :

Ev Sahibinin Adı – Soyadı:

Telefon No:

4) Konutun Oda Sayısı (Mutfak Hariç)

- 1) 1 Oda 2) 2 Oda 3) 3 Oda 4) Diğer (Belirtiniz)

5) Banyo ve Tuvalet Ayrı Mı?

- 1) Evet 2) Hayır 3) Diğer (Belirtiniz)

6) Konut İçinde Elektrik ve Su Var Mı?

- 1) Elektrik 1) Var 2) Su 1) Var
2) Yok (Belirtiniz) 2) Yok (Belirtiniz)

7) Konutun Isınma Şekli

- 1) Sobalı 2) Doğalgaz Sobalı 3) Katalitik/Tüpgaz Sobalı 4) Elektrik Sobalı
5) Kombi 6) Kalorifer 7) Diğer(Belirtiniz)

8) Konutun Isıtılmasında Kullanılan Yakıt Türü

- 1) Kağıt 2) Tezek/Talaş 3) Odun-Kömür 4) Doğalgaz
5) Diğer(Belirtiniz)

9) Hanede Bulunan Eşyalar

Eşyalar	Yok	Var	Çok Eski
Buzdolabı			
Televizyon			
Otomatik Çamaşır Makinesi			
Merdaneli Çamaşır Makinesi			
Bulaşık Makinesi			
Telefon			
Cep Telefonu			
Fırınlı Ocak			
Elektrikli Süpürge			
Müzik Seti			
Uydu Anteni			
Güneş Enerji Sistemi			
Bilgisayar			
Şofben			
Diğer.....			

10) Taşıt Durumu

- 1) Yok
2) Var 1) Binek Oto 2) Ticari Araç 3) Traktör 4) Diğer(Belirtiniz)
Markası Modeli

11) Hane Halkının Sahip Olduğu Gayrimenkul Durumu

Gayrimenkul Tipi	Var/Miktarı	Yok
Ev		
Dükkan		
Bağ/Bahçe		
Arazi/Tarla		

12) Hane Halkına Ait Hayvan Cinsi ve Miktarı

- 1) Yok
2) Var 1) Küçükbaş Miktarı
 2) Büyükbaş Miktarı

13) Hane Halkı Tipi

- 1) Tek Kişi 2) Tek Ebeveynli Aile 3) Çekirdek Aile (Anne,baba, çocuk) 4) Geniş Aile (Anne,baba,hala,dede,çocuk vb.)
5) Diğer (Belirtiniz)

14) Başvuru Sahibinin Medeni Durumu

- 1) Eşi ölmüş 2) Evli (terkedilmiş) 3) Nikahlı Ayrı Yaşıyor 4) Evli (Nikahsız)
5) Boşanmış (Kanunen) 6) Bekar 7) Evli (nikahlı) 8) Diğer

15) Yeşil Kartınız Var Mı ?

- 1) Var Kişi Kodu..... 2) Yok(Nedenini belirtiniz)

16) Son 1 Yıl İçersinde Herhangi Bir Yardım Kuruluşundan Yardım Aldınız Mı?

- 1) Hayır
2) Evet

Alınan Yardım Türü

- 1) Belediye
2) Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu
3) Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı.....
4) Sivil Toplum Örgütleri.....
5) Diğer

17) Hanede 2022 Sayılı Kanundan Faydalanan Var Mı?

- 1) Yok
2) Var

3 Aylık Gelir Miktarı

- 1) Kendisi TL
2) Eşi TL
3) Çocuğu TL
4) Anne-Baba TL
5) Diğer (Belirtiniz) TL

18) Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfının Hangi Yardım Türünden Faydalanmak istiyorsunuz?

- 1) Gıda 2) Yakacak 3) Nakit 4) Sağlık 5) Özel Eğitim
6) Diğer.....(Belirtiniz)

